

DCIDOB 94. Índia.

Introducció

Cada poble té una imatge dels altres pobles feta a partir de clixés, estereotips i prejudicis; esquitxada, en els millors dels casos, de petites vivències, potser obtingudes a partir d'un llibre, d'un viatge o d'un conegut. Orient no és una excepció pel que fa a la creació imaginativa d'Occident. L'Índia tampoc.

Les representacions que el subconscient occidental té sobre l'Índia han sorgit de relats d'un ric passat històric i cultural, amb temples majestuosos i palaus de prínceps no menys imponents; de fervor religiós i místic en què el descans de l'ànima va acompanyat de l'ascesi corporal; de dominació colonial i insubmissió independentista; de denses selves tropicals i tòrrids deserts de sorra; de varietat de cultures i multitud de persones; de pluralitat de llengües; de castes; de moviments de resistència pacífics; i també de pobresa i fam, especialment en el món rural on hi viu més del 70% de la població.

La coneixença entre els pobles, però, ha canviat molt al llarg dels temps, i de forma accelerada des de les darreres dècades. La globalització dels mitjans de comunicació permet complementar la imatge de l'altre amb noves informacions, –tot i que sovint també carregades de prejudicis–, i la profusió del turisme i els intercanvis comercials, amb l'expansió i immediatesa dels mitjans de transport, acosten cada cop més realitats que estaven molt allunyades fa tan sols uns pocs anys. Els moviments de persones –la diàspora índia té uns 20 milions de persones arreu del planeta– acosten coneixements i percepcions.

La nova imatge ara generada ens mostra una Índia esdevinguda potència emergent, amb un creixement econòmic important (superior al 6% anual de mitjana durant els 14 darrers anys), amb un potencial humà poderós –tant en nombre com en preparació–, amb ganes de projectar-se al món, i amb milions d'ulls posats sobre aquesta, pendents del rol que ha de jugar –i que ja juga– en la seva condició de pol dins una visió multipolar de les relacions internacionals. A la imatge feta de retalls, cal afegir-hi noves fotografies –o no tan noves, però absents a l'imaginari occidental– que mostrin els centres de tecnologia informàtica puntera, les forces militars desplegades a la frontera amb el Pakistan o la potent indústria cultural de Bollywood.

Malauradament, les imatges d'exclusió i de misèria romanen força invariables. Darrere d'algunes de les més grans riqueses mundials que es troben al país i de la cada cop més àmplia classe mitjana (15%-20% de la població) que sembla emergir com a conseqüència del creixement econòmic dels darrers anys, hi malviuen més de 300 milions de persones (una mica més del 25% de la població) amb menys d'un dòlar diari. Aquest dualisme i aquesta desarticulació els expressa l'economista Gemma Cairó: "Una part de l'economia ha encaixat amb èxit el procés de liberalització, globalització i canvi tecnològic, però l'altra part, majoritària, n'ha quedat marginada".

Aquest *dcidob* pretén obrir i ampliar el nostre imaginari sobre l'Índia, apropar-nos a la seva realitat. Per això, comptem amb la col·laboració de diversos experts que, a través dels seus articles, insinuen i mostren sense filtres nous aspectes de la vida política, econòmica, social i cultural del subcontinent.

L'Índia té molt a dir al món i molt per ensenyar. Aquest laboratori gegantí de la democràcia continua el seu camí imparabile, no sempre per la via més curta, cap al reconeixement internacional que la situï allà on li pertoca per mèrits, especialment si aconsegueix acabar amb aquesta imatge de desigualtat interna a la qual hi ha d'abocar els més grans esforços.

DCIDOB 94. Índia.

L'Índia del segle XXI. Evolució històrica de l'estat
Bernat Masferrer

L'ÍNDIA DEL SEGLE XXI

EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE L'ESTAT

Bernat Masferrer Professor de Geopolítica Índia-Pakistan al Màster d'Estudis d'Àsia i Pacífic, Universitat de Barcelona

Quan les potències europees (portuguesos, danesos, holandesos, francesos i, sobretot, britànics) van començar a desembarcar a l'Índia a partir dels segles XVI i XVII, es van trobar amb una Índia unificada políticament sota l'imperi Mogol. El tercer emperador d'aquesta dinastia originària d'Àsia Central i de religió musulmana, Akbar (1542–1605), va estendre el seu domini territorial, de vegades pacíficament gràcies al seu exercici de la tolerància religiosa, a gairebé tota l'Índia: des de Rajastan i Gujarat a l'extrem oest, fins a Assam i Bengala a l'extrem oriental travessant la plana indogangètica; i des de la punta septentrional del Caixmir, a l'inici dels Himàlaia, fins al riu Kaveri a la part meridional de la gran península del Dècan (tot i que el sud de l'Índia mai no va poder ser ocupat completament per cap regne del nord). Però els poders europeus s'havien trobat amb una excepció; abans dels Mogols, només dos breus imperis havien assolit la mateixa fita d'integrar políticament la major part del territori i governar, en pau relativa, en un sistema polític més o menys centralitzat: l'imperi Maurya (321-181 a. C.), del qual cal destacar, en la representació d'una embrionària versió de l'Índia unificada a nivell internacional, les bones relacions *interestatals* amb la Xina, Pèrsia i els regnes de Sri Lanka i Nepal (a l'imperi Maurya també se li pot traçar l'origen de la diàspora cultural índia al sud-est asiàtic); i l'imperi Gupta (320-547), on s'emmirallà un gruix considerable del moviment nacionalista indi durant el renaixement cultural de la segona meitat del segle XIX, com a època daurada de la civilització índia. Encara que a nivell funcional aquests tres imperis poden respondre, en certa manera, a una idea rudimentària d'*Estat* (amb una burocràcia encarregada de recollir impostos per administrar-los en la defensa del territori), a l'Índia precolonial el poder real i la identitat sempre es van articular i forjar, respectivament, a un àmbit molt local, als pobles, i per mitjà d'una estricta jerarquia social: les castes. Per tant, una trajectòria de 2.000 anys d'ascensos i col·lapses de regnes regionals perpetuats en una dinàmica dicotòmica de cooperació/conflicte van impossibilitar, fins a finals del segle XIX, la creació d'una identitat política mínimament cohesionada entorn de la idea d'un territori comú. Així, la consolidació de l'hegemonia britànica al segle XIX va donar pas a la primera de les tres etapes formatives de l'Estat civilitzacional indi del segle XXI.

El Raj Britànic > El domini britànic a l'Índia va ser apuntalat a través de la conquesta militar i de les aliances subsidiàries amb centenars de petits regnes (de fet, la primera gran tasca que va haver d'afrontar el lideratge indi després de la independència va ser la integració territorial d'aquests 600 estats principescs); d'aquesta manera va aconseguir la unificació política del subcontinent, condició indispensable per maximitzar-ne l'explotació econòmica. Amb el mateix objectiu, hi va introduir les eines de la modernitat europea; entre d'altres, infraestructures com el ferrocarril, un sistema educatiu centralitzat i, sobretot, el *Civil Service* o funcionariat, que posteriorment s'erigiria com l'element nuclear en la presa de consciència d'identitat nacional. Paral·lelament, una onada de moviments de reforma social i la renaixença cultural índia (la història passa a ser comuna), van evolucionar políticament fins a la identificació clara de la potència estrangera com a opressor i com "l'altre", respectivament. Així, el 1885 va néixer el Congrés Nacional Indi (INC, en les sigles en anglès) que es convertiria ràpidament en el principal canal de mobilització nacionalista i, conseqüentment, en espai de col·lisió de les diverses imatges i concepcions d'*indianitat* o identitat índia. Amb el canvi de segle, trobem les primeres crides inequívocues d'independència envers un territori definit. Els cicles d'acció-reacció i repressió-negociació es van multiplicar des d'aleshores a l'Índia, i per contrarestar la creixent marea nacionalista i desactivar-ne el potencial polític, el poder britànic fomentà una gradual alienació de la població musulmana per prorrogar-hi la presència imperial. Eventualment, la retirada britànica de l'Índia forçà la partició del territori i la separació de la població el 1947. Jawaharlal Nehru, que amb la desaparició de personatges com Gandhi o Patel aviat es quedà com a única figura visible del panteó *oficial* de líders del moviment nacionalista, va emprar

► Nehru i Gandhi

l'Estat per construir una nacionalitat efectiva en una població de 350 milions d'habitants, amb 24 llengües parlades almenys per un milió de persones cadascuna, més de 20.000 dialectes, una diversitat d'extracció ètnica única al món i on conviuen fins a vuit grans religions. La possible crisi d'identitat a què l'Índia podia veure's abocada després de la partició traumàtica és aplacada per mitjà de la construcció d'un Estat fort i omnipresent.

L'Índia de Nehru ► La idea d'Estat-nació que Nehru dibuixa i materialitza després de la independència es fonamenta en quatre pilars bàsics. En primer lloc, una organització política democràtica i el subseqüent procés de construcció d'institucions democràtiques garants de la sobirania popular, i la contradictòria potenciació –en un procés paral·lel i, en ocasions, clarament autoritari– del partit del Congrés Nacional Indi com a *partit nacional*, teòricament l'únic vehicle de propagació dels valors democràtics.

En segon lloc, la *secularització* de la nació, o en altres paraules, la separació clara de temple i Estat com la via per garantir la igualtat social i la llibertat individual amb independència de l'adscripció a una religió o casta concreta. Aquesta iniciativa, clau en la construcció de la identitat nacional, neix de dues grans inquietuds: l'assimilació pacífica de la població musulmana amb l'assegurança que no serà sotmesa en una síndrome de majoria-minoria (amb el rerefons dels disturbis sectaris en els períodes immediatament anteriors i posteriors a la independència) i la voluntat d'ajudar a progressar als sectors tradicionalment més desfavorits de la societat índia, els intocables i la població tribal. En aquest segon cas, la secularitat i la igualtat d'oportunitats queden institucionalitzades amb una política d'enginyeria social: l'establiment d'una quota del 25% en la representació política i burocràtica, i en l'accés a places educatives per a aquests grups més deprimits.

En tercer lloc, la implantació d'una economia planificada d'influència socialista basada, un cop més, en la promesa d'igualtat social i en l'ideal d'autosuficiència promulgat durant els anys de

lluita antiimperialista. En aquest sentit, les limitacions de la rígida regularització estatal de l'activitat econòmica i les excessivament burocratitzades institucions índies van provocar, en bona part, l'inici de la nova diàspora índia a partir dels setanta, quan el sistema educatiu indi (un dels grans triomfs de Nehru, sobretot en els estudis superiors) va començar a produir els seus fruits. Enginyers, científics i altres professionals ben preparats van començar a marxar per treballar a fora, sobretot als Estats Units, i avui el flux continua. Podem parlar d'un fenomen de transmutació de la diàspora (20 milions actualment, la segona més nombrosa del món): d'una població que s'havia vist forçada a emigrar per treballar a les mines i plantacions de les colònies britàniques a Malàisia, Sud-àfrica o Sri Lanka, o als anys cinquanta al Regne Unit –més tard també al Golf Pèrsic– per omplir el sector dels serveis, a una diàspora que es converteix en el grup de recent arribada més influent i pròsper dels Estats Units¹. Les recents campanyes enfocades als “Indis No Residents” (NRI, en les sigles en anglès) per convertir-los en un veritable *input* econòmic per l'Índia, mostren la nova vàlua (també política) de la “diàspora rica” per l'Estat.

En quart lloc, en l'àmbit internacional, la convicció en el paper de centralitat de l'Índia s'articula a través d'una aposta clara pel no-alineament, la legalitat internacional i la projecció de l'experiència índia, en un discurs idealista de fraternitat panasiàtica i el sentiment d'autoritat moral (ressaca de la pràctica gandhiana de la No Violència), com a alternativa per a la pau. En aquest sentit, el recurs a la intervenció de l'ONU durant la primera guerra indo-pakistanesa el 1948 (quan l'exèrcit indi estava en disposició de derrotar definitivament els infiltrats pakistanesos al Caixmir) amb uns resultats contraris a les pròpies aspiracions, o la intensa mediació i neutralitat indiscutible durant el conflicte de Corea, en són dos exemples. Irònicament, les respostes militars de l'Índia a les agressions frontereres de la Xina i el Pakistan als anys seixanta van ajudar considerablement a la cohesió nacional al voltant de la nova identitat índia.

Entre 1953 i 1956, el consentiment a contrària de Nehru (pressionat des dels estats d'Andhra Pradesh i Tamil Nadu al sud del país) a redefinir lingüísticament els límits dels estats dins la Unió Índia (nominalment federal) evidencien que el temor a les tendències desintegradores –i, per tant, al desordre polític– va ser decisiu per fabricar un Estat fàcil de governar des d'un centre ferm.

El trienni 1990-1992 ► L'Índia que va deixar Nehru quan va morir el 1964 dista molt de la que ens trobem el 2005. Els trets essencials de l'ordre polític democràtic indi han estat transformats profundament, i el trienni 1990-1992 constitueix un prisma únic per constatar una dinàmica de canvi que emana de la crisi de la idea d'Estat dissenyada per Jawaharlal Nehru com a entitat central per articular els interessos dels seus ciutadans.

En primer lloc, l'emergència i consolidació posterior de les diferències de casta i comunitat com un dels elements centrals de competència política dins i, per exemple a l'Estat de Bihar,

fora del procés democràtic. El 1990, el Govern de V.P. Singh implementa parcialment les conclusions de la *Comissió Mandal* que l'any 1980 havia suggerit ampliar fins a un 49,5% (el màxim permès constitucionalment) la política de reserves al funcionariat, sistema educatiu i institucions professionals a les "altres castes endarrerides" (OBC, en les sigles en anglès). Aquesta acció simbolitza la derrota de l'Estat secular: el discurs d'identitat/consciència de casta o comunitat és explotat com el mitjà més fàcil de manipulació política, mobilització electoral i de projecció social per a nous líders polítics regionals. Paradoxalment, doncs, l'aspiració de crear un espai nou i un llenguatge liberal d'igualtat i drets individuals en un territori amb una llarga tradició d'estratificació social es torça perquè s'articula a través d'un llenguatge de col·lectivitat en el marc de la nació; ningú, a part de segments reduïts de la població en zones amb moviments independentistes, es qüestiona la seva identitat índia, però la identificació pública s'allunya de l'Estat envers la Comunitat. Tanmateix, els primers anys de la dècada dels noranta testimonien la consagració del nacionalisme hindú militant, simbolitzada en la campanya per la demolició de la mesquita de Babri a Ayodhya (Uttar Pradesh, nord de l'Índia) com a repte més punyent a la supervivència de la visió constitucional d'una Índia plural.

En segon lloc, la formació d'un Govern en minoria del Congrés Nacional Indi² després de les eleccions de 1991 reafirma, *de facto*, el sistema polític multipartidista de l'Estat. Cap partit polític d'àmbit nacional pot, actualment, obtenir una majoria absoluta (la tònica durant les primeres tres dècades d'independència) en les eleccions legislatives. Aquesta *nova* realitat és conseqüència de diversos factors: la progressiva pèrdua de popularitat de l'INC a partir de la segona meitat dels anys setanta, quan les estratègies despòtiques d'Indira Gandhi (filla de Nehru i líder del partit des del 1965) van tocar el seu cim l'any 1975 amb la suspensió de la democràcia i la proclamació d'un estat d'excepció virtual durant gairebé dos anys; l'ascendència d'una agrupació, el Bharatiya Janata Party (BJP), capaç de disputar la condició de *partit nacional* a l'INC; i finalment, la revaluació del pes polític dels partits regionals, a l'Índia categoritzats com a "partits dels estats", amb el potencial de negociar (o amb l'amenaça de retirar) el suport a les coalicions liderades pels dos grans partits nacionals, en defensa, teòricament, dels interessos de la seva regió o comunitat. Les últimes eleccions al *Lok Sabha* o parlament indi del 2004 són un bon exemple d'aquesta fractura política resultat de la intersecció entre democràcia, una vasta geografia i la instrumentalització partidista de la diversitat social: 220 partits, 2.369 candidats independents i la victòria de l'INC al capdavant d'una coalició de 16 partits que es va quedar, tanmateix, lluny de la majoria absoluta.

Finalment, la liberalització de l'economia l'estiu de 1991, de la que l'actual primer ministre Manmohan Singh, aleshores ministre de finances, fou el principal artífex, completa la revolució actual de l'Estat indi. Les reformes estructurals, tot i impulsar l'última dècada un creixement econòmic sense precedents, no s'han traduït en una disminució de la pobresa a gran

escala, l'assignatura pendent dels successius governs de la nació, que invariablement, en presentar el seus plans d'acció, s'han marcat com a objectiu prioritari l'eradicació de la pobresa. A més a més, aquesta bonança econòmica relativa, tot i ampliar considerablement la classe mitja urbana, ha accentuat la fractura camp/ciutat (el 65% de la població és rural) i les diferències entre les regions: mentre que, per exemple, els estats del sud, Delhi, Maharashtra i Gujarat a l'oest i Bengala occidental a l'est progressen a un bon ritme, la realitat a Madya Pradesh, Jharkahand, Orissa o Bihar (centre/est) és ben diferent. Tot i així, la raó principal per la manca d'un desenvolupament econòmic a to amb el creixement cal buscar-la en les escandaloses pràctiques de corrupció dels òrgans administratius, sobretot en l'àmbit regional.

Del no-alineament de 1955 a l'alineament amb tots de 2005

Paradoxalment, quan les *revolucions* domèstiques fan que l'evolució política de l'Estat dins les seves fronteres sigui una incògnita, a fora l'Índia està vivint el millor moment de la seva història. Cortejada pels Estats Units i la Xina com un possible contrapès l'un de l'altre, la nova *centralitat* internacional de l'Índia ha estat propulsada precisament pel seu creixement econòmic i un bon equilibri entre les habilitats en el *poder tou* així com l'amplificació i sofisticació del múscul militar. Així, després dels maldecaps diplomàtics que van seguir a l'essencial nuclearització de l'Índia, Delhi ha desplegat des del 2002 una activitat diplomàtica arreu del planeta insuperable per cap altre país, en què els grans objectius són continuar creixent econòmicament, política i militar, començar a garantir-se la seguretat energètica i reinventar el lideratge en el subcontinent. És el que podem batejar com l'esperat gir en política exterior perquè, per primer cop, l'Índia sembla desvelar una nova cultura estratègica pensant a mig i llarg termini i en l'àmbit global. Significativament, avui l'Índia és capaç de mantenir relacions cordials i beneficioses amb Estats Units, Israel i Japó, d'una banda, i Veneçuela, Iran i Xina, de l'altra. A més a més, la "marginalitat" geogràfica del subcontinent durant la segona meitat del segle XX ha quedat definitivament enrere amb els interessos energètics de les potències a Àsia Central, la campanya americana a l'Afganistan i el Pakistan i el nou pes estratègic de l'oceà Índic com a lloc de trànsit. Paral·lelament, la política *look east* ha proliferat notablement la seva presència al sud-est asiàtic, la seva decidida intervenció a Sri Lanka després del tsunami ha millorat la imatge en aquest país clau en el plantejament de la política exterior índia i l'acostament amb el Pakistan ha desencadenat un sentiment palpable d'esperança i optimisme, tant en les esferes governamentals com en la majoria de la població. En referència al país germà, la convicció és que a falta d'unes perspectives realistes d'acord final sobre el Caixmir, la pau s'aconsegueix, precisament, amb la suma de processos de pau que ajuden a generar un clima mínim de confiança i normalitat per transformar gradualment el Caixmir en un *soft border* que permeti als dos països beneficiar-se'n econòmicament: el Pakistan per desempallegar-se de l'absoluta dependència dels Estats Units i

l'Índia per no quedar estancada al subcontinent. En aquest sentit, la principal amenaça exterior que ha de combatre l'Índia del 2005 emana de la bel·ligerància i odi incorregible de les faccions més fonamentalistes dels serveis secrets pakistanesos (ISI, en les sigles en anglès) i les seves activitats subversives tant dins de l'Índia com en els països veïns. Intrínsecament, els ISI són un veritable Estat dins l'Estat pakistanès que el líder pakistanès Pervez Musharraf no acaba de poder controlar. D'alguna manera, els ISI simbolitzen el geni de l'Índia; l'Índia d'Akbar, la de Nehru o la del 2005. ■

Referències bibliogràfiques ▶

BASHAM, A.L. *The Wonder that was India*. Calcutta: Rupa & Co., 1997.

COHEN, Stephen Philip. *India, Emerging Power*. Washington: Brookings Institution Press, 2001.

FRANKEL, Francine, R. (ed.) *Transforming India: Social and Political Dynamics of Democracy*. New Delhi: Oxford University Press, 2000.

KHILNANI, S. *The Idea of India*. London: Penguin Books, 1997.

Notes ▶

1. COHEN, Stephen P. *India: Emerging Power*. Washington: Brookings Institution Press, 2001. P. 117.

2. Narashima Rao (primer cap de Govern del sud de l'Índia) va ser l'home escollit per substituir Rajiv Gandhi, mort a mans dels Tigres Tàmils de Sri Lanka mentre feia campanya electoral prop de Madràs. Aquest atemptat ens recorda un dels majors handicaps que afecta l'Estat des de finals dels vuitanta: la violència política; a dins del país (al Caixmir, al nord-est –sobretot a Assam, Nagaland i Manipur– o l'acció de grups d'ascendència maoista que operen en diversos estats com Andra Pradesh) i per la inestabilitat en el veïnatge més immediat (Sri Lanka, Pakistan, Nepal i Bangladesh). La línia que separa la violència interior de l'exterior és molt borrosa a l'Índia.

DCIDOB 94. Índia.

La democràcia a l'Índia. Tendències i perspectives d'una nació multicultural
Eva Borreguero

LA DEMOCRÀCIA A L'ÍNDIA

TENDÈNCIES I PERSPECTIVES D'UNA NACIÓ MULTICULTURAL

Eva Borreguero Investigadora visitant, Georgetown University, Washington, D.C.

En la seva recent biografia política, Strobe Talbott, vicesecretari d'Estat durant l'Administració Clinton, i principal interlocutor amb Nova Delhi sobre qüestions de seguretat, definia la democràcia índia com "un misteri a punt del miracle". Lluny de presentar les condicions mínimes òptimes que garanteixen la formació de l'Estat-nació, la Unió Índia va sorgir sense comptar amb cap dels requisits que els teòrics del nacionalisme consideren necessaris per a la seva consolidació, a saber, certa homogeneïtat cultural i lingüística, una classe mitjana forta, i el desenvolupament d'una economia industrial. Al contrari, el grau de complexitat sociocultural de l'Índia fa d'aquest país un cas únic sobre el qual es pot afirmar que cada ciutadà pertany a una minoria diferenciada. Les divisions verticals de casta i les horitzontals de llengua i religió són els exemples més notoris d'aquesta societat profundament plural en què l'ideal d'igualtat universal ha d'enfrontar-se a la tendència innata cap a la reivindicació de la diferenciació com a tret d'autoafirmació col·lectiva.

L'èxit de la democràcia índia, doblement laudable si prenem en consideració el context regional, ha presentat des dels seus orígens un desafiament per a investigadors i analistes que, una vegada rere l'altra, temien una explosió social interna o un conflicte nuclear amb el veí Pakistan. Fins ara, ni una cosa ni l'altra. Al contrari, el desplegament econòmic propulsat la darrera dècada ofereix al món una nova Índia globalment incorporada i amb un prestigi en alça. La democràcia índia presenta uns trets propis que li donen un caràcter singular. Entre aquests destaca la tensió entre els drets de l'individu i els de les col·lectivitats, els conceptes d'igualtat política i els de justícia social. Una tensió que recull la Constitució en pressuposar l'individu com a element bàsic de la democràcia liberal, i reconèixer simultàniament les comunitats com a portadores de drets. Tensió, finalment, que es concreta en la relació entre l'Executiu, encarregat d'aplicar mesures de discriminació positiva entre les castes desfavorides i les minories religioses, i el Judicial, que ha de vetllar per la inviolabilitat dels drets universals de l'individu.

L'enrevessada vida política índia no és més que un reflex pàl·lid de la intricada composició social, religiosa i ètnica del país. Un fet que constitueix al mateix temps el seu handicap més gran en constrènyer els beneficis de la sinergia política, però també la seva virtut principal, en afavorir solucions de consens que permeten la coexistència, generalment pacífica, d'una miriada d'interessos. Una mirada cap a la campanya i el resultat de les últimes eleccions generals celebrades el maig de 2004, a les quals es van presentar més de 300 partits, ens ajudarà a entendre el complicat procés de formació de Govern i la tendència cap a la descentralització que està experimentant l'Índia.

Davant la previsible impossibilitat d'aconseguir la majoria absoluta, les dues formacions principals pan-índies, el Congrés Nacional Indi (INC) i el Bharatiya Janata Party (BJP), van forjar aliances preelectorals amb partits afins. El Congrés, liderat per Sonia Gandhi, va constituir una agrupació de tretze socis, entre els quals hi havia representants dels diferents estats de l'Índia. El BJP, per la seva part, va continuar amb la seva Aliança Nacional Democràtica (NDA), integrada per deu partits. La coalició del Congrés, vencedora als comicis, no va obtenir la majoria necessària i va haver de recórrer a les formacions comunistes per poder formar l'Aliança Unida Progressista (UPA), que actualment compta amb el suport de 20 partits.

Noves identitats polítiques ▶ Un dels trets principals de l'evolució democràtica de l'Índia ha estat la pèrdua de reclam dels grans partits nacionals i la consolidació d'identitats polítiques regionals i de casta. Aquest procés de debilitament del centre ha potenciat la construcció d'aliances al voltant dels eixos del Congrés i el BJP. Aquesta bipolaritat marca les dues tendències principals ideològiques de l'Índia, que no són econòmiques ni socials, sinó identitàries: el secularisme i el nacionalisme cultural hindú. Des de les eleccions de 1984 cap partit ha pogut formar Govern de majoria¹. Tots han hagut de recórrer a elaborades coalicions

en què, més d'una vegada, els grups minoritaris han provocat la ruptura en exigir concessions arbitràries. La dependència de les formacions regionals presenta l'inconvenient de subordinar els interessos majoritaris a les demandes dels seus socis menors, com li pot passar actualment al Congrés si el seu pla d'accelerament de les reformes econòmiques és rebutjat pels partits comunistes. D'altra banda, afavoreix polítiques de consens i moderació, com li va passar al BJP quan el 1998 va haver de renunciar a la seva agenda *hindutva*² per poder mantenir l'NDA.

La fragmentació parlamentària ha anat parell al declivi del Congrés i l'auge del nacionalisme hindú. El Congrés va dominar durant dècades, nodrint-se dels ideals heretats de la lluita anticolonial i gràcies al carisma dinàstic de la família Nehru-Gandhi, des de Jawaharlal Nehru fins a Sonia, passant per Indira, Rajiv i que es projecta en el futur en les figures de Priyanka i Rahul. La crisi del Congrés, que és també la crisi del model d'economia autàrquica i del secularisme, ha donat lloc a l'aparició de partits d'identitat de casta i regionals.

La diversificació s'ha produït tant en un pla horitzontal, amb l'enfortiment dels partits regionals, com vertical, amb la incorporació de líders de les castes baixes. Durant dècades, les files del Govern es van alimentar d'una elit educada en anglès i provinient de les castes superiors, principalment dels brahmans, tot i que l'aristocràcia també va realitzar les seves incursions en l'àmbit polític. El nomenament de Deve Gowda com a primer ministre del Govern del Front Unit el 1996 va marcar una fita en la nova tendència. L'elecció de Gowda, pels seus orígens socials i regionals³, va representar el moviment capil·lar pel qual les bases van ascendir als llocs de poder, i no a la inversa. La incorporació electoral creixent dels sectors socialment endarrerits ha estat reforçada per l'aplicació de les mesures recollides en la Constitució per a la integració de les castes baixes. Paradoxalment, els esforços dirigits a mitigar les diferències de casta han acabat per refermar-les, i han propagat i augmentat la consciència de pertinença a col·lectivitats particulars. Els articles 334 i 335 de la Constitució proveeixen unes quotes de discriminació positiva en els sectors d'educació i llocs de treball públics per als grups històricament marginats i explotats. La possibilitat d'optar a una d'aquestes categories, i poder beneficiar-se dels avantatges adjudicats, ha generat una dinàmica de reivindicació de casta, de manera que minories en desavantatge econòmic que històricament han negat aquest sistema, com els cristians i musulmans, ara reclamen per a si mateixos la condició de casta inferior.

Segons aquesta tendència, durant les últimes dècades han aparegut nous partits que apel·len a la identitat de casta popular. Al marge de les denominacions oficials⁴ ha sorgit una nova terminologia amb què s'autoanomenen aquests grups: *adivasis*, *dalits*, *bahujan*⁵. Tots ells connoten la dignificació d'un estatus marginal i constitueixen un referent d'apel·lació electoral. Així, a finals dels vuitanta, va aparèixer en l'escenari polític el que és avui el principal partit de les classes baixes, el Bahujan Samaj Party, dirigit per una dona *dalit*, Mayawati, la qual el 1995 es va convertir en primera ministra

de l'Estat d'Uttar Pradesh, la primera dona de la seva condició que arribava en aquest lloc. Un altre personatge polític que reencarna l'apoderament parlamentari de les castes històricament desfavorides és Laloo Prasad, del Rashtriya Janata Dal, de l'Estat de Bihar, un dels més pobres i conflictius. Aquesta victòria revolucionària no ha estat aprofitada per transformar l'estructura social i fomentar una integració horitzontal de tots els ciutadans, sinó al contrari, ha estat utilitzada en benefici del mateix grup d'interès i a costa d'excloure els restants, de manera que s'ha reemplaçat la "jerarquia de castes" per una "democràcia de castes" (Kaviraj, 2005). Una característica d'aquestes formacions és la limitació de la seva àrea d'influència en les regions en què sorgeixen. Poques vegades aconseguen estendre la seva popularitat als altres estats. Els seus dirigents exerceixen un lideratge popular basat en el carisma personal, i amb freqüència han sorgit arran d'una escissió del Congrés.

Entre el secularisme i el nacionalisme hindú ▶ La línia que separa la concepció secular de l'Estat de la religiosa és la mateixa que divideix les dues grans formacions nacionals. El debat sobre aquestes dues opcions ens remet a la relació majoria/minoria de les diferents comunitats religioses. Després de la divisió i creació del Pakistan com a nació per als musulmans del subcontinent, el Congrés de Nehru va posar un èmfasi especial en l'estructuració secular de l'Índia.

El secularisme indi és la no involucració de l'Estat en els afers religiosos, i de la mateixa manera, el rebuig a qualsevol tipus de

reivindicació política o territorial que tingui com a base la religió. No obstant això, una de les primeres reformes que va dur a terme el Govern de Nehru fou la de l'hinduisme, en suprimir pràctiques socials que contradeien el principi liberal d'igualtat i que impedièn als intocables entrar als temples hindús, i a les dones heretar o tornar-se a casar quan enviduaven. No va passar el mateix amb la minoria musulmana que, sota l'empara del seu estatus preferent de minoria, va mantenir vigent la llei islàmica o xària per a qüestions familiars i que afectava principalment a la condició de la dona. Aquestes diferències són un exemple de la particularitat del secularisme a l'Índia, que cerca satisfer la necessitat de proporcionar a les minories unes garanties com a compensació, encara que el resultat final no ha satisfet totes les parts per igual. En el cas de la reforma hindú, va prevaler el principi d'igualtat sobre el de secularitat; en el de la llei musulmana, la protecció de les minories sobre la igualtat de drets de gènere.

La necessitat de crear un codi civil uniforme per a totes les comunitats religioses ha estat un dels cavalls de batalla del nacionalisme hindú les darreres dècades. Des de la seva reaparició en l'escena política el 1980 sota la forma del BJP, la seva trajectòria ascendent ha acompanyat al declivi del Congrés. Durant els anys que va estar en l'oposició, el BJP va elaborar una agenda que prioritzava temes de caràcter religiós que entraven en conflicte amb la comunitat musulmana. Després de la destrucció de la mesquita d'Ayodhia, el BJP es va veure forçat a moderar la seva postura per poder governar en coalició. Una vegada en el poder, després de guanyar les eleccions el 1998, va deixar de banda la seva agenda religiosa i va optar per un neutralisme pragmàtic del qual s'ha de destacar l'excel·lent gestió duta a terme per Atal Behari Vajpayee en política internacional, amb l'inici d'una fase d'apropament amb el Pakistan, Estats Units i la Xina que va acabar amb dècades d'aïllament. No obstant això, els esdeveniments comunals de Gujarat el 2002, en què va tenir una responsabilitat directa el primer ministre de l'Estat i membre del BJP, Narendra Modi, han deixat una fosca taula en la seva gestió.

Conclusió ▶ L'Índia ha recorregut un llarg camí des de la seva independència el 1947. Durant les dècades dels cinquanta i seixanta va dur a terme la industrialització pesada que va cimentar el desenvolupament posterior. En l'actualitat, juntament amb la Xina, l'Índia apareix sobre l'horitzó del futur com un dels actors econòmics i estratègics principals d'Àsia. La seva important classe mitjana, que compta amb l'avantatge de ser bilingüe en anglès, és una cantera que proporciona enginyers i tècnics a les diverses àrees científiques. Amb un creixement mitjà de més del 6% anual (8,2% el 2004), hi ha qui diu que per a l'any 2005 el 50% de la població pertanyerà a la classe mitjana (Das, 2002).

També cal remarcar la pervivència del pluralisme ideològic i de la llibertat de pensament. El fet que Sonia Gandhi, dona, catòlica i italiana, guanyés les darreres eleccions; que l'actual president, l'enginyer nuclear Abdul Kalam, sigui musulmà; o que el primer ministre, Manmohan Singh, pertanyi a la comunitat

sikh⁶, ja és un indicador. A l'Índia coexisteixen totes les ideologies, partits i religions possibles. Malgrat que en un pla local s'accepten certes formes tiràniques de poder institucionalitzades per la tradició, en general es pot afirmar que l'única forma de govern que accepta el poble indi és la democràcia. Almenys, així ho va demostrar a les eleccions de 1977 després d'expulsar a Indira Gandhi per la seva gestió durant el període d'Emergència.

Per contra, hi ha altres àrees de la gestió pública en què encara hi ha molt camí per recórrer. La corrupció, la criminalització de la política i la violència religiosa presenten el major obstacle en la consolidació de la democràcia. La pobresa i la desigualtat són l'altra cara de la moneda de "l'Índia que brilla"⁷. Segons fonts oficials, una quarta part de la població (prop de 300 milions de persones) viu amb menys d'un dòlar al dia. A l'extrem contrari, els milionaris de l'Índia es troben entre els més rics del món, amb fortunes que excedeixen a les dels seus homòlegs d'Anglaterra, i de tots els països d'Àsia, amb l'excepció del Japó i Hong Kong. Aquest desnivell en el repartiment de la riquesa col·loca aquesta nació de més de 1.000 milions d'habitants, amb un peu en el primer món i un altre en el tercer. Salvar la distància del mig serà el desafiament més important que té per endavant.

Referències bibliogràfiques ▶

DAS, Gurcharan. *India Unbound*. Nova York: Anchor Books, 2002.

ECHVERRI-GENT, John. "Politics in India's Decentered Polity". *India Briefing*. Nova York: Asia Society (2002).

KAVIRAJ, Sudipta. "Democracy and Social Inequality". A: Frankel, Francine R. (ed.) *Transforming India*. Nova Delhi: Ed. Oxford University Press, 2005.

Notes ▶

1. El percentatge d'escons a la *Lok Sabha* de partits regionals va passar d'un 7,2% el 1977 a un 33% el 1999 (Echeverri-Gent, 2002).

2. *Hindutva*, "hinduïtat". Denota la descripció de la identitat nacional índia en termes de la seva herència cultural hindú. En l'àrea de la política, correspon a les mesures preses per reforçar la seva identitat.

3. Deve Gowda va néixer a l'Estat del sud anomenat Karnataka, en una família d'agricultors de casta mitjana. No tenia cap coneixement de l'hindi, la llengua oficial de l'Índia.

4. Aquestes són: OBC (Other Backward Classes) per a les castes endarrerides; SC (Scheduled Castes) per als intocables o descastats; i ST (Scheduled Tribes), per a la població tribal.

5. *Adivasis* fa referència a la població tribal o aborigen. *Dalits*, literalment "trencat, aixafat"; terme amb què s'autoanomenen els intocables. *Bahujan*, "poble", categoria que s'utilitza per assenyalar les castes endarrerides.

6. Religió fundada el segle XV a la regió del Punjab, que es troba dividida entre l'Índia i el Pakistan.

7. Eslògan electoral utilitzat pel BJP en la seva campanya electoral del 2004 i que feia referència a la millora del benestar general introduït pels avenços en la indústria de la tecnologia i els serveis.

DCIDOB 94. Índia.

**L'Índia com una potència global. Política exterior: Reptes i
desafiaments**
Antía Mato Bouzas

L'ÍNDIA COM UNA POTÈNCIA GLOBAL

POLÍTICA EXTERIOR: REPTES I DESAFIAMENTS

Antía Mato Bouzas Investigadora, Instituto Universitario General Gutiérrez Mellado (IUGM)

Entre els analistes i experts indis sempre han prevalgut dos enfocaments sobre la política exterior del seu país. El primer, un consens a l'hora de caracteritzar l'Índia com una potència –per la seva grandària, població, posició geoestratègica, un fet al qual s'ha sumat posteriorment el nombre de les seves forces armades, la seva industrialització i inversió en tecnologia, entre altres factors– i, com a tal, un actor clau en el joc de les relacions internacionals que no es pot obviar. El segon és l'afirmació que l'Índia sempre ha estat un poder marginalitzat o no degudament reconegut en l'àmbit internacional i, per tant, l'estratègia exterior ha d'estar orientada a pal·liar aquesta situació. Des d'Indira Gandhi, que va arribar al poder el 1966, s'ha assentat aquesta política de recerca de reconeixement extern; tanmateix, no ha estat fins a la dècada passada, amb la descomposició del bloc bipolar i el ressorgiment de la zona Àsia-Pacífic, que el paper de l'Índia ha tingut un major protagonisme internacional.

La política exterior índia actual continua sent en certa mesura hereva del model *nehruvià* de relacions exteriors, basat en conceptes com el no-alineament o l'antiimperialisme, malgrat que aquest ha patit transformacions. Així, un tema tan qüestionat com és el no-alineament, entès no com a neutralisme sinó com a llibertat d'elecció (Mansingh, 2000), continua sent reivindicat com a eix per a una política exterior independent que serveixi als interessos nacionals en un marc de coexistència pacífica. Mentre que durant la Guerra Freda el no-alineament significava per a l'Índia la no-adhesió a cap dels dos blocs ideològics, en l'escenari internacional actual comporta el disseny d'una acció exterior que tendeixi a fomentar aquella idea de món multipolar, amb l'Índia com un d'aquells "pols", enfront d'un únic poder hegemònic. La multipolaritat es duria a terme mitjançant una sèrie d'aliances que permetessin la cooperació en diferents camps amb aquells altres poders, sense negar l'existència de rivalitats, encara que també implicaria una resposta individual nacional crítica sobre certs privilegis en l'àmbit internacional (com en el cas de la política nuclear o la seva defensa fèrria del bilateralisme en la resolució de les disputes que encara manté obertes).

Reptes i desafiaments ▶ La projecció de l'Índia com a poder global té dues vessants: una interna, dirigida al reconeixement de la pròpia condició en l'àmbit nacional; i una externa, que rau en el fet que l'Índia sigui reconeguda com a potència per la resta de la comunitat internacional. Aquesta vessant externa és la que preocupa als estratègs nacionals de política exterior, ja que l'Índia, malgrat els seus avenços, es considera encara un país amb grans desigualtats econòmiques i socials (més grans que en el cas de la Xina, per exemple) i marcada per un escenari regional complex amb disputes irresoltes de les quals forma part, amb l'agregant que és una potència nuclear *de facto*, juntament amb el Pakistan, no signatària del Tractat de No-Proliferació d'Armes Nuclears (TNP).

Així doncs, entre els principals reptes que el país ha d'afrontar en política exterior hi ha, en primer lloc, la recerca d'aliances en matèria de cooperació en aquelles àrees que puguin beneficiar el país, que permetin principalment l'expansió de les relacions comercials (intensificant aquestes amb determinats països com el Japó i el conjunt de la Unió Europea), la recerca de recursos energètics (a Àsia Central i a Àfrica Oriental, en aquest últim cas en associació amb la Xina) i la innovació tecnològica. Una segona qüestió és la necessitat de la recerca de solucions pacífiques a les disputes bilaterals pendents amb el Pakistan i la Xina que aclareixi el clima d'incertesa en l'àmbit de la seguretat que domina la zona. En tercer lloc, Nova Delhi ha de jugar un paper destacat en la transformació d'Àsia meridional, una de les regions més conflictives i pobres del planeta. Finalment, l'Índia intentarà guanyar presència o representativitat en els principals fòrums internacionals de decisió, com convertir-se en membre permanent del Consell de Seguretat de Nacions Unides o negociar la seva entrada al TNP com a Estat nuclear de ple dret¹.

Línies prioritàries en política exterior ▶ L'Índia, com a país asiàtic, forma part d'aquella gran regió que és Àsia-Pacífic, la qual ha recobrat una gran importància i dinamisme en la darrera dècada. En conseqüència, Àsia suposa una prioritat per als interessos de Nova Delhi –principalment en l'àmbit econòmic i de seguretat– que s'observa particularment en l'impuls de la seva política cap a la Xina i el desenvolupament d'una estratègia de “mirar cap a Orient” (en referència a l'Associació de Nacions del Sud-est Asiàtic, ASEAN), a més de la tradicional importància que Àsia meridional té per a l'Índia. L'àrea Àsia-Pacífic representa l'escenari de complex equilibri de diverses potències emergents on l'Índia és un competidor més, mentre que Estats Units continua sent el poder hegemònic *per se*, amb interès renovat i presència (a l'Afganistan i al veí Iraq) en la regió i, per tant, un país amb què Nova Delhi ha de tenir una relació especial.

Àsia meridional ▶ El caràcter indocèntric d'Àsia meridional sempre ha provocat un cert sentiment d'amenaça per als països que comparteixen fronteres amb l'Índia. Després de la independència, Nehru ja va situar una esfera d'influència extraterritorial per garantir la seguretat nacional en la seva frontera nord per mitjà d'acords d'ajuda i assistència militar

amb els estats dels Himàlaies (Nepal, Butan i Sikkim). Accions militars posteriors, com el suport a la independència de Bangladesh el 1971 o la incorporació de Sikkim el 1975 subratllen aquella concepció de seguretat. L'hegemonia de l'Índia –en una regió formada per petits països, excepte el Pakistan, que a la vegada es troben immersos en conflictes interns d'índole diversa– ha dut als estats d'Àsia meridional a cercar suports externs fent una política de contrapès amb el seu gran veí. Encara que aquesta estratègia continua en l'actualitat, el que és cert és que cada vegada sembla acceptar-se més el seu paper preeminent en la regió, en la mesura que aquest es projecta d'una manera pacífica, per la via de la cooperació, i amb respecte a la sobirania nacional. Una mostra d'això seria l'ajuda oferta per l'Índia a Sri Lanka i a les illes Maldives després dels danys ocasionats pel *tsunami* el desembre de 2004.

La política regional de l'Índia se centra, d'una banda, en l'impuls de l'Associació per a la Cooperació Regional al Sud d'Àsia (SAARC, creat pel tractat firmat a Dacca, Bangladesh, el desembre de 1985) cap a una major integració i cohesió regional en matèries econòmiques, socials, sanitàries o educatives, entre altres. De l'altra, Nova Delhi veu necessari intensificar la via diplomàtica bilateral, és a dir, individualment amb cada

▶ 12a cimera del SAARC (4-6 gener de 2004, Islamabad). Caps d'Estat i de Govern d'Índia, Bangladesh, Pakistan, Nepal, Sri Lanka, Butan i Maldives.

país, per a la recerca de solucions, tant de conflictes interns dels seus veïns, com qüestions bilaterals. Un clar exemple és la preocupació davant la crisi política al Nepal (unida al problema maoista) o les delicades relacions que Nova Delhi manté amb la monarquia de Butan, arran del moviment prodemocràtic en el país que sol actuar des de sòl indi. Àsia meridional continuarà sent un eix prioritari de la política exterior índia, ja que es correspon amb la seva àrea d'influència natural.

Les relacions indo-pakistaneses ▶ Des de gener del 2004, l'Índia i el Pakistan es troben en una nova fase de diàleg per a la resolució de disputes bilaterals pendents, entre les quals destaca el contenciós del Caixmir, i la creació de mesures conjuntes en diversos àmbits (econòmic, educatiu, cultural, esportiu, etc.) que tendeixin a millorar la relació entre ambdós països. Malgrat que l'inici de les converses es va produir durant el Govern liderat per A. B. Vajpayee, l'actual primer ministre Manmohan Singh ha reiterat el seu compromís amb la recomposició de relacions amb el seu veí pakistanès.

L'immobilisme teòric d'ambdues parts, en el qual l'Índia té una major responsabilitat en tractar-se d'un poder superior, ha estat el que ha dominat les relacions indo-pakistaneses des de la creació de les dues nacions. La rivalitat indo-pakistanesa minva la possibilitat de Nova Delhi de projectar-se com un veritable poder global per no haver estat capaç de transformar aquest escenari al llarg del temps (com una solució temporal o final). Bona prova d'això és la persistència de la vella estratègia diplomàtica índia basada en cercar suports internacionals enfront del seu veí (tant a Estats Units com a Europa) que mai no li ha aportat els resultats desitjats. Aquesta estratègia, dins d'un context més ampli, ha estat examinada recentment per l'analista A. G. Noorani (2005) que la va qualificar com un error de càlcul per part de l'Índia i com a immadura, ja que atorga a tercers, en aquest cas Estats Units, un paper de garant de l'equilibri regional.

Índia i Xina ▶ En el moment actual, les relacions sino-índies travessen un període de gran sintonia, principalment en el pla polític i econòmic (el comerç bilateral va assolir el 2004 un volum per valor de 14 milions de dòlars, set vegades més que fa cinc anys). Des del conflicte bèl·lic entre ambdós països el 1962, la normalització de les relacions amb Beijing ha estat una assignatura pendent per als diferents governs de Nova Delhi. Malgrat que van existir diversos intents en aquesta direcció, no fou fins a l'últim període del Govern d'A. B. Vajpayee quan va tenir lloc el veritable relançament de les relacions sino-índies, motivat majoritàriament per interessos comercials, a més de la necessitat de trencar un statu quo en les disputes bilaterals pendents: la qüestió fronterera i les diferències sobre el Tíbet i Sikkim.

L'Índia i la Xina comparteixen la visió multipolar d'un segle XXI que es presenta amb un significatiu desplaçament de

poder cap a la zona Àsia-Pacífic (Bajpai, 1997) (amb potències com la Xina, el Japó i l'Índia i la possible incorporació de Rússia) davant de l'hegemonia nord-americana. En aquest context, ambdós països creuen que és possible una col·laboració bilateral que s'ampliarà a qüestions de seguretat i estratègia global, com la proposada pel primer ministre xinès Wen Jiabao al seu homòleg indi durant la seva visita a l'Índia l'abril de 2005. No obstant això, aquesta relació es duu a terme des d'una doble perspectiva en el cas de Nova Delhi: d'una banda, la necessitat de resoldre el dilema de seguretat que li planteja Xina, una potència superior, i de l'altra, contrarestar la influència d'Estats Units en dissenyar una política en la regió que és, en certa mesura, contrària als interessos de l'Índia.

L'Índia i Estats Units ▶ Les relacions entre l'Índia i Estats Units han passat per una nova fase arran dels esdeveniments de l'11 de setembre i les seves conseqüències regionals (intervenció a l'Afganistan i la recuperació per part de Washington d'una valuós aliat regional, el Pakistan, país al qual Estats Units havia desnonat a finals de la dècada passada). En un principi hi ha hagut una certa afinitat entre Nova Delhi i Washington –sobretot en qüestions de terrorisme internacional– i probablement la diplomàcia nord-americana hagi facilitat en alguna mesura el diàleg indo-pakistanès.

No obstant això, s'ha produït una certa transformació amb el canvi de Govern a l'Índia el maig de 2004, que ha revisat una política amb Washington qualificada de "fallida" per l'actual ministre d'Afers Estrangers Natwar Singh, amb referència a l'acord militar entre Estats Units i el Pakistan (amb la propera venda d'avions F-16 i F-18 a aquest país). Nova Delhi i Washington han subscrit acords de cooperació en matèria d'energia nuclear per a ús civil, tecnologia espacial i míssils de defensa, però les diferències en certs temes com a l'Iraq (l'Índia és contrària a l'enviament de tropes), l'Iran (país que pretén subministrar gas a l'Índia, prèvia construcció d'un gasoducte indo-pakistanesa) o la manca d'un clar suport al programa nord-americà de l'escut antimíssils minven aquesta relació. Estats Units tampoc no ha donat un suport exprés a la demanda de l'Índia d'esdevenir un membre permanent en el Consell de Seguretat de Nacions Unides davant la seva propera reforma, quelcom que sí ha ofert al Japó.

Les relacions indo-americanes segueixen un vell patró en el qual el "factor" pakistanès (encara que no limitat a aquest) continua modulant el diàleg, sota la perspectiva índia, amb Washington². Aquesta visió ha comportat que una certa corrent d'opinió a l'Índia (formada per periodistes, experts i acadèmics) consideri que les possibilitats d'un major enteniment amb Estats Units sempre seran limitades, mentre que el desenvolupament de les relacions amb la Xina, tenint en compte les circumstàncies actuals, ofereixen un major ventall de possibilitats per satisfer els interessos nacionals.

Conclusions ▶ L'Índia està guanyant pes en l'escenari internacional, fruit d'això és l'interès que altres grans poders tenen en fomentar relacions amb el país, particularment, en àrees que fins fa poc semblaven impensables, com en l'àmbit de la defensa o de l'energia. Conscient d'aquesta situació, Nova Delhi intentarà treure partit d'aquesta nova realitat sense establir cap tipus d'aliança estratègica que li impedeixi comprometre els seus interessos vitals, en consonància amb la seva forma d'entendre el no-alineament.

No obstant això, la capacitat d'influència internacional de l'Índia quedarà supeditada a la possibilitat de produir avenços en el dilema de seguretat que li planteja el seu entorn regional, i que revisi les seves posicions en certes qüestions cap a una major consonància amb la legalitat internacional, aquest és el cas de la seva política nuclear. Tot això sense oblidar la importància que juguen els factors interns, com la necessitat de millorar els indicadors socials d'un país amb grans desigualtats en el fet econòmic i social. ■

Referències bibliogràfiques ▶

BAJPAI, Kanti. "India's Global Role for the 21st Century: Politics of Community, Order and Co-operation". *Indian Foreign Policy: Agenda for the 21st century*. Nova Delhi: Konark Publishers. Vol. 1 (1997). P. 3-20.

MANSINGH, Surjit. *Historical Dictionary of India*. Nova Delhi: Vision Books, 2000. P. 291-292.

NOORANI, A.G. "Balance of power in South Asia". *Frontline*. Vol. 22. No. 8 (març 2005).

Notes ▶

1. L'Índia és un Estat nuclear *de facto* (va fer esclatar el seu primer artefacte el maig de 1974 i va realitzar nous assaigs el 1998) encara que no *de iure*, ja que aquesta condició, segons el TNP adoptat el 1968, només correspon als cinc estats que van realitzar assaigs abans de l'1 de gener de 1967: Xina, França, Regne Unit, Rússia i Estats Units. La posició de l'Índia sobre la qüestió nuclear es basa en la defensa d'un món lliure d'armes nuclears –com ha repetit en el projecte de llei sobre política de control nuclear introduït en el Parlament el 10 de maig de 2005– però sosté que el TNP és un acord discriminatori i que no ha resolt el problema de la no-proliferaió. No obstant això, sembla contemplar-se que Nova Delhi es podria adherir a aquest tractat sempre que fos possible el reconeixement de la seva capacitat nuclear.

2. Entrevista a Natwar Singh, actual ministre d'Afers Estrangers a l'Índia *Today Internacional*, 14 de juny de 2004.

SUBSCRIPCIÓ DCIDOB	SUBSCRIPCIÓ DCIDOB	SUBSCRIPCIÓ DCIDOB	SUBSCRIPCIÓ DCIDOB	SUBSCRIPCIÓ DCIDOB	
Nom i cognoms	<input type="text"/>		Banc o caixa	<input type="text"/>	
Adreça	<input type="text"/>		Adreça	<input type="text"/>	
Població	<input type="text"/>	Codi postal	<input type="text"/>	Nom del titular	<input type="text"/>
Professió	<input type="text"/>	DNI/NIF	<input type="text"/>	Senyor director:	
Telèfon	<input type="text"/>	Fax	<input type="text"/>	e-mail	<input type="text"/>
● DCIDOB + Afers Inter. + Anuario + Carnet lector	<input type="text"/>		90,00 €	Li prego que carregui al meu compte/llibreta, en aquesta entitat, els rebuts que presentarà la Fundació CIDOB. Atentament <input type="text"/> (signatura)	
● DCIDOB + Afers Inter. + Carnet lector	<input type="text"/>		53,00 €		
● Anuario Internacional	<input type="text"/>		59,00 €		
● Revista Afers Internacionals	<input type="text"/>		26,00 €		
● Revista DCIDOB	<input type="text"/>		18,75 €		
Desitjo rebre més informació sobre:	● Cursos	● Màsters	● Activitats	Signat per	<input type="text"/>
● VISA	● MASTERCARD, N°:	<input type="text"/>		Adreça del titular	<input type="text"/>
☐	☐	☐	☐	Núm. compte	<input type="text"/>

DCIDOB 94. Índia.

Economia emergent a l'Índia. Potencialitat i endarreriment
Gemma Cairó i Céspedes

Economia emergent a l'Índia

POTENCIALITAT I ENDARRERIMENT

Gemma Cairó i Céspedes Facultat de Ciències Econòmiques, Universitat de Barcelona

L'expansió econòmica que viu l'Índia en aquests darrers anys ha fet esclatar l'eufòria dels més escèptics sobre el potencial d'aquest país en termes de desenvolupament econòmic i pol de creixement en el marc de l'economia mundial. Les elevades taxes de creixement econòmic, la bona posició externa i el dinamisme de sectors econòmics tecnològicament punters, configuren l'Índia com una potència emergent de primer nivell. A la vegada, però, l'economia índia, amb una agricultura endarrerida que ocupa més de la meitat de la població i amb una economia informal de salaris baixos i poca productivitat, és el reflex fidel del bloqueig tecnològic i la desarticulació econòmica que marca estructuralment aquesta societat. Tot són veritats, en certa manera contradictòries, que ens porten a matisar l'optimisme sobre el futur econòmic de l'Índia quan ens preguntem sobre la sostenibilitat del nou model –basat en la liberalització econòmica *versus* el marc proteccionista i regulador que caracteritzava els primers anys de l'Índia independent– i el potencial del creixement, perquè efectivament es tradueixi en millores en el benestar del conjunt de la població.

L'estratègia de desenvolupament a la independència ▶

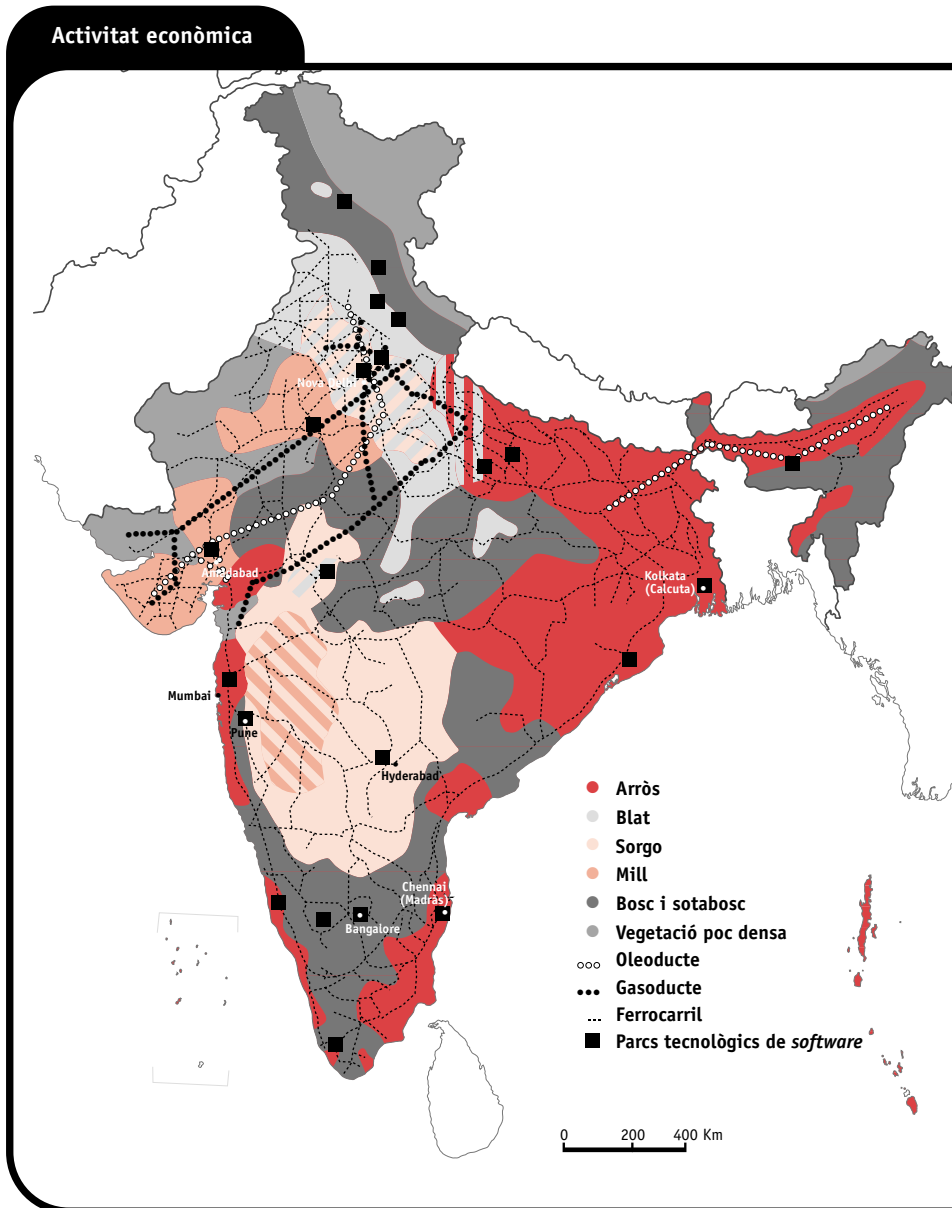
Capitalisme d'Estat, regulació i proteccionisme ▶ El que s'ha denominat “capitalisme d'Estat” pretén expressar la via de modernització per la qual van optar alguns països descolonitzats a principis dels anys cinquanta, entre els quals hi havia l'Índia, a fi d'iniciar la necessària transformació estructural de les respectives economies. Influïda per l'èxit de l'experiència soviètica –i especialment el compromís dels líders nacionalistes indis, en particular Nehru, amb les idees socialistes– com també per les teories del creixement econòmic que en aquells anys es començaven a desenvolupar –que apuntaven l'escassetat de capital i les restriccions de l'estalvi intern com a causa explicativa central de l'estancament econòmic–, l'estratègia de desenvolupament índia s'assentà sobre la ràpida industrialització, en què l'Estat tenia un paper clau en el procés de creixement econòmic en el marc d'una economia capitalista.

El destacat paper que va assumir l'Estat en l'economia no hauria de llegir-se de forma contraposada a l'activitat econòmica desenvolupada pel sector privat, sinó més aviat com una garantia d'aquesta, ja que en última instància la forta intervenció del sector públic en l'esfera econòmica responia a les necessitats d'assegurar i assentar les bases per al procés de desenvolupament capitalista que aniria de la mà del sector privat. La provisió de matèries primeres a baix preu, l'accés al crèdit barat, les exempcions fiscals i la protecció del mercat intern, no eren sinó formes a través de les quals l'Estat facilitava el que s'anomena “acumulació originària de capital”, és a dir, el procés incipient de desenvolupament capitalista regit per la iniciativa privada i la propietat privada dels mitjans de producció.

Aquesta intervenció de l'Estat responia també, i així quedà reflectit en els primers plans quinquennals, al compliment de tres principis que havien de regir l'estratègia de desenvolupament basada en la industrialització: a) evitar l'elevada concentració de la riquesa; b) assegurar el desenvolupament industrial equilibrat territorialment; c) garantir l'autosuficiència o la no dependència econòmica de tercers països, la *swadeshi*. Aquesta declaració de principis, que difícilment va poder acomplir-se, entroncava amb el que Nehru denominava el *socialist pattern of society*, el “model de societat socialista” en què s'havien de contemplar els valors ètics i socials sobre els que s'havia d'assentar el procés de creixement econòmic, de manera que l'equitat i la distribució de la riquesa fossin presents en l'estratègia d'industrialització.

L'esgotament del model: la crisi dels anys setanta ▶ A partir d'aquestes premisses es va erigir la política econòmica que havia de propiciar la industrialització i el canvi estructural de l'economia índia. El marc regulador que es desenvolupà a partir de la segona mei-

► Elaboració pròpia. Fonts: www.mapsofindia.com

tat dels anys quaranta anava dirigit a definir una política industrial que facilités el desenvolupament de la indústria nacional sobre la base de protegir el mercat interior –mitjançant un complex sistema de regulació i control d'importacions– com també de regular l'activitat del capital privat i de potenciar els sectors estratègics des del sector públic amb l'establiment d'un burocratitzat sistema de llicències industrials. Si bé s'assolí l'objectiu d'assentar les bases d'una indústria índia diversificada, el tímid creixement econòmic de les tres dècades següents faria trontollar els pilars del model de desenvolupament a finals dels anys setanta.

Això no es podria explicar sense fer esment de l'oblit que va patir l'agricultura índia durant els primers anys de la nova estratègia. No va ser fins a mitjan anys seixanta que començà a aplicar-se la revolució verda marcada per la introducció del canvi tècnic al camp, que si bé va permetre incrementar la producció agrícola i millorar la suficiència alimentària del país, no va significar una transformació de les condicions de vida de la població rural, que seguí majoritàriament sumida en la pobresa a causa d'una modernització agrícola que va beneficiar els grans propietaris de terres i va perpetuar el dualisme agrícola que encara avui caracteritza l'Índia.

L'esgotament del model es va reflectir a finals dels setanta en la baixa taxa de creixement de l'economia índia que se situà al voltant del 3% durant el període 1950-1980¹. S'han destinat molts esforços acadèmics a buscar les causes explicatives d'aquest comportament, i es pot concloure que van ser un conjunt de factors els que van desencadenar la

crisi de finals dels setanta. Als factors conjunturals, com les sequeres o les guerres amb el Pakistan, se li sumen arguments més contundents tant per la banda de la demanda –restricció del sector agrícola, la caiguda de la inversió pública o la mala distribució de la renda– com per la banda de l'oferta, expressats en els baixos nivells de productivitat que indiquen l'assignació ineficient dels recursos i un ús improductiu d'aquests. En qualsevol cas, l'economia índia es trobava en una crisi profunda que acabaria comportant un canvi en la direcció de l'estratègia de creixement i de la política econòmica a seguir.

Les noves bases de l'estratègia: el liberalisme econòmic ▶

La Nova Política Econòmica de Rajiv Gandhi ▶ Si bé el punt d'inflexió en el tomb del model de creixement que ha seguit l'Índia se situa cronològicament l'any 1991, amb l'aplicació del Programa d'Ajust Estructural del Fons Monetari Internacional (FMI) vinculat a la crisi externa a què s'enfrontava l'Índia en aquells anys, no és menys cert que les primeres mesures liberalitzadores i desreguladores de l'economia índia daten de principis dels anys vuitanta. És la New Economic Policy de Rajiv Gandhi la que assentarà els ciments del que ha estat la progressiva obertura a l'exterior i la desreglamentació interna que encarna el procés de reforma econòmica pel qual encara avui transita l'economia índia. L'èmfasi que el sisè pla quinquennal posava als objectius de creixement i productivitat es va traduir en un canvi en la concepció del paper que havien de jugar sector públic i sector privat en l'economia: mentre que el primer quedava limitat als objectius de caire social i la reducció de la pobresa, al

segon li pertocava un paper central en l'activitat econòmica, fet que es traduïa automàticament en canvis en la regulació industrial; s'ampliava així la capacitat d'actuació i la lliure iniciativa del sector privat.

De fet, també condicionat a un crèdit concedit per l'FMI a mitjan anys vuitanta, es començaven a fer paleses les primeres mesures liberalitzadores de la nova política econòmica de R. Gandhi; destacaven, per exemple, la progressiva liberalització de les importacions en determinats sectors, l'ampliació de la participació del capital estranger, la reducció dels requeriments de sol·licituds de llicències industrials per part del sector privat, o les reduccions impositives i les exempcions fiscals. Es pretenia, doncs, anar alliberant el sector privat d'algunes de les restriccions a què havia estat sotmès les darreres dècades amb la creença que això permetria desentortolligar l'economia índia, facilitant una assignació de recursos que conduís a millores en el creixement i la productivitat.

Efectivament, la segona meitat de la dècada dels vuitanta mostrà un major dinamisme econòmic amb unes taxes de creixement que superarien aquell maleït 3% de l'època precedent. Aquests anys expansius de l'economia índia es van assentar, malgrat tot, sobre unes bases molt inestables: un fort increment de la despesa pública –que lligat a les reduccions d'impostos anaven fent créixer el dèficit públic– juntament amb un increment de les importacions que requeria un endeutament extern creixent. Factors tots aquests que acabarien desembocant en la crisi externa de pagaments de l'any 1991 que obligava al Govern de Narashima Rao a sol·licitar un crèdit a l'FMI per fer front a les seves obligacions financeres, ara sí, però, condicio-

© Cristina Sánchez i Ignasi Oliveras

▶ Botiga al carrer, Shekhawati, Rajastan

nant la concessió del crèdit a l'aplicació d'un programa d'ajust estructural que, durant els dos primers anys, conduiria l'economia índia a una dura recessió econòmica.

L'Ajust estructural: liberalització i desregulació de l'economia índia ▶ La fórmula de “recepta única” que caracteritza els Programes d'Ajust Estructural que l'FMI proposa i imposa als països en desenvolupament, no ha estat una excepció en el cas de l'Índia, i, novament, en nom de l'eficiència econòmica, sota l'empara del pensament econòmic ortodox i amb la justificació ideològica del neoliberalisme, s'assenten els objectius d'estabilitat macroeconòmica –reducció de dèficits, públic i exterior, i d'inflació– i d'ajust estructural –liberalització comercial, desregulació financera i privatitzacions– que caracteritzen aquests programes anomenats també de “reforma” econòmica.

En el cas concret de l'Índia, aquestes han estat les línies magistrals del procés d'ajust encara que cal destacar els dos àmbits en els quals ha descansat el gros de les noves mesures de política econòmica: la política industrial i el comerç exterior. En el primer cas, el desmantellament de tot el sistema de llicències industrials –encara en curs– ha estat l'objectiu prioritari; actualment només 18 indústries queden sota el sistema de control d'inversió per raons de seguretat, sanitàries o ambientals. A més, el monopoli del sector públic es redueix considerablement, només romanen en mans públiques el transport ferroviari i l'energia atòmica. Finalment, el sostre legal de la inversió estrangera es va elevant de forma progressiva, de manera que s'incrementa el nombre d'indústries per les quals s'aprova automàticament la presència de capital estranger per damunt del 51% del capital social de l'empresa, que en sectors prioritaris, com ara la generació i transmissió d'electricitat o la construcció de carreteres, aeroports, ponts i autopistes, pot arribar al 74%, i en el cas de les zones econòmiques especials –com per exemple parcs tecnològics– fins al 100%.

Juntament amb aquesta desregulació de l'activitat industrial, l'altre pilar de les mesures d'ajust estructural ha anat orientat a la liberalització comercial, concretament la pràctica llibertat d'importar tot tipus de béns sense llicències ni restriccions, la qual cosa no significa que no estiguin sotmesos a tarifes i aranzels. Només alguns béns canalitzats –com els fertilitzants o els cereals– i els de monopoli públic presenten restriccions en termes d'importacions. En l'àmbit del sector exterior cal afegir altres mesures, com la política de promoció d'exportacions, la plena convertibilitat de la rupia o l'extensió de la liberalització del comerç al sector serveis. En aquest últim cas és de destacar l'esforç liberalitzador en el sector de les assegurances, la banca o les telecomunicacions –tradicionalment sota domini del sector públic– com també en el sector del *software* o l'electrònica en general, on es concentra una part important de la inversió estrangera. De fet el sector serveis s'erigeix durant l'última dècada com el més dinàmic econòmicament.

La traducció econòmica immediata del procés de reforma, sense oblidar l'entorn econòmic internacional favorable que ha acompanyat aquest procés, ha estat un *boom* inversor, un crei-

xement de la productivitat i una expansió de les exportacions índies que ha redundat en unes elevades taxes de creixement econòmic: el Producte Interior Brut (PIB) dels darrers anys ha crescut entre el 6% i el 8%, fet que ha permès que molts qualifiquessin l'economia índia “d'emergent”, comparable a la Xina, Rússia o Brasil. Caldrà veure, però, la sostenibilitat d'aquests èxits econòmics a mig termini com també la forma en què es tradueixen en benestar per al conjunt de la població.

Creixement econòmic i benestar ▶

Èxits econòmics: creixement i equilibri extern ▶ L'expansió econòmica que viu l'Índia des de principis de la dècada dels noranta té com a gran protagonista el sector terciari, amb unes taxes properes al 8%, explicable per l'expansió de la indústria del *software*, de les telecomunicacions i dels serveis empresarials, entre d'altres.

Aquests resultats contrasten amb el menor dinamisme del sector industrial, el qual, amb un creixement gens desestimable del 6% anual, limita en part les possibilitats de creixement de l'Índia i la diferència de la veïna Xina, la qual s'està configurant com a centre manufacturer mundial amb una forta expansió industrial en sectors de baix i mig valor afegit. Aquest endarreriment relatiu de l'Índia en termes de dinamisme industrial es relaciona convencionalment amb les mancances en infraestructures bàsiques, les rigideses que imposa la forta regulació laboral i les restriccions que encara representen la protecció a la petita i mitjana empresa, que en últim terme fan que el país sigui menys competitiu –en termes de costos relatius– que els seus veïns asiàtics.

Com sempre, les fluctuacions del sector agrícola –molt dependent de les condicions climàtiques– condicionen enormement el resultat final de les xifres macroeconòmiques, en la mesura que l'agricultura representa el 25% de la producció total i s'hi vincula econòmicament el 60% de la població índia. Cal esmentar, de nou, les restriccions que imposa aquest sector a la resta de l'economia en termes de subministrament d'*inputs* o de generació de demanda, entre d'altres.

La millora de la situació externa, expressada en un superàvit en la balança de pagaments, és l'altre indicador de la bonança econòmica que viu el subcontinent. Al creixement de les exportacions cal afegir les entrades per compte corrent –bàsicament les remeses d'emigrants i els ingressos per exportacions de serveis comercials– i els fluxos de capital no generadors d'endeutament, com la inversió en cartera o la inversió estrangera directa; en aquest últim cas, encara amb uns volums molt inferiors a altres països en desenvolupament.

L'estabilitat de les bases del model de creixement ▶ Cal preguntar-se sobre la solidesa del model de desenvolupament com també sobre la traducció d'aquest creixement econòmic en benestar pel conjunt de la població. Diferents factors fan dubtar de la sostenibilitat a mig termini de l'actual estratègia o, si més no, obliguen a ser cauts enfront de l'eufòria que sovint caracteritza els pronòstics sobre l'economia índia.

En primer lloc, cal destacar un element que, si bé conjuntural, no és gens menyspreable i que fa referència a l'entorn econòmic internacional expansiu que ha afavorit el dinamisme exportador de l'Índia –factor clau per a la seva contribució al creixement– que caldrà veure si es mantindrà o no en el futur. Incerteses com els desequilibris estructurals de l'economia nord-americana, el sobreescalfament de l'economia xinesa o la possible pujada dels tipus d'interès a nivell internacional, entre d'altres, podrien afectar els resultats econòmics de l'Índia en un futur pròxim.

La consideració d'altres factors de tipus més estructural implica tenir en compte les restriccions que imposa la deficient infraestructura de l'Índia; destaca el greu problema de subministrament elèctric, com també la malmesa xarxa de comunicacions viàries que condiciona el rendiment agrícola i industrial del país.

En segon lloc trobem el que podríem anomenar “l'oblit” de l'agricultura, en referència a l'endarreriment crònic que presenta aquest sector que es fa palès en la gestió deficient de recursos hídrics, en els escassos recursos destinats a R+D (Recerca i Desenvolupament) aplicats a l'agricultura, en la degradació de la fertilitat del sòl, en la fragmentació continuada de les propietats o en la caiguda de la inversió pública. Tots aquests queden expressats en l'anomenat dualisme del sector agrícola en el qual conviuen una agricultura mecanitzada, eficient i d'alta productivitat, al costat d'una altra de subsistència, endarrerida tècnicament, poc productiva i que reté el gros de la població rural amb un baix nivell d'ingrés.

En tercer lloc hi ha un problema de mobilització de recursos per part de l'Estat, el que ens remet no només a una qüestió econòmica sinó també política. Les elevades despeses corrents a què ha de fer front el Govern –els funcionaris públics, la despesa militar, la política de subsidis en fertilitzants, electricitat, etc.– limita l'assignació dels recursos invertibles per part de l'Estat a finalitats més productives. Cal destacar les reticències per aplicar una veritable reforma fiscal que amplii la base impositiva i faci descansar les fonts d'ingressos públics en impostos directes, menys regressiu socialment que l'actual dependència dels impostos indirectes. Són factors que en últim terme condicionen la capacitat de l'Estat per assumir les funcions redistributives que li pertocuen i que haurien de revertir en una millora de les condicions de vida del conjunt de la població.

A més a més, el creixement econòmic es dona en el marc de forts desequilibris regionals. Els estats que formen el *hinterland* indi –Bihar, Madhya Pradesh, Rajastan i Uttar Pradesh– són els estats més populosos, més pobres, amb menors nivells d'alfabetització i amb el menor creixement econòmic de l'Índia. Més enllà de la divergència regional en termes econòmics que això representa, se li afegeix l'element de desestabilització política que pot suposar.

Finalment, cal apuntar que el ritme de creixement econòmic no s'adiu amb el creixement de l'ocupació, la qual, concentrada majoritàriament en el sector serveis que demanda una alta qualificació de la mà d'obra, continua impeding la creació de rendes per al gros de la població i dificultant, per tant, la generació d'un mercat intern de demanda.

Si bé és cert que l'expansió econòmica dels últims anys s'ha traduït en una reducció dels nivells de pobresa –el Govern indi ha estimat que la població per sota la línia de la pobresa ha passat del 36% al 26% els últims deu anys, malgrat els forts contrastos regionals i les diferències rural-urbà que la caracteritzen– continuem davant d'una economia que podem qualificar com a subdesenvolupada en la mesura que continua caracteritzada per la desarticulació i el dualisme, amb la coexistència de dues economies ben diferenciades. Una part de l'economia ha encaixat amb èxit el procés de liberalització, globalització i canvi tecnològic, però l'altra, majoritària, n'ha quedat marginada. Aquest dualisme es fa ben visible quan observem que per al conjunt de l'Índia es mantenen encara nivells de renda per càpita baixos, nivells de mortalitat infantil alts, una taxa d'alfabetització que escassament supera el 50% o la no satisfacció de les necessitats més bàsiques per part d'una tercera part de la població. Això sí, en contrast amb la nova classe mitjana índia, que representa entre el 15% i el 20% de la població, amb uns nivells de consum equiparables als dels països rics.

Per tant, malgrat que és innegable l'expansió econòmica de l'Índia, la seva emergència en sectors tecnològics clau en l'àmbit mundial i el seu potencial econòmic, especialment en termes de qualificació de la força de treball i de disponibilitat de recursos naturals, no poden obviar-se factors estructurals presents en l'economia índia que perpetuen el dualisme econòmic i bloquegen la seva articulació, fet que impedeix que una part significativa de la població gaudeixi dels fruits de l'espectacular creixement econòmic. ■

Referències bibliogràfiques >

ACHARYA, Shankar. “India's medium-term growth prospects”. *Economic and Political Weekly* (13 de juliol de 2002).

CAIRÓ, Gemma. “Cambio y ajuste estructural en l'Índia”. A: ARRIZABALO (coord.) *Crisis y ajuste en la economía mundial*. Madrid: Síntesis, 1997.

GOVERNMENT OF INDIA. *Economic Survey 2004-05*. Delhi, 2004.

PANAGARIYA, Arvind. “India in the 1980s and 1990s: a triumph of reforms”. *International Monetary Fund Working Paper*. No. 43 (2004).

Nota >

1. En literatura econòmica aquest escàs dinamisme econòmic al voltant del 3% es coneix com a “taxa de creixement hindú”.

DCIDOB 94. Índia.

La indústria cultural a l'Índia actual. Tradicions mil·lenàries, realitats contemporànies
Sunny Singh

LA INDÚSTRIA CULTURAL A L'ÍNDIA ACTUAL

TRADICIONS MIL·LENÀRIES, REALITATS CONTEMPORÀNIES

Sunny Singh Escriptora

Quan parlem de qualsevol indústria al meu país, l'Índia, és fàcil concentrar-se en dues vies principals: o quedem atrapatats en un document ple de xifres i dades, en molts casos inacabables, o parlem de forma tan general que no pot ser més que general. Quan vaig començar a treballar amb el tema de la indústria cultural de l'Índia vaig decidir intentar donar a entendre com funciona(en) aquesta(es) indústria(es), els factors que n'han motivat el desenvolupament, les seves arrels mil·lenàries i les seves perspectives de futur. Es tracta d'introduir, en un espai limitat, els punts clau de les indústries d'edició, televisió i, pel seu poder com a marca nacional, del cine comercial, aquesta última més coneguda com a Bollywood.

Algunes consideracions prèvies ens mostren un país que, actualment, té una població de més de mil milions d'habitants; un Estat laic, però un poble religiós format per seguidors de l'hinduisme, l'islam, el cristianisme i el judaisme, entre altres religions; amb dinou idiomes qualificats com a "principals" per la Constitució nacional; segons molts experts, es tracta del poder econòmic emergent més important del segle XXI. Solament amb aquestes dades ja obtenim una imatge diversa i complicada d'un país amb més diversitat ètnica, religiosa, lingüística i cultural interna que qualsevol altre en el món.

La indústria cultural reflecteix la mateixa diversitat i complexitat. Emissores de televisió i ràdio varien en contingut, llenguatge i estil, però també en format i ideologia. A la vegada, a gairebé tots els sectors de la indústria existeix la consciència de jugar un paper complex i subtil, no solament com a fòrum de debat social i cultural, sinó també com a mitjà de comunicació que transmet temes, imatges i idees "pan-índies" o nacionals al poble. Vist així, sembla més important examinar el paper que juga la indústria cultural al país que no fixar-se solament en les dades i xifres de cada sector industrial.

Per raons d'espai, només faré una introducció de la impremta, pel seu format tradicional; de la televisió i Internet, com a noves tecnologies; i del cinema, com la forma més poderosa d'indústria cultural. He hagut de separar-me de discussions sobre altres sectors com les arts plàstiques i la indústria discogràfica, bàsicament per la mateixa limitació, i he optat per un debat menys superficial, però més restringit, en comptes d'abastar-ho tot de forma molt general.

La indústria impresa ► La impremta va arribar a l'Índia al segle XVI, de la mà dels portuguesos, però fins a la primera guerra de la independència contra l'imperi britànic el 1857, pocs van reconèixer el poder d'aquest mitjà per mobilitzar la població. El país depenia de la seva mil·lenària tradició oral per informar-se de l'actualitat. La tradició oral també era vital per a la difusió de la literatura, en especial de la poesia, i els grans èpics religiosos i polítics anaven passant de boca en boca. Amb l'arribada de la impremta, i dins de l'àmbit literari, van aparèixer els pioners que van publicar els primers llibres en diferents llengües nacionals. La modernitat va arribar a l'Índia de cop, després de 1857, especialment amb l'establiment de diaris d'ideologia nacionalista com *Somprakash* (1858) o *Bangadarshan* (1860). Aquesta època també va veure el creixement de la premsa en anglès, en part amb el suport per les autoritats britàniques, com un instrument colonial, però també per un reconeixement incipient que la llengua anglesa podia funcionar com a llengua comuna en un país multilingüístic, igual que el persa ho havia fet en segles precedents.

Actualment existeixen més de 55.000 diaris a l'Índia, amb una taxa de creixement anual del 7,3%. La majoria d'aquests publiquen en hindi, l'idioma "principal" del país, llengua materna del 30% de la població. El segon idioma més comú per aquest mitjà és l'anglès. Segons les xifres, existeixen més de 22.000 diaris enregistrats oficialment en hindi, i 8.000 en anglès. Malgrat l'elevat nombre de diaris, la seva circulació és de poc més de 14 milions d'exemplars.

Aquestes xifres es poden explicar amb el coneixement de la tradició oral del país: els diaris continuen sent, en gran part, un producte “comunitari”, comprat per una persona de la família, que passa de mà en mà fins arribar, en molts casos, als veïns o al comerciant de la botiga de queviures del barri. Als pobles i zones rurals és habitual que la gent es reuneixi per escoltar les notícies del diari llegides per algú de la comunitat, una escena que es repeteix a les grans ciutats, mercats i estacions de tren. Aquesta “reutilització” constitueix un fenomen cultural important, ja que la xifra real de “receptors” d’informació arriba a ser molt més nombrosa que la mostrada per les xifres oficials de vendes. És un fenomen que es reflecteix en altres mitjans de comunicació, com la televisió, Internet i la telefonia mòbil. L’impacte de la tecnologia de Gutenberg és més obvi en l’àmbit de l’edició de llibres. L’Índia és un dels deu primers països del món pel que fa a l’edició de llibres; el tercer si ens referim a l’edició de llibres en anglès. Entre editorials públiques i privades, el país publica més de 17.000 títols l’any, la meitat d’aquests en anglès, l’idioma pan-indi del poble.

El fenomen de l’escriptor indi en anglès ▶ El fenomen de l’edició de llibres en anglès no és sorprenent a causa de la política britànica, establerta el 1835, per crear una elit índia formada per “indis per sang però britànics en moral i idees”. El resultat fou una mica diferent al que havien previst les autoritats colonials, perquè aquesta “elit”, preparada en la seva pròpia tradició intel·lectual, va rebre la infusió d’idees i informació occidental de forma molt més polititzada del previst, i va utilitzar l’anglès per comunicar-se amb líders intel·lectuals i polítics de diferents parts del país per crear una consciència nacionalista.

Durant els anys posteriors a la independència (1947), el poble va entendre el valor de la llengua anglesa per evitar les trampes i riscos del nacionalisme lingüístic. En part per raons històriques, en part a causa de l’actitud pragmàtica índia enfront del nou món, l’anglès va arribar a ser l’idioma més comú en la formació universitària i l’activitat intel·lectual.

Les darreres dècades, aquest fet s’ha concretat en el fenomen de “l’escriptor indi en anglès”, especialment en els àmbits de la ficció literària. La publicació de *Fills de la mitjanit* de Salman Rushdie va revolucionar una generació sencera d’escriptors i pensadors, que van descobrir la possibilitat d’utilitzar formes, metàfores i referències culturals índies en una obra escrita en anglès. Des de la dècada dels vuitanta del segle passat ha sorgit una nova generació d’escriptors indis, com Amitav Ghosh o Shashi Tharoor, que abasta temes nacionals i que prefereix escriure per a tot el país, utilitzant l’idioma de l’antic colonitzador. Rushdie va arribar a comentar de manera polèmica fa uns anys que “l’anglès és un idioma indi”. Pocs dels escriptors actuals, que intenten escriure per a lectors d’arreu del país i que, en conseqüència, escullen un segon o tercer idioma après per comunicar les seves idees, negaran aquesta veritat.

Nous mitjans, noves tecnologies ▶ El 1992, el Govern va llançar el procés de liberalització de l’economia. L’obertura va originar un *boom* immediat de dues tecnologies noves: la televisió i Internet.

La televisió va arribar al país amb retard. Fins al 1975 l’emissió televisiva s’estenia solament a set ciutats del país. La programació nacional no es va concretar fins als anys vuitanta. Durant aquestes dècades, *Doordarshan*, l’emissora nacional del Govern, era l’única amb drets d’emissió al país. Però l’obertura econòmica dels noranta va suposar un creixement del sector impressionant. El 1987 hi havia només nou milions de televisors al país, una xifra que va créixer fins als 47 milions el 1994. El creixement anual previst en la venda de televisors oscil·la entre els sis i els vuit milions d’unitats. Aquest increment en les vendes dels últims tres anys s’ha produït alhora que la baixada de preus, impulsada en part pel creixement econòmic del mercat.

Les emissions que arriben a les cases i, especialment a pobles i ciutats petites, són compartides per diverses generacions de la mateixa família, i s’arriba, per tant, no solament als milions enregistrats com a propietaris. En el cas de pobles petits, la televisió té un paper comunitari, amb tot el poble reunit per veure junts programes.

Amb l’arribada de la televisió per satèl·lit, una part dels dirigents polítics van témer una nova “colonització” d’Occident, aquesta vegada a través de les imatges que sortien dels televisors. Analistes i columnistes van debatre durant anys l’amenaça del procés de “MTV-ització” del país. No obstant això, el canal nord-americà, amb experiència global, constitueix un cas exemplar per al país. MTV va entrar a l’Índia amb la primera onada d’obertura de 1994, amb una política basada en l’emissió majoritària de continguts procedents dels Estats Units i Europa, i amb un percentatge simbòlic de contingut local, un format

que havia funcionat a la perfecció en economies emergents d'altres parts del món. Però a l'Índia aquesta política fou un fracàs i el canal va deixar d'emetre al poc temps. Va tardar gairebé quatre anys en tornar al país i ara, amb una programació majoritàriament índia, competeix amb els altres canals musicals sense assolir, això sí, una posició dominant.

Encara que l'emissora nacional *Doordarshan* continua sent la més important, pel seu abast a les zones aïllades del país, l'emissió per "cable", amb un gran suport de la indústria publicitària, ha arribat a tenir una posició dominant en termes comercials. Un aspecte interessant del creixement de les emissores privades és la popularitat dels canals de notícies. El 2005 existeixen més de 15 emissores nacionals de notícies de 24 hores, a més de les emissores públiques de la cadena nacional.

El boom d'Internet ▶ Durant els anys noranta es va produir un boom d'Internet al país, de la mateixa manera que a la resta del món. Gairebé el 50% de les empreses llistades per Fortune 500 als Estats Units depenen de l'Índia per al suport informàtic. La indústria per al desenvolupament de *software* va créixer amb una taxa anual del 50% durant gran part de la dècada. No obstant això, el 2002 solament hi havia set milions de connexions d'Internet al país; una taxa que creix ràpidament, tot i que encara no s'han assolit els nivells requerits.

Com en el cas de la premsa impresa, cal tenir en compte que les noves tecnologies arriben a molts més consumidors dels que apareixen en les xifres oficials.

Els *cyber-dhabas*, petits locutoris amb accés a Internet, van arribar a les grans ciutats el 1995, quan un ordinador personal encara no era assequible per a la classe mitjana emergent del país. El fenomen ha anat creixent, amb *cyber-dhabas* establerts en els racons més aïllats de l'Índia.

© Cristina Sánchez i Ignasi Oliveras

▶ Carrer de Benarés, Uttar Pradesh.

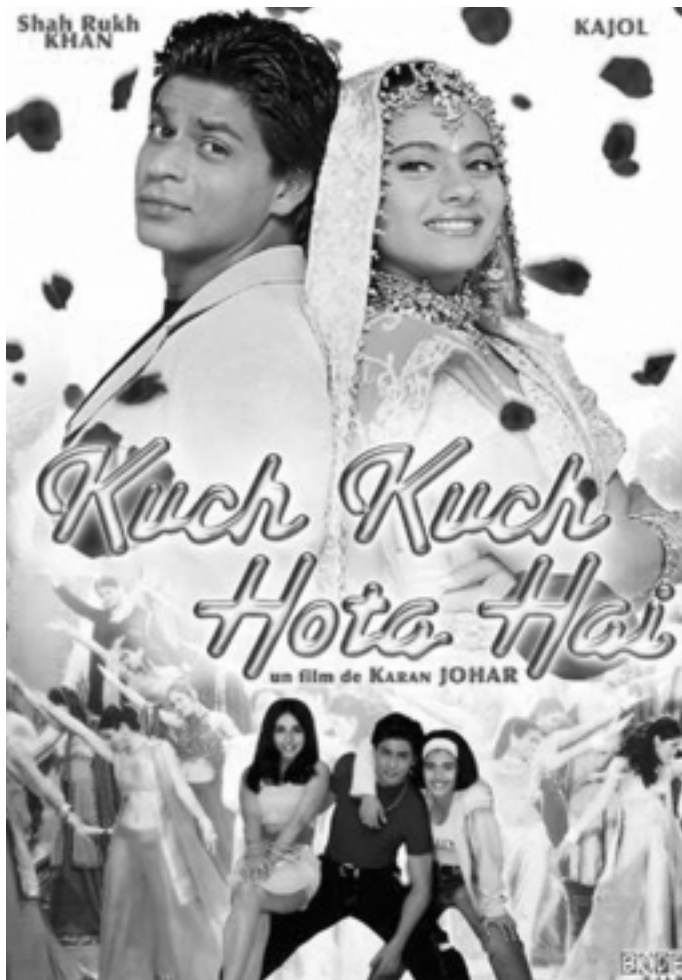
El cinema ▶ Segons molts estudis, "el cine Hindi sembla ser, potser, el producte cultural més poderós basat en principis estètics no-occidentals de l'actualitat" (Lutze, 1985). Durant els seus 100 anys de trajectòria –el 1903 es va estrenar *Calcutta*, la primera pel·lícula índia–, els cineastes del país han dedicat les seves produccions a la cultura índia. No sorprèn, doncs, que durant l'últim segle el poble indi hagi desenvolupat uns gustos cinematogràfics específics, amb referències intertextuals precises i compartides, i amb una "cultura" del cel·luloide amb característiques pròpies.

Segons les revistes *Time* (octubre 2003) i *National Geographic* (febrer 2005), el cine de Bollywood –producció cinematogràfica comercial, encara que no solament en Hindi– arriba a més espectadors que el cine de Hollywood, malgrat no tenir el mateix poder econòmic ni comptar amb unes xarxes de distribució tan desenvolupades. Bollywood produeix més pel·lícules que Hollywood (1.100 en el 2003, comparades amb les 600 de Hollywood) i arriba a més espectadors arreu del planeta que la indústria nord-americana (3.600 milions davant de 2.600 milions). És l'única alternativa que pot competir amb Hollywood. Això tampoc no ens ha de sorprendre, ja que els pobles no occidentals sempre han tingut un paper marginal a Hollywood, quan no clarament negatiu. Per tant, aquest cine té un paper subversiu als països d'Orient Mitjà, Àfrica o Àsia Oriental, on Hollywood té la posició dominant en el mercat de cine. Malgrat això, la major part de la producció de cine indi està dirigida al mercat intern.

La major part de la producció cinematogràfica a l'Índia ha estat, des del seu origen, comercial i amb finalitats lucratives. A les dècades posteriors a la independència, el Govern va intentar crear un "cine" nacional, subvencionat per l'Estat, seguint algun dels models europeus. No obstant això, és el cine comercial, o Bollywood, el que continua sent la marca predominant del país.

Una de les crítiques més persistents de Bollywood, especialment a l'estranger, ha estat la seva suposada "falta de realisme". No obstant això, des de la seva concepció, i amb la crida de Tagore de 1906 a favor d'un cine autòcton que pogués arribar a educar al poble amb temes nacionalistes, el cine comercial ha abastat temes socials, polítics i econòmics molt candents del país: a la dècada dels vint va començar a tractar temes de castes, intocabilitat, gènere i, per suposat, el moviment de la independència. Després de la independència del país, Bollywood ha tractat temes que van des del secularisme i el desenvolupament d'un "pan-indianisme", fins al terrorisme i l'opressió per part de l'Estat. Malgrat això, el marc dins del qual s'ha mogut ha estat el desenvolupat durant els cent anys de trajectòria, molt arrelat a les tradicions filosòfiques i escenogràfiques mil·lenàries del país. Per tant, aquest cine segueix un format, estilisme i estètica absolutament diferents d'altres tradicions cinematogràfiques.

Basant-se en les tradicions mil·lenàries, el cine indi ha desenvolupat un format reconeixedor per les seves arrels en el *Natyashastra*¹. El consens general accepta que una "bona" pel·lícula ha de tenir els diferents "rasas" en harmonia². En ter-

► Caràtula d'una pel·lícula de Bollywood.

mes de narrativa, això significa canvis bruscos d'estats mentals, entre comèdia i tragèdia, o entre una cançó d'amor i un acte violent. Al mateix temps, les cançons recuperen en gran part el seu paper tradicional de marcar el canvi entre dos "rasas". És important, encara que no entrem en detall, subratllar el paper de les cançons, i concretament el significat de les lletres, en molts casos escrites per poetes reconeguts dins de la narrativa. És interessant el fet que l'espectador de Bollywood, malgrat pertànyer a "un públic majoritàriament analfabet", continuï sent molt exigent, es queixi quan els "rasas" no estan en harmonia i negui el seu suport a pel·lícules que no arriben a reflectir aquest balanç tradicional definit pel Natyashastra.

Cap al futur ► La indústria cultural índia sembla seguir els passos del creixement econòmic i polític del país. Amb el procés de democratització de les últimes sis dècades i els concurrents canvis socials i econòmics, estem veient, per primera vegada en molt de temps, la participació general del poble en la producció cultural. A principis del segle XX, la producció literària estava restringida a certes classes socials i econòmiques. Quelcom de semblant succeïa amb el cine i les altres arts. Actualment el país es troba en fase de ple creixement econòmic. Al mateix temps es tracta d'una població jove, en què més del 60% té menys de 40 anys i més del 30% és menor de 15 anys. L'última dècada hem experimentat com les generacions joves han revolucionat les indústries de la televisió, Internet i

el cinema. Els grans innovadors en aquestes indústries, i en gran nombre, han estat gent amb menys de 35 anys. També hem pogut veure el procés de democratització d'aquestes indústries, amb la participació creixent de professionals que pertanyen —en molts casos— a la primera generació de classe mitjana o amb formació universitària, o procedent de les zones rurals o semiurbanes.

Aquest procés està creant una situació nova i emergent, amb un gran dinamisme. Amb les indústries en ple creixement i amb un poder creixent que absorbeix el nou talent, estem vivint una explosió d'activitat cultural, que pren noves direccions i que segueix nous formats i idees.

En la seva anàlisi política, social i econòmica, Pavan K. Varma postula un futur proper en què el país podrà emergir com a líder en aquests àmbits (Varma, 2004). L'àmbit cultural, com un procés concurrent, sembla seguir els mateixos passos. ■

Referències bibliogràfiques ►

- LUTZE, Lothar. "From Bharata to Bombay: Change and Continuity in Hindi Film Aesthetics" . A: Pfeleiderer, Beatrix and Lutze, Lothar, (eds.) *The Hindi Film: Agent and Re-Agent of Cultural Change*. Nova Delhi: Manohar (photocopy of original introduction), 1985. P.14.
- PRASAD, M. Madhava. *Ideology of the Hindi Film: A Historical Construction*. Nova Delhi: Oxford University Press, 1998.
- RANGACHARYA, Adya. *The Natyashastra: English Translation with Critical Notes*. Nova Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers, 1996.
- VARMA, Pavan K. *Being India: The Truth About Why the 21st Century Will Be India's*. Nova Delhi: Penguin Books India, 2004.

Llocs web ►

- <http://pib.myiris.com/facts>
- www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/in.html
- www.vigyanprasar.com/comcom/develop78b.htm

Notes ►

1. N. d'E.: Text clàssic sobre les regles escenogràfiques del teatre i la dansa, escrit en sànscrit pel sabi indi Bharata Muni (450 a. C.).
2. N. d'E.: Rasa: sentiment emocional. L'artista ha d'intentar despertar el plaer estètic en els espectadors de manera que les emocions del primer i les dels segons es puguin fondre i adaptar-se a l'esperit del drama representat.

DCIDOB 94. Índia.

La dimensió religiosa a l'Índia. Mite i realitat d'un país únic en el món
Albert Ferrer

LA DIMENSIÓ RELIGIOSA A L'ÍNDIA

MITE I REALITAT D'UN PAÍS ÚNIC EN EL MÓN

Albert Ferrer Professor al Màster d'Estudis d'Àsia i Pacífic, Universitat de Barcelona

La importància de la religió a l'Índia ▶ La religió és, sens dubte, una dimensió fonamental de la condició humana, i això no sols és visible en la història sinó també en el món actual; alhora, hi ha diferències culturals prou evidents. A Occident, a partir de l'època moderna, es produeix un procés de dessacralització que els romàntics de finals del segle XVIII i principis del XIX van deplorar. Durant el segle XX, a Rússia, Xina i en alguns països del Sud-est asiàtic, s'ha produït una reacció molt forta contra la religió. Res de tot això ha succeït a l'Índia.

La dimensió religiosa ha estat cabdal en la història del subcontinent i ho continua sent en l'actualitat. La civilització índia és impensable sense el vessant espiritual. En aquesta cultura no s'ha produït la separació, característica d'Occident, entre filosofia i teologia, o entre teologia i mística. A l'Índia actual, els rius i les muntanyes encara són sagrats. A l'Índia actual, la religió encara està viva al carrer, i molts escolars tenen com a punt de referència un mestre espiritual o un déu, al costat d'un jugador de criquet.

Cal subratllar que la colonització britànica, a diferència de la portuguesa, fou més aviat prudent i respectuosa en matèria religiosa. De fet, en plena colonització es produí un profund renaixement hindú encapçalat per figures com Dayananda Sarasvati, Ramakrishna o el seu deixeble Vivekananda, i es van crear organitzacions encara importants avui dia com l'Arya Samaj o la Ramakrishna Mission.

La importància de la mística a l'Índia ▶ Podríem assenyalar, tanmateix, que la dimensió religiosa també és cabdal en altres països, en molts països musulmans, per exemple. També podríem recordar que la religió està despertant novament amb força en països com Rússia o Xina. Tal com apuntàvem al principi, la dimensió religiosa és consubstancial a la condició humana, i per més que es reprimeixi torna a ressorgir. Però l'Índia, i més concretament la gran religió autòctona del subcontinent, l'hinduisme, presenten unes característiques força especials.

De totes les religions o civilitzacions que coneixem, la hindú és segurament aquella en la que el vessant místic de la religió ha tingut més relleu –més fondària i més repercussió social alhora–. La persecució dels místics és quelcom de ben conegut en religions com el cristianisme o l'islam. Això no ha succeït en el món hindú. És més, la dimensió mística és fonamental –i totalment explícita– en els textos sagrats més importants d'aquesta religió, els Vedas i els Upanishads en particular. Tot i que hi hagi un sacerdoci en l'hinduisme, corresponent al *varna* o al gran grup social dels *brahmanas*, no hi ha hagut mai una església pròpiament dita, i per descomptat no hi ha hagut mai res equivalent a una inquisició. Al costat dels temples i dels sacerdots, la vida hindú ha atorgat una importància cabdal al *guru*, al mestre espiritual, que no té per què ser un *brahmana* necessàriament; en qualsevol cas, el *guru* no depèn per al seu reconeixement i el seu magisteri de cap organització ni de cap autoritat. En el món hindú, és mestre –o sant– aquell que és socialment reconegut com a tal pels altres o per la tradició.

En aquestes condicions, tan diferents del món judeocristià-musulmà, els ensenyaments dels llibres sagrats com els Vedas o els Upanishads, o els ensenyaments dels grans mestres espirituals, sempre han apuntat cap a l'interior: Déu –per emprar un nom de la nostra tradició– està a dins de cadascú de nosaltres. No solament som fills de Déu; som Déu. Tota la vida religiosa s'entén llavors com un procés de despertar a la veritat profunda que és la veritat interior, la Realitat més enllà del món fenomènic, i que tan sols podem trobar en el nostre interior. L'*Atman* –el si mateix més pregó de l'individu– és *Brahman* –l'Absolut, el Diví–. Des de fa 3.000 anys, els llibres sagrats i els mestres espirituals de l'Índia ens han anat recordant que l'ésser realitzat és aquell que veu en si mateix tots els éssers i que en tots els éssers es veu a si mateix. L'ésser realitzat és aquell que sap que és Déu –no intel·lectualment, no per dogma, sinó vivencialment–, i que veu alhora el Diví en els altres com en ell mateix.

► Temple jainista de Ranakpur, Rajasthan.

La diversitat inherent a l'hinduisme ► Hi ha hagut, certament, un hinduisme popular i devocional al costat d'un hinduisme místic i filosòfic, un hinduisme més exotèric al costat d'un hinduisme més esotèric, un hinduisme dualista al costat de la visió *advaita* –no dual–. No hi ha hagut solament mestres autèntics i genuïns, sinó també sacerdots ritualistes; no hi ha hagut solament experiències místiques i missatges de saviesa, sinó també sistemes de creences, dogmatismes i supersticions. En el món hindú retrobem tota la condició humana, és clar. Al mateix temps, hi ha quelcom en termes espirituals a l'Índia que sembla haver estat bastant únic, bastant excepcional, i que ha irradiat per tot arreu.

Ja en temps antics, l'Índia fou un far de llum que il·luminà tot Àsia. A partir de l'època moderna, l'Índia, i més exactament el món hindú, han fascinat més i més Occident, des de Califòrnia fins a Rússia. A Califòrnia fa temps que hi ha *ashrams* –centres espirituals– de pràcticament tots els grans mestres de l'Índia moderna. A les principals ciutats de Polònia i Rússia els darrers anys s'estan obrint centres espirituals de Sathya Sai Baba –el mestre espiritual més important de l'Índia actual–. També podem constatar fàcilment que en qualsevol llibreria de qualsevol ciutat europea o nord-americana es troben llibres dels grans mestres espirituals de l'Índia. Alhora, el *ioga*, sovint en el seu vessant més físic però de vegades també en dimensions més profundes, és practicat per milions i milions d'occidentals. Diferents escoles índies de meditació i de treball espiritual s'han estès per tot Occident. Hi ha quelcom pel que fa la dimensió espiritual a l'Índia que té una força, una profunditat especials.

Hem de tenir present també que l'hinduisme és una religió molt complexa, amb una notable diversitat interna. En primer lloc, hi ha diferents substrats culturals en els orígens més remots de l'hinduisme: la religió dels pobles més arcaics, els descendents dels quals es coneixen com a *tribes* o *adivasis*; la religió dels dravídics que, tot i haver-se estès per tot el subcontinent, s'ha preservat millor en el sud que en el nord; la religió de la civilització de la Vall de l'Indus, probablement de cultura dravídica; i, finalment, la religió vèdica dels indoaris, d'ascendència indoeuropea, i que, malgrat haver-se expandit fins al sud, predomina més clarament al nord del país.

A partir d'aquí, es desenvolupa l'hinduisme antic amb textos sagrats com els Vedas, els Upanishads o la Bhagavad Gita. Paral·lelament, es desenvolupen a partir dels segles VI-V a. C. dues noves religions eixides de la gran religió mare hindú: el budisme i el jainisme. Durant l'Imperi Gupta (segles IV-V de la nostra era) la civilització hindú coneix el seu període *clàssic*. L'hinduisme coneixerà encara desenvolupaments importants durant el període *medieval*, amb l'eclosió de les cultures i de les llengües regionals al costat de la gran tradició sànscrita.

El que anomenem hinduisme és en realitat com una gran religió mare en el si de la qual conviuen una notable diversitat de corrents religiosos, tradicions, creences, mestres i sistemes filosòfics. Però, tal com dèiem al principi, les coses no estan tan separades com a Occident. En termes filosòfics, es parla de sis grans tradicions, entre les quals destaca el Vedanta Advaita de Shankara i el Vedanta Advaita diferenciat de Ramanuja; alhora, hi ha un clar component místic i àdhuc devocional en tots dos casos. En termes més estrictament *religiosos*, hi ha diversos corrents teistes dins de l'hinduisme, centrats en diferents divinitats: Vishnu, Krishna o Shiva, com a principals divinitats masculines; o les diverses formes de la Divina Mare: Parvati, Durga, Kali, etc. Hi ha també d'altres divinitats que susciten cultes importants, com ara Ganesha o el seu germanastre, Skanda –conegut al sud com Murugan–.

Cal anar en compte, per això, amb aquest aparent politeisme de l'hinduisme, tot i ser cabdal en la vida quotidiana de l'Índia, amb antiquíssimes tradicions *bhakti* –d'amor o devoció a la Divinitat– que han donat poetes místics remarcables. Més enllà de l'aparent politeisme, en l'hinduisme es proclama clarament la Realitat última del Déu-U: Brahman, en una dimensió més impersonal, Ishvara o Bhagavan, en una dimensió més personal. Al costat de la *bhakti*, la devoció i l'amor a Déu, en formes més populars o més místiques, també hi ha *Jñana*, el Coneixement.

La diversitat de religions al costat de l'hinduisme ►

L'hinduisme és la gran religió autòctona del subcontinent, i constitueix la religió més important de l'actual República de l'Índia; és seguit per un 80% de la població de l'Estat. Però hi ha altres religions al país.

El budisme i el jainisme, eixits de l'hinduisme, són seguits per set milions i quatre milions d'indis respectivament. La religió minoritària amb més fidels és l'islam; un 10% de la població índia és musulmana, al costat dels musulmans majoritaris al

Pakistan i Bangladesh. L'islam entrà amb força al subcontinent a través d'una sèrie d'invasions entre els segles VIII i XVI. Anteriorment, però, havia penetrat al sud del país de manera pacífica a través de les rutes de mercaders. En cert sentit a mig camí entre l'hinduisme i l'islam, es desenvolupà a partir de Guru Nanak (segles XV-XVI) el sikhisme, que compta amb uns 18 milions de seguidors. El cristianisme també entrà, com l'islam, de manera pacífica al sud des de temps antics. Posteriorment, a partir de la colonització, es donà una segona onada històrica de cristianització. Els cristians a l'Índia són uns 23 milions. A l'Índia ha sobreviscut també una religió antiga que va desaparèixer del seu país d'origen, l'Iran: el zoroastrisme, fundat per Zoroastre o Zarathustra. Els zoroastrians a l'Índia, coneguts com parsis –perses– són tan sols 100.000, i estan concentrats a la regió de Mumbai. També hi ha uns 17.000 jueus al país.

Així doncs, al costat de la gran religió hindú, molt antiga i complexa, hi ha unes quantes religions més a l'Índia. Aquesta notable diversitat, inherent al panorama religiós del país, es veu acompanyada per la gran importància de la dimensió religiosa en la cultura i en la societat. Algunes d'aquestes religions han conviscut sense problemes. En el sud, hi hagué àdhuc una bona convivència inicial entre l'hinduisme i l'islam quan el missatge del Profeta penetrà a través de les rutes de mercaders. La situació canvià radicalment amb les invasions musulmanes posteriors. Però a partir de l'establiment del sultanat de Delhi a principis del segle XIII, s'instaurà una situació nova: l'enfrontament entre dues civilitzacions, la hindú, majoritària i autòctona, i la musulmana, minoritària però dominant, vinguda de l'exterior. Aquest enfrontament ha perdurat durant vuit segles fins a l'actualitat. La impossibilitat de crear una Índia independent unida i la creació de dos estats separats (Índia i Pakistan) són el testimoni més eloqüent d'aquesta confrontació que sembla de vegades irreconciliable.

Tot i així, el camí cap a la reconciliació està obert des de fa segles. Ja al segle XIV, Ramananda va ensenyar principis comuns a les dues religions. Més important encara seria per la història del subcontinent el gran místic Kabir (segles XIV-XV) que, influenciat tant per l'espiritualitat hindú com pels sants sufís, va parlar d'una religió de l'Amor que reunia totes les classes socials i totes les creences. Tal com no es va cansar de repetir, l'islam i l'hinduisme adoren al mateix Déu. Kabir fou, en cert sentit, el pare espiritual d'una altra figura remarcable, Guru Nanak, fundador del sikhisme. En l'àmbit polític, també hi van haver monarques oberts que treballaren per la unitat de les religions: Akbar, el cèlebre emperador mogol, és un punt de referència obligat. En plena era colonial van continuar els intents de reconciliació; entre d'altres, podríem citar a Ramakrishna, el gran místic de Kolkata (antiga Calcuta), i a Sai Baba de Shirdi, un sant molt estimat de la regió de Mumbai (antiga Bombai). En ple procés cap a la independència va sobresortir, sens dubte, la figura de Gandhi. L'enfrontament que va obrir-se amb les invasions fa uns segles roman obert; però al costat del conflicte, també s'ha iniciat el camí del diàleg i la reconciliació. ■

► Riu Ganges al seu pas per Rishikesh, Uttaranchal.

Referències bibliogràfiques ►

- DANIÉLOU, Alain. *Mythes et dieux de l'Inde. Le polythéisme hindou*. Paris: Flammarion, 1997.
- HERBERT, Jean. *Spiritualité hindoue*. Paris: Albin Michel, 1972.
- KLOSTERMAIER, Klaus K. *A Survey of Hinduism*. State University of New York Press, 1994.
- PANIKKAR, Raimon. *Espiritualidad hindú. Sanātana Dharma*. Barcelona: Kairós, 2005.
- RADHAKRISHNAN, Sarvepalli. *Indian Religions*, 1979.
- RENOU, Louis. *El hinduismo*. Barcelona: Paidós, 1991.

DCIDOB 94. Índia.

Casta i política a l'Índia. L'imparable camí de la "revolució silenciosa"
Òscar Pujol

CASTA I POLÍTICA A L'ÍNDIA

L'IMPARABLE CAMÍ DE LA "REVOLUCIÓ SILENCIOSA"

Òscar Pujol Director de Programes Educatius de Casa Àsia

La desigualtat social existeix en diversos graus en totes les societats complexes però potser en cap altre indret s'hagi organitzat tan meticulosament com a l'Índia. Encara que la realitat de les castes va canviar radicalment al llarg del segle XX, el fenomen persisteix, i no solament a l'Índia rural. Entendre aquest fenomen ens permet comprendre també aspectes importants de la vida política i social del subcontinent. Per tal que aquesta comprensió sigui possible s'imposa, en primer lloc, una breu reflexió lingüística.

Casta, rang social i puresa ▶ La paraula *casta* fou utilitzada per primera vegada pels portuguesos per definir els grups socials amb què es van trobar a l'Índia i d'allà va passar amb aquell significat a altres llengües europees. La paraula, tanmateix, tradueix en realitat dos conceptes diferents: el de *varṇa* i el de *jāti*. *Varṇa*, el significat principal del qual és "aparença, forma, color" i en segon lloc "classe, casta", seria abans que res una classificació teòrica de la societat en quatre grans grups: els sacerdots *brāhmaṇa*, els guerrers *kṣatriya*, el poble productor i comerciant *vaiśya* i els servents *śūdra*.

És a dir, es tractaria d'una classificació teòrica de funcions que no respon a unitats reals de l'organització social. Si examinem les funcions d'aquestes quatre classes obtindrem una classificació general de la societat: els *brāhmaṇa* correspondrien als que tenen el monopoli de la informació i l'autoritat legislativa, els *kṣatriya* als que controlen el poder polític, militar i administratiu, els *vaiśya* a tots aquells que tenen relació amb la producció i la distribució de riquesa i els *śūdra* al poble assalariat que no controla els mitjans de producció, sinó que depèn d'un altre per a la seva subsistència.

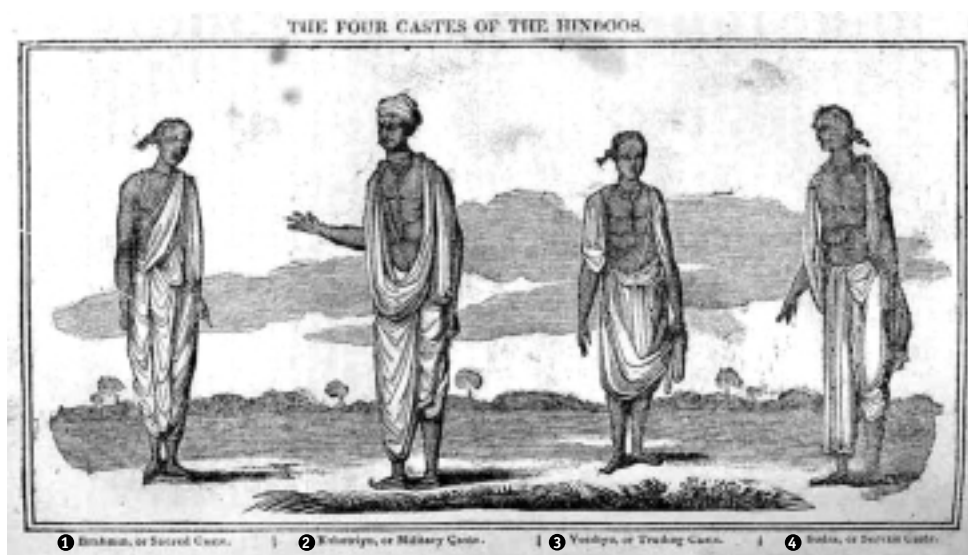
L'altra paraula que tradueix el terme casta és *jāti*, "naixement", i fa referència a un fet social tangible: l'organització de la societat en grups endogàmics que tenen un nom, un rang social. El criteri de pertinença a aquests grups depèn exclusivament del fet d'haver-hi nascut. Existeixen innumbrables *jāti* a l'Índia i el fenomen no es restringeix a allò que s'anomena religió hindú, encara que és propi d'aquesta, sinó que es contagia a altres confessions que comparteixen amb l'hinduisme l'espai territorial del subcontinent.

El fet que la *jāti* tingui un nom i un rang és molt significatiu. Distingirem les castes pels seus noms que sovint formaran part dels cognoms dels seus membres. Així, si una persona s'anomena *Miśra* sabem que es tracta d'un brahman del nord de l'Índia, un *Iyer* un brahman del sud, un *Yadav* d'un *śūdra*, etc. Els noms no són sempre inequívocs, com tampoc no és inequívoc la correlació entre les *jāti* i els quatre *varṇa*: una mateixa *jāti* es pot classificar de manera diferent en llocs diferents i per persones diferents. Molt sovint els membres d'una *jāti* s'atribueixen un rang superior no reconegut pels membres d'altres *jāti*. A aquests quatre *varṇa* es va afegir ja a l'Índia antiga un cinquè estament, no reconegut en els textos¹, el dels intocables, que per la seva impuresa se situaven en els marges de la societat, i se'ls prohibia l'accés a llocs públics i se'ls condemnava a les tasques més indignes.

Els tres primers *varṇa* constitueixen a més una categoria pròpia, la dels *dvija* o dues vegades nascuts², que s'oposa tant als *śūdra* com als intocables. Es configura així una divisió tripartita de la societat que es reflectirà en els moviments polítics de l'Índia moderna: les castes altes o *dvija*, les castes baixes o *śūdra* i els intocables.

El rang social ve determinat per la puresa de la casta. El concepte de "puresa" ha estat considerat el criteri fonamental a l'hora de determinar la posició de cada casta dins de la jerarquia. Existeix, per tant, almenys en teoria, una disjunció entre "estatus social" i "poder": el brahman era més pur que el guerrer, però menys poderós i també menys influent que el comerciant. En la pràctica, tanmateix, ha existit una clara correlació entre el grau de puresa de la casta i la prosperitat econòmica. Històricament, els *dvija*, les castes "netes i pures" han tingut el poder econòmic i polític davant de les castes impures dels *śūdra* i els intocables. Aquesta equació s'ha vist alterada durant el segle XX, especialment a la dècada dels noranta amb l'arribada al poder de partits polítics que representaven les castes més desfavorides.

- 1 *Brahmaṇa* o Casta sagrada
- 2 *kṣatriya* o Casta militar
- 3 *Vaiśya* o Casta comerciant
- 4 *Śūdra* o Casta servent

▸ Gravet de William Ward editat en una versió americana de 1824 de la segona edició del seu llibre *A View of the History, Literature and Mythology of the Hindoos*. Vol. 1. Serampore: Mission Press, 1818. Col·lecció Derby Local Studies.

Individu i família: individualitat versus holisme ▸ Més que l'individu, la veritable unitat social a l'Índia és la família. L'individu només té sentit com a membre d'una família i, a un nivell més elevat, com a membre d'un llinatge i d'una casta. El llinatge comprèn un conjunt estès de famílies relacionades patrilinealment, és a dir, per via dels seus avantpassats masculins. Això significa, entre altres coses, que habitualment els membres d'una mateixa casta votaran al mateix candidat, segons la decisió presa per part del cap de la casta.

Convé, doncs, tenir en compte la profunda discrepància cultural que existeix entre el concepte d'individu propi d'una societat occidental moderna i el d'una societat que conserva forts llaços tradicionals com l'Índia. Dumont ha estat, potser, l'autor que ha expressat amb més força aquesta discrepància en afirmar que la societat tradicional és holística i la moderna individualista. Un indi tradicional poques vegades pensarà en els termes d'una pura individualitat desconnectada de les consideracions familiars i de llinatge.

Dumont ha arribat a afirmar que, pel fet que els occidentals són individualistes, sempre tendiran a percebre la jerarquia en termes de desigualtat i explotació, mentre que la societat tradicional percep la jerarquia en termes holístics d'interdependència i complementarietat. L'holisme s'estén aquí com l'atribució d'un rang en relació amb un tot. Per tant, per entendre una societat tradicional serà necessari transcendir l'individualisme i pensar en termes holístics. La sociologia comparada, segons Dumont, és impossible sense aquesta transcendència.

És, de fet, la noció que les relacions entre les castes són essencialment d'interdependència i no d'explotació, la que va dur a Gandhi a fer una vaga de fam per oposar-se a la reforma proposada el 1930 pel líder intocable Ambedkar que requeria un sis-

tema electoral separat que permetés les castes més desfavorides escollir independentment els seus representants a les assemblees. Segons Gandhi, aquesta mesura hagués agreujat les divisions en el si de la societat hindú en consagrar les diferències de casta mitjançant la creació d'un sistema electoral que els donava carta de legitimitat. Com veurem, aquest argument ressorgirà al llarg del segle XX per part d'aquells que s'han oposat a les mesures de discriminació positiva per afavorir les castes més baixes.

Discriminació positiva, la "revolució silenciosa" ▸ Com ha indicat Jaffrelot, l'Índia ha estat sens dubte un dels primers terrenys per a les polítiques de discriminació positiva del món modern. Els anglesos van veure en la colònia un laboratori de tècniques per millorar la condició humana, i l'administració britànica va posar en marxa diferents programes per millorar el destí dels més desfavorits (Jaffrelot, 2002a)³. Si hi ha quelcom que crida molt l'atenció en el desenvolupament polític de l'Índia en el segle XX és precisament la politització de la casta. Les castes més baixes van accedir a finals del segle XX al poder polític efectiu, i actualment els seus líders governen en alguns dels estats més poblats de l'Índia. És el que Jaffrelot ha anomenat la "revolució silenciosa", silenciosa sens dubte perquè s'està gestant d'una forma pacífica i democràtica, encara que impliqui canvis revolucionaris en el teixit social de l'Índia (Jaffrelot, 2002b)⁴.

Cal tenir en compte que els censos, que a partir de 1881 l'administració britànica va realitzar cada decenni, van contribuir a endurir el perfil de les castes i fer més rígida la seva classificació i l'atribució d'un rang.

Les mesures polítiques ideades pels britànics es dirigien en tres direccions. En primer lloc l'educació: el 1892 es van establir

escoles reservades per als intocables. En segon lloc, una política de discriminació positiva que reservava llocs de treball en el funcionariat; i, en tercer lloc, un sistema de quotes en la representació política que consistia en reservar escons per a les castes més desfavorides. El 1934 un 8,5% dels llocs vacants a l'administració pública es van reservar per als intocables. El 1946 aquesta xifra va augmentar fins al 12,5% i el 1951 al 15%, ja que les polítiques de discriminació positiva van ser continuades després de la independència per part de la jove República índia. El 1935 les castes intocables van ser classificades com a *scheduled castes* (SC) o *castes registrades*. Paral·lelament, a partir de 1951 es va incloure també una nova categoria, les *scheduled tribes* (ST) o *tribus registrades* que gaudirien d'un 7% de la quota.

Al sud de l'Índia, el 1870, es va començar a configurar un altre gran grup de castes baixes, diferents dels intocables, anomenades *backward classes* o *classes retardades*. Es tractava de castes que pertanyien a l'estament dels *śūdra* i que es distanciaven tant de les castes altes com dels intocables. Aquests grups d'espectre social força ampli, ja que incloïen tant comunitats pròsperes de cultivadors arrendats com subcastes, la situació econòmica i representativa de les quals les diferenciava poc dels intocables, van aconseguir formar una categoria a part i el 1925 es van reconèixer com a *castes other than depressed classes*. Després de la independència, Nehru els va donar el nom d'*other backward classes* (OBC) o "altres castes retardades", en què la paraula *other*, les diferencia tant de les SC com de les ST. Es va reconfigurar així, per via d'una política moderna de millora social, la vella distinció entre "dues vegades nascuts" o *dvija*, castes baixes o *śūdra*, ara OBC, i intocables, ara SC. A partir d'aquí es va crear una competició entre les diferents comunitats més desfavorides per passar a engrossir les llistes de les OBC. El 1953 es va constituir la primera *Backward Classes Commission* encarregada d'identificar les comunitats susceptibles de ser classificades com a OBC. Es van seguir quatre criteris bàsics: estatus social baix, nivell educatiu pobre, manca de representativitat en la funció pública i escassa presència en els sectors secundaris i terciaris (Jaffrelot, 2002a).

La política de les *Backward Classes* va començar al sud i durant l'administració britànica. No obstant això, després de la independència i fins als

© Cristina Sánchez Igrasi Olivares

anys setanta, encara que les OBC eren acceptades oficialment, aquesta política va patir un retard a causa de les reserves dels polítics de casta alta, notablement del Congrés, davant l'emergència de les OBC, que a diferència dels intocables eren numèricament majoritàries en la major part de l'Índia. El temor de les castes altes a veure's desplaçades de l'administració pública va crear una sèrie d'arguments en contra d'utilitzar el criteri de casta per determinar les OBC. Aquests arguments eren de tres tipus: el d'inspiració marxista que mantenia que els plans quinquennals del socialisme nehruvià juntament amb la dinàmica de la lluita de classes contribuiria a fer desaparèixer les desigualtats de casta; el de tall gandhià que ja hem examinat i, finalment, l'argument meritocràtic que sostenia que penalitzar als més capaços redundaria en la major ineficàcia del sistema.

D'altra banda, cal tenir en compte que les polítiques de reserva a l'administració pública eren en realitat poc eficients, ja que proporcionaven un nombre de llocs de treball molt reduït. A més, el Congrés fou un mestre consumat en retardar la posada en marxa d'aquestes quotes i seduir els líders de les castes baixes en un exercici calculat de clientelisme polític per integrar-los en el seu partit i neutralitzar-los a través de l'aquiescència.

Tot això va entrar en crisi el 1977 amb l'arribada al poder del Janta Party, format per una coalició de partits diferents que incloïa els socialistes de Bihar, els més actius a l'hora de reclamar les quotes de les castes baixes al nord de l'Índia. El 1978 es va crear la Comissió Mandal que no vacil·là, seguint la doctrina del gran ideòleg socialista R.M. Lohia, en reconèixer la casta com el principal criteri de discriminació positiva. La Comissió Mandal va recomanar una quota del 27% en l'administració pública per a les OBC; a aquest fet s'afegia el 15% de

les SC i el 7,5% de les ST. En realitat, tanmateix, la llista de les OBC elaborada per Mandal incloïa 3.743 castes que representaven el 52% de la població. La seva limitació del 27% tenia relació amb el desig de no passar del líndar del 50% en els llocs totals reservats. Aquesta limitació fou imposada el 1963 per la Cort Suprema, que va argüir que una quota superior al 50% anava en contra de l'esperit de la Constitució en penalitzar el mèrit individual.

Malgrat l'autolimitació imposada pel mateix Mandal, aquestes recomanacions no es van implementar a causa del retorn al poder el 1980 del partit del Congrés. Sense saber-ho, el Congrés va començar a cavar la seva pròpia tomba en no pujar al tren de les reivindicacions de les OBC. Potser la novetat més important de la Comissió Mandal era que va reconèixer l'escassa efectivitat econòmica de la política de quotes, però admetia la seva capacitat per dur a la mobilització política de les castes baixes. Es va veure que aquesta intuïció era certa 10 anys més tard, a principis dels noranta, quan V.P. Singh, un *kṣatriya* i antic membre del Congrés, al capdavant del Jantal Dal, implementés el 1990 les resolucions de la Comissió després de treure el poder al Congrés.

La reacció de les castes altes es va produir immediatament, sobretot entre els estudiants, els quals van iniciar una campanya de protesta que incloïa l'autoimmolació pel foc. Es van arribar a suïcidar fins a 63 estudiants i les imatges de les entorxes vivents van commoure l'opinió pública fins que la Cort Suprema ordenà la suspensió de les mesures. Poc temps després, i per un motiu diferent, va caure el Govern i va tornar el Congrés, però la resistència de les castes altes va aconseguir mobilitzar les OBC que en aliança amb els intocables de les ST començaven a dominar el panorama polític dels estats del nord de l'Índia.

Quatre líders van jugar un paper decisiu. En primer lloc, Mulayan Singh Yadav que al capdavant del Samajvadi Party format per castes OBC dominà la política d'Uttar Pradesh, l'Estat més poblat de l'Índia. L'acord assolit, sempre fràgil, amb el Bahujan Samaj Party de Kanshi Ram i Mayavatí, representants de les castes intocables, aglutinava un 60% de la població d'Uttar Pradesh. El quart fou el carismàtic, encara que sovint grotesc, Lalu Prasad Yadav, sortit com Mulayan del Jnata Dal i que regnà a Bihar amb una política fortament antibrahmànica. Entre el 1986 i el 1996 els percentatges de diputats de castes baixes al nord de l'Índia van passar de l'11% al 25%, i el de les castes altes o *dvija* va disminuir del 47% al 35%. De manera paral·lela, la Cort Suprema retirà la restricció del 50% de quota que havia posat en marxa el 1963. A partir d'aquell moment alguns estats, principalment al sud, van arribar a acceptar quotes de reserva de fins al 80%.

Com afirma Jaffrelot, s'han necessitat decennis de conscienciació política per tal que "els líders de castes baixes desatenguin els cants de sirena dels polítics de casta alta, especialment el Congrés". A principis del segle XXI la revolució silenciosa continua el seu curs imparabile i modifica de forma irreversible el panorama polític i social de l'Índia. ■

Referències bibliogràfiques ▶

JAFFRELOT, Christophe. "Inde: l'avènement politique de la caste". *Critique internationale*. No. 17 (octubre 2002a).

www.ceri-sciences-po.org/publica/critique/article/ci17p131-144.pdf.

JAFFRELOT, Christophe. *India's Silent Revolution. The Rise of the Low Castes in North India*. Nova York: Columbia University Press, 2002b.

Notes ▶

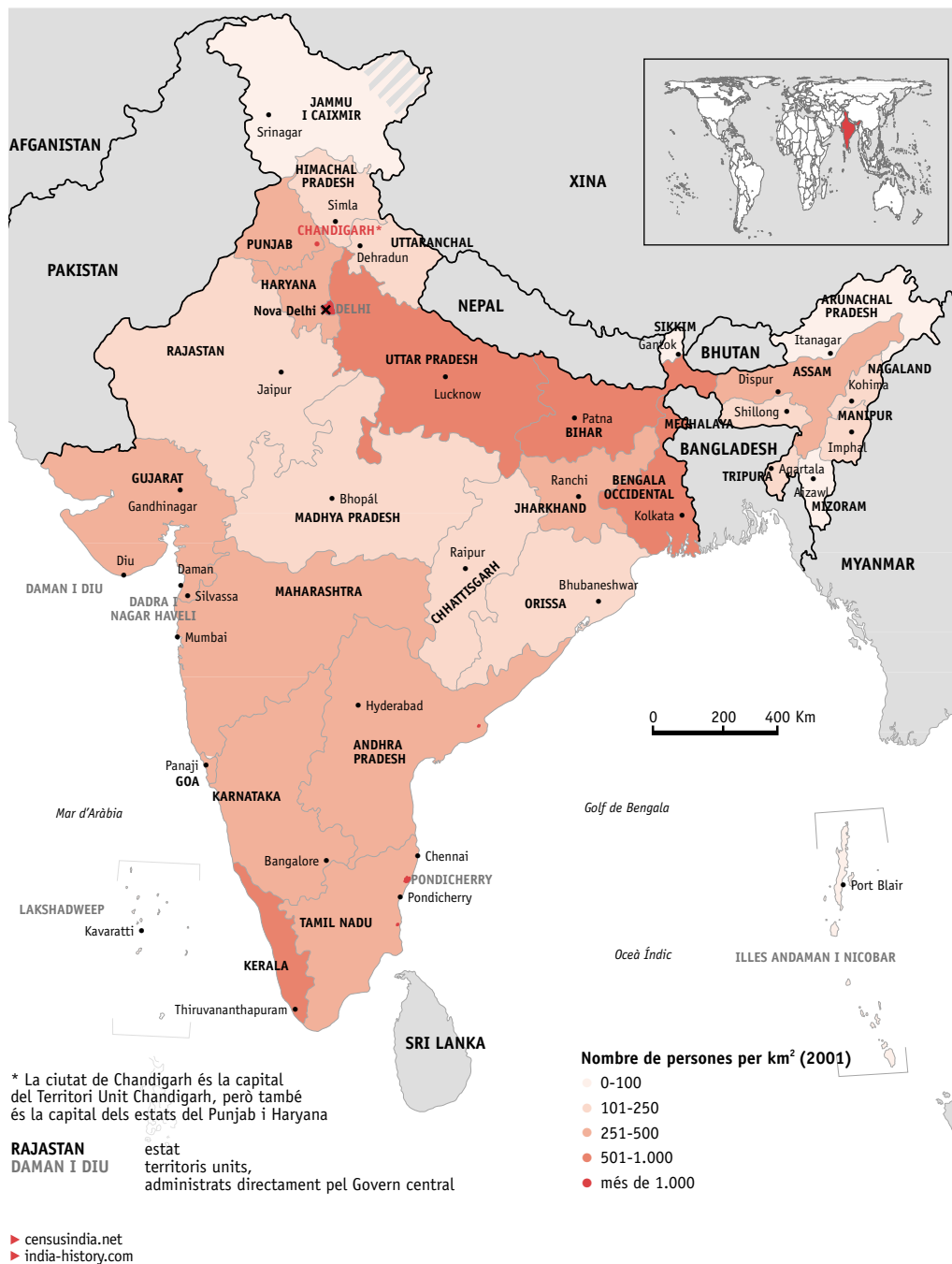
1. Manusmṛti 10.4. Text sànscrit sobre normes de conductes i lleis considerades de compliment obligat pels hindus.
2. El terme *dvija* es refereix al fet d'haver rebut la iniciació a l'estudi dels vedas. Es considera que l'iniciat "torna a néixer" després del ritus iniciatori.
3. S'ha tingut en compte principalment aquest article per tot el que s'explica a continuació.
4. Per als aspectes no silenciosos d'aquesta evolució, vegeu la vigència i el vigor dels moviments naxalites a principis del segle XXI i la configuració de petits exèrcits privats que responen als interessos de les diferents castes i que lliuren una guerra de baixa intensitat en zones rurals del nord de l'Índia, especialment a Bihar.

DCIDOB 94. **Índia.**

Perfil de l'Índia

Perfil de L'ÍNDIA ►

Nom oficial ► Bharat (hindi) – República de l'Índia

Estructura administrativa ► 28 estats i 7 territoris units, administrats directament pel Govern central. L'estructura de l'executiu en els estats és similar. Cada Estat té un governador nomenat pel president a proposta del primer ministre. La divisió de competències entre el Govern central i els estats està definida per la Constitució

Independència ► 15 d'agost de 1947 (del Regne Unit)

Entrada a l'ONU ► 30 d'octubre de 1945

Superfície ► 3.166.414 km² (excloent el Caixmir administrat per l'Índia: 100.569 km²)

Fronteres ► Total: 14.103 km: Bangladesh (4.053 km), Bhutan (605 km), Burma (1.463 km), Xina (3.380 km), Nepal (1.690 km), Pakistan (2.912 km)

Llengües oficials ► Hi ha 22 llengües reconegudes per la Constitució índia, però l'hindi és la llengua oficial. L'anglès gaudeix d'un estatus especial. Algunes d'aquestes llengües són:

bengalí, telugu, marathi, tàmil, urdu, gujarati, malayalam, kannada, oriya, punjabi, assamese, kashmiri, sindhi i sànscrit

Capital ► Nova Delhi, 295.000 habitants (2001)

Altres ciutats importants ► (Les dades corresponen a les aglomeracions urbanes segons cens de 2001). Mumbai (16,4 milions d'habitants); Delhi (12,8); Kolkata (Calcuta) (13,2); Bangalore (5,7); Chennai (6,4); Ahmadabad (4,5); Hyderabad (5,5) i Pune (3,8)

SISTEMA POLÍTIC

República multipartidista federal amb dues cambres legislatives ► Consell dels Estats o Rajya Sabha (Cambra Alta) (245 membres) i Casa del Poble o Lok Sabha (Cambra Baixa) (545 membres)

Constitució ► Adoptada el 26 de gener de 1950

Cap d'Estat ► President Aavul Pakkiri Jainulabidin Abdul Kalam, des de 2002

Cap de Govern. Primer ministre Manmohan Singh, Congrés Nacional Indi (INC), des d'abril de 2004

Composició parlamentària des de les últimes eleccions parlamentàries, 20 i 26 d'abril i 5 i 10 de maig de 2004:

	%	escons
National Democratic Alliance, NDA	35,3	185
INC i partits aliats	34,6	217
Left Front, LF	7,6	59
Bahujan Samaj Party, BSP	5,1	19
Samajwadi Party, SP	4,3	36
Resta	13,1	29

POBLACIÓ

Total ▶ (2003) 1.065.462.000 habitants; Homes (51,73%), dones (48,27%) (2001)

Població urbana ▶ (2002) 28,1%

Estructura d'edat ▶ (2000) per sota de 15 anys: 33,6%; 15-29 anys: 27,7%; 30-44 anys: 19,8%; 45-59 anys: 11,9%; 60-74 anys: 5,6%; 75 o més anys: 1,4%

Taxa de creixement demogràfic ▶ (1975-2002) 1,9%; (2002-15) 1,3%

Projecció de població ▶ (2010) 1.173.806.000; (2020) 1.312.212.000

Taxa de natalitat bruta ▶ (2003) 24 naixements per 1.000 habitants

Taxa de mortalitat bruta ▶ (2003) 8 morts per 1.000 habitants

Taxa de mortalitat infantil ▶ (2002) 67 morts per cada 1.000 nascuts vius

Taxa de fecunditat ▶ (1970-75) 5,4 fills per dona; (2000-05) 3,0 fills per dona

Índex de mortalitat materna ▶ (2000) 540 morts per cada 100.000 nascuts vius

Esperança de vida en néixer ▶ (2002) 63,7 anys

INDICADORS SOCIALS I ECONÒMICS

Composició ètnica ▶ Indo-aris (72%); dràvides (25%); mongo-loides (2%)

Composició religiosa ▶ (2000) hindús (73,72%); musulmans (11,96%); cristians (6,08%); creences tradicionals (3,39%); sikh (2,16%); budistes (0,71%); jaïnistes (0,40%); bahà'ís (0,12%); zoroastrians (0,02%); altres (1,44%)

Taxa d'alfabetització d'adults (≥15 anys) ▶ (2002) 61,3%

Usuaris d'internet ▶ (2002) 15,9 per cada 1.000 habitants

Població sense accés sostenible a fonts d'aigua millorada ▶ (2000) 16%

Població amb accés sostenible a sanejament millorat ▶ (2000) 28%

Contaminació a les ciutats (partícules en suspensió a l'aire) ▶ (1999) Delhi (187µg/m³); Kolkata (Calcuta) (153µg/m³); Kanpur (136µg/m³); Lucknow (136µg/m³); Ahmedabad (104µg/m³); Mumbai (antiga Bombai) (79µg/m³); Bangalore (56µg/m³)

Pobresa ▶ 28,6% de la població viu per sota del llindar de pobresa nacional

Moneda ▶ Rúpia índia; (23 juny 2005) 1dòlar = 43,58Rs; 1€ = 52,84Rs.

Ingrés Nacional Brut (INB) ▶ (2003) 570.800 milions de dòlars

Producte Interior Brut (PIB) ▶ (2003) 600.637 milions de dòlars

INB per càpita ▶ (2003) 2.880 dòlars (paritat de poder adquisitiu)

Índex de desigualtat ▶ (2000) El 10% més ric és 7 cops més ric que el 10% més pobre

Treball infantil ▶ (2003) L'11% dels nens entre 10-14 anys treballen

Taxa d'atur ▶ (2004) 9,2% (estimació)

Estructura PIB ▶ (2003) agricultura 22%; indústria 27% (manufactures 16%); serveis 51%

Indústria ▶ Tèxtils, químiques, alimentació elaborada, acer, equipaments de transport, ciment, mineria, petroli, maquinària, *software*

Productes agrícoles ▶ Arròs, blat, llavors oleaginoses, cotó, jute, te, canya de sucre, patates; vaques, búfals aquàtics, ovelles, cabres, aviram; peix

Importacions ▶ (2001) 51.909 milions de dòlars. Productes alimentaris (5,5%); productes agrícoles (3,8%); combustibles (30,8%); minerals i metalls (5,1%); productes manufacturats (45,4%). *Països de procedència:* EUA (6,1%); Suïssa (5,6%); Bèlgica (5,4%); Regne Unit (5,0%); Japó (4,0%); Alemanya (4,0%); Àfrica del Sud (2,8%); Singapur (2,5%); Malàisia (2,2%)

Exportacions ▶ (2001) 44.307 milions de dòlars. Productes alimentaris (13,1%); productes agrícoles (1,1%); combustibles (5,0%); minerals i metalls (3,2%); productes manufacturats (74,7%). *Països de destinació:* EUA (19,5%); Emirats Àrabs Units (5,7%); Hong Kong (5,4%); Regne Unit (4,9%); Alemanya (4,1%); Japó (3,4%); Bèlgica (3,2%); Itàlia (2,8%); França (2,2%); Bangladesh (2,2%); Singapur (2,2%)

Deute extern ▶ (2003) 113.467 milions de dòlars

Despesa pública en educació ▶ (2002) 4,1% del PIB

Despesa pública en salut ▶ (2002) 1,3% del PIB

Despesa pública militar ▶ (2002) 2,3% del PIB

ADRECES D'INTERNET INTERESSANTS PER VISITAR

Portal d'Informació del Govern Indi ▶

<http://indiaimage.nic.in>

India Server ▶ www.indiaserver.com

BBC-Àsia del Sud ▶

http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/default.stm

AskAsia ▶ www.askasia.org

PNUD - Índia ▶ www.undp.org.in

FAO - Índia ▶ www.fao.org/countryprofiles

Banc Mundial - Índia ▶ www.worldbank.org/in

Free India ▶ <http://www.freeindia.org/dynamic/>

Indira Gandhi Institute of Development Research (IGIDR) ▶ www.igidr.ac.in

Fonts

BBC News: news.bbc.co.uk / CIA World Factbook: www.cia.gov / Departament d'Estat dels Estats Units: www.state.gov / electionworld.org: www.electionworld.org / *Enciclopèdia Britànica* / *Informe sobre Desenvolupament Humà 2004* / Oficina Econòmica i Comercial d'Espanya a Nova Delhi: *Guia País Índia* / Parlament indi: parliamentofindia.nic.in / UNCTAD *Handbook of Statistics 2003* / *World Development Indicators 2005*

DCIDOB 94. **Índia.**

Cronologia històrica de l'Índia

CRONOLOGIA HISTÒRICA DE L'ÍNDIA ►

IV mil·lenni a. C. ► Aparició de les primeres comunitats agrícoles a la vall de l'Indus.

III mil·lenni a. C. ► Sorgiment d'una civilització urbana a la vall de l'Indus basada en el comerç i l'agricultura. Es construeixen aproximadament cent ciutats.

2500-2000 a. C. ► La cultura d'Harappa o de l'Indus es troba en el seu apogeu. El declivi, cap al 1500 a. C., sembla lligat a canvis ambientals o a invasions d'altres pobles.

Segles XVI-XV a. C. ► Invasió dels aris (indoeuropeus) procedents de l'Afganistan, que ocupen la vall de l'Indus, la del Ganges i el nord del Dècan, i estableixen diferents regnes i la civilització veda, amb el desenvolupament del sistema de castes.

Segles VI-V a. C. ► El budisme recull els ensenyaments del buda Siddhartha Gautama (563-483 a. C.) i el jainisme els de Mahavira (540-468 a. C.).

Finals del segle VI a. C. ► Invasions iraniano-gregues i annexió del nord-oest del subcontinent per part de Cir el Gran, i posteriorment de Darios, a l'imperi aquemènida (persa), fins a la derrota de l'imperi a mans d'Alexandre el Gran. L'Estat de Magadha, a la vall del Ganges, no queda afectat per les invasions.

321-297 a. C. ► Chandragupta funda la dinastia *maurya* i el primer imperi indi. El seu fill Bindusara (297-272 a. C.) i el seu nét Asoka (272-232 a. C.) incorporaran territoris a l'imperi, amb l'excepció dels regnes tàmil de l'extrem sud. Es pot parlar ja de l'existència d'una civilització índia. Amb la mort d'Asoka l'imperi es fragmenta i es facilita l'entrada dels grecs a les regions occidentals.

Finals del segle II a. C. ► Invasió dels *saka* o escites.

Segle I d. C. ► Segons la tradició, Sant Tomàs viatja a l'Índia, on mor a Madràs (actual Chennai).

Segles I-III d. C. ► La dominació indo-escita només afecta el nord-oest de l'Índia. S'afavoreix l'expansió del budisme. La resta del subcontinent es manté fragmentada en nombrosos estats indígenes.

320 ► Chandragupta I, rei de Magadha (entre els actuals estats de Bihar i Jharkhand), inicia el nou imperi indi, l'imperi Gupta, que serà continuat pels seus successors, Samudragupta (332-375) i Chandragupta II (375-414), els quals afavoreixen tant el budisme com l'hinduisme. Aquesta època és coneguda com l'edat d'or índia, en què la cultura i l'administració política hindú aconsegueixen les fites més altes. Amb Kumaragupta I (414-455) i l'aparició dels huns heftalites, contra els que es combat, s'inicia el declivi de l'imperi que culmina a principis del segle VI.

606-647 ► Harsa, rei de Sthanvisvara (a l'actual Punjab oriental), conquereix la majoria dels territoris que havien constituït l'imperi Gupta. A la seva mort l'imperi es fragmenta en principats o *rajputs* i el budisme comença a retrocedir davant l'hinduisme, terme que engloba diferents religions natives de substrat indoari.

Segles VI-IX ► Al sud-est del Dècan hi trobem l'imperi dels *pallava* i els seus successors, els *txoles*, que desenvolupen el més gran imperi que hi ha hagut mai a l'Índia meridional, coincidint amb l'esplendor de la cultura tàmil.

711 ► S'inicien les primeres conquestes en territori indi per part dels musulmans, però queden frenades pels hindús a la província

del Sind (actual Pakistan sud-oriental). La conquesta s'estén al llarg dels propers deu segles.

750-1150 ► Durant quatre segles la dinastia Pala governa els actuals estats de Bihar i Bengala.

Segles X i XI ► Turcs i afganesos envaeixen l'Índia i estableixen el soldanat a Delhi.

1150-1202 ► La dinastia Sena succeeix la dinastia Pala i, per primer cop a la història, tota Bengala és governada amb una única legislació.

1206-1526 ► El soldanat de Delhi es manté, a través de diverses dinasties, fins al 1526. Les tendències regionals particulars, les ambicions personals dels seus governadors i la crisi financera acaben en enfrontaments entre els prínceps indis.

1498 ► L'explorador portuguès Vasco de Gama arriba a Calicut (Estat de Kerala). S'inicia la presència europea a les costes índies. A continuació el segueix l'expedició d'Álvares Cabral i les campanyes dels virreis Almeida i Alburquerque. Els portuguesos van ocupant territoris.

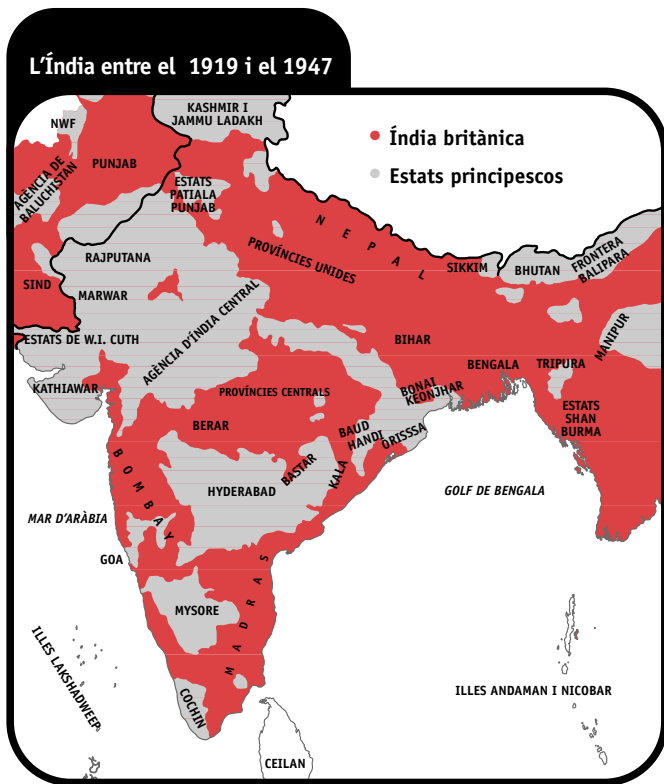
1526-1707 ► Baber, d'origen uzbek però autoproclamat hereu de Gengis Khan, i les seves tropes intervenen en freqüents guerres i conquereixen el soldanat de Delhi i diversos territoris del nord de l'Índia. Es posen les bases de l'imperi mogol. A Baber el succeeixen primer el seu fill Humayun i després el seu nét Akbar. Aquest darrer és el veritable artífex de l'imperi mogol: incorpora territoris i adopta una actitud de tolerància i conciliació respecte dels hindús. La màxima expansió de l'imperi s'obté amb un dels seus successors, Aurangzeb (1658-1707), però el seu fanatisme sunnita i la seva intransigència religiosa provoquen grans revoltes dels hindús i la ràpida decadència de l'imperi, amb una fragmentació de províncies independitzades, separades confessionalment. Es consolida l'islamisme al nord-oest i al nord-est (Pakistan i Bangladesh actuals).

Segle XVII ► Es creen la Companyia de l'Índia Oriental (1599), anglesa, i la Companyia Holandesa de les Índies Orientals (1602), les quals posen fi al monopoli comercial dels portuguesos, que dura més d'un segle. Més tard els francesos també entraran al comerç.

Segle XVIII ► La guerra dels Set Anys (1756-1763) entre francesos i britànics anul·la el poder aconseguit per França a l'Índia. Els holandesos també es repleguen. El suport militar de Londres a les possessions de la Companyia de l'Índia Oriental suposa la intervenció del Govern britànic en els afers interns de la companyia, com ara la designació de governadors i el seu control. Les disputes internes entre els prínceps indis faciliten l'expansió del poder britànic arreu del país, que acaba amb les resistències mogoles a Bengala el 1757 (batalla de Plassey).

1849 ► La dominació britànica abasta pràcticament tota l'Índia de l'època, formada per l'actual Índia, Pakistan i Bangladesh.

1857-1858 ► Té lloc la revolta dels *sipais*, soldats indígenes de l'exèrcit britànic, com a manifestació de la debilitat de l'administració colonial i el descontentament popular. Un cop sufocada la revolta, la Companyia de l'Índia Oriental passa a formar part de la corona britànica.

▶ www.india-history.com

1885 ▶ Comença a reunir-se, amb periodicitat anual, el Congrés Nacional Indi (INC, en les sigles en anglès), una assemblea d'intel·lectuals hindús i musulmans en què també hi participen liberals britànics. En principi només es limita a proposar canvis superficials a l'administració britànica.

1905 ▶ Partició de Bengala. Té lloc la primera resposta nacionalista popular a gran escala.

1906-1909 ▶ L'INC exigeix l'autonomia interna o *svaraj*. Els britànics responen amb reformes (Morley-Minto) i, alhora que es fan concessions al nacionalisme, accentuen la divisió entre hindús i musulmans per afeblir-los. Es crea la Lliga Musulmana (1906).

1909 ▶ L'advocat Motilal Nehru, pare del que serà primer ministre, Jawaharlal Nehru, ocupa la presidència de l'INC.

1916 ▶ Gràcies a les gestions del Mahatma Gandhi, l'INC i la Lliga Musulmana subscriuen l'acord de Lucknow per reivindicar junts l'autonomia. Davant l'incompliment de les promeses britàniques de satisfer l'autonomia un cop s'acabi la Primera Guerra Mundial, el Congrés exigeix la independència i l'INC esdevé, gràcies a Gandhi, un moviment de resistència passiva.

1920-1922 ▶ Gandhi emergeix com a figura central i líder del moviment nacionalista, al capdavant del moviment de no cooperació.

1935 ▶ El Parlament britànic promulga la *Government of India Act*, una constitució federalista que atorga grans poders als governadors britànics. Per la seva banda el front nacional s'esquinça entre una Lliga Musulmana dirigida per Mohammed Ali Jinnah que vol l'agrupació de les províncies islàmiques en un sol Estat, i l'INC dirigit per Gandhi, que insisteix en la necessitat de mantenir-se units.

1940 ▶ La Lliga Musulmana adopta la resolució de Lahore, coneguda com a "Teoria de les Dues Nacions".

1942 ▶ L'INC, llença una crida per obtenir la independència immediata de la corona britànica, el *Quit India*, i amenaça amb la desobediència civil si no és acceptada. La resposta dels britànics suposa l'empresonament de Gandhi, Nehru i altres líders del partit, la qual cosa provoca més revoltes.

1946 ▶ 16 d'agost: "Dia de l'Acció Directa" de la Lliga Musulmana, que suposa greus disturbis arreu del país.

1947 ▶ El 15 d'agost el Parlament britànic aprova l'*Indian Independence Act*, que implica la divisió del territori indi, ara independent, en dos estats: un de majoria musulmana, Pakistan (format per l'actual Pakistan i l'actual Bangladesh, aleshores denominat com a Pakistan oriental), i l'Índia, de majoria hindú. Aquesta partició s'acompanya d'enfrontaments violents que provoquen la mort de més de mig milió de persones, i el desplaçament de 10 milions més entre hindús, musulmans i sikhs, que fugen d'aquesta violència.

1947-1964 ▶ Jawaharlal Nehru, de l'INC, esdevé primer ministre.

1948. Mahatma Gandhi mor a mans d'un fanàtic hindú a Nova Delhi.

1950 ▶ El 26 de gener, l'Índia esdevé República federal, dins la Commonwealth, i es promulga una Constitució que intenta sintetitzar la modernitat de Nehru amb la tradició de Gandhi.

1955 ▶ Té lloc la Conferència de Bandung (Indonèsia) en la qual, dins el marc dels països no-alineats, entra en escena l'anomenat Tercer Món (hi assisteixen 29 països africans i asiàtics). Nehru hi juga un rol important, i intenta encapçalar el moviment.

1961 ▶ Expulsió dels portuguesos de Goa.

1962 ▶ Guerra entre l'Índia i la Xina, amb derrota de l'Índia.

1964-1966 ▶ El primer ministre Lal Bhadr Shastri, de l'INC, s'enfronta a un dels pitjors períodes de fam del país, i a les lluites amb el Pakistan pel territori del Caixmir, amb qui signa la pau, just abans de morir.

1966-1977 ▶ Indira Gandhi, de l'INC i filla de Nehru, esdevé primera ministra. Durant el període 1975-1977, davant les acusacions de frau electoral per ajornament de les eleccions de 1976, i els greus problemes econòmics del país, proclama l'estat d'emergència i suspèn moltes llibertats civils.

1971 ▶ La signatura del tractat de cooperació indi-soviètic suposa la consolidació d'una aliança enfront de la nova entesa sino-americana. Les males relacions entre el Pakistan Occidental i el Pakistan Oriental (actual Bangladesh), on la majoria bengalí viu sotmesa a la minoria no bengalí, arriben al seu límit. Sota el lideratge de Sheikh Mukibur Rahman, conegut com a Bangabandhu (amic de Bengala), Bangladesh comença la seva lluita per la independència. Al final, i amb el suport del Govern indi, l'exèrcit pakistanès és obligat a rendir-se.

1974 ▶ L'Índia fa les primeres proves d'explosions nuclears subterrànies.

1977-1979 ▶ El Janata Party (Partit del Poble), format per una coalició de quatre partits moderats oposats a Indira, guanya les eleccions i el seu líder, Morarji Desai, esdevé primer ministre. El 1978 Indira és expulsada de l'INC, condemnada per una comissió parlamentària i encarcerada. Durant el segon semestre de 1979 Morarji Desai és substituït per Chaudhury Charan Singh, com a cap de la coalició.

1980 ▶ Indira torna a convertir-se en primera ministra en guanyar les eleccions amb el seu nou partit, el Congrés Nacional Indi(I) també anomenat Partit del Congrés(I) –la I és d'Indira– o “Nou Congrés”. L'antic INC esdevé el “Vell Congrés”.*

1982 ▶ Per primer cop un sikh, Zail Singh, és elegit president del país. Tanmateix, tenen lloc diversos enfrontaments entre militants sikhs i les forces del Govern, que acaben amb l'aprovació d'una esmena constitucional que permet el Govern intervenir directament a l'Estat del Punjab, de majoria sikh.

1984 ▶ El 6 de juny l'exèrcit indi llença una àmplia operació anti-terrorista, anomenada *Blue Star*, contra el Temple Daurat d'Amritsar, lloc sagrat dels sikhs, que portarà la mort a més de 500 separatistes sikh.

Indira mor assassinada a Nova Delhi, a mans de dos dels seus guardes personals sikhs. Es produeix una cruenta revenja contra la comunitat sikh, especialment a Delhi. Rajiv Gandhi, fill d'Indira, succeeix la seva mare al capdavant del Govern.

Una fuga de gas metil-isocianat a la planta de l'empresa americana Union Carbide, a Bhopal, provoca entre 8.000 i 20.000 morts i més de 120.000 ferits i afectats.

1985 ▶ Harchand Singh Longowal, líder del partit religiós Akali Dal que governa el Punjab, és assassinat per extremistes sikhs després d'haver signat amb Rajiv un acord de convivència.

1986 ▶ Tenen lloc grans migracions d'hindús procedents del Punjab, per por a la violència sikh.

1987 ▶ Enfrontaments violents entre musulmans i hindús. Rajiv Gandhi envia un cos de pacificació a Sri Lanka per ajudar el Govern de la majoria cingalesa (budista) a neutralitzar la guerrilla separatista tàmil (hindú), rebel·lió que podria ser presa com a referent entre els tàmits de l'Índia meridional. L'operació militar passa per ser un dels majors fracassos de la història militar índia. Finalment, signat l'acord de pau, la zona nord i est de Sri Lanka, de majoria tàmil, queda reunificada en una província autònoma.

1989-1990 ▶ Vishwanath Pratap Singh, del Janata Dal, facció del Janata Party, governa el país representant la coalició de centre-esquerra Front Nacional.

1990-1991 ▶ Chandra Shekhar, d'una altra facció del Janata Party, amb el suport parlamentari pel partit de Rajiv, ocupa el càrrec de primer ministre.

1991 ▶ Rajiv és assassinat a Tamil Nadu, prop de Madràs (actual Chennai), a mans de terroristes tàmits, en plena campanya per les eleccions. El seu partit guanya les eleccions i P.V. Narashima Rao ocupa el càrrec de primer ministre fins al 1996 quan, envoltat d'escàndols polítics per corrupció, pateix els resultats electorals més pobres de tota la història de l'INC.

1992 ▶ El final de la guerra d'Afganistan i les pràctiques antidemocràtiques de l'INC de finals dels vuitanta contribueixen molt a l'inici de la insurgència al Caixmir. El conflicte s'accentua amb la marxa de milers d'independentistes de la regió sobre el Caixmir indi.

Extremistes hindús destrueixen la mesquita Babri a Ayodhya, Uttar Pradesh, construïda sobre les restes d'un temple hindú consagrat al déu Rama, segons la tradició hindú. Això donarà, com a resposta, diversos atemptats amb bomba, especialment a Bombay.

1996 ▶ El nou primer ministre Atal Bihari Vajpayee, líder del partit Bharatiya Janata, renuncia al seu càrrec després de 13 dies al poder, per falta de suport parlamentari.

Haradanahalli Dodde Deve Gowda, cap del Janata Dal, ocupa el càrrec de primer ministre, dins la coalició del Front Nacional. El succeeix Inder Kumar Gujral, del mateix partit, entre 1997-1998 amb el suport parlamentari de l'INC.

1997 ▶ Mor la mare Teresa de Calcuta, Premi Nobel de la Pau per les seves obres en favor dels marginats de l'Índia.

Les tensions amb el Pakistan s'incrementen.

1998-2004 ▶ L'antic primer ministre Atal Bihari Vajpayee torna a dirigir el Govern del país.

Sonia Gandhi, vídua de Rajiv Gandhi, és elegida (1998) presidenta de l'INC, tot i no ser nascuda a l'Índia.

1999 ▶ Vajpayee realitza un viatge històric en autobús fins a la ciutat pakistanesa de Lahore, on signa una declaració d'enteniment amb el primer ministre pakistanès Nawaz Sharif. Pocs mesos després té lloc l'enfrontament de Kargil entre ambdós països. Un cicló devasta l'Estat oriental d'Orissa i deixa més de 10.000 morts.

Diferents assaigs nuclears per part de l'Índia i el Pakistan revifien el conflicte i incrementen la preocupació internacional.

2001 ▶ Un terratrèmol de 7,9 a l'escala de Richter al Gujarat provoca més de 16.000 morts i 150.000 desapareguts.

2002 ▶ Última gran escalada de tensió entre dos països amb capacitat nuclear: més d'un milió de soldats s'encaren a la frontera indo-pakistanesa.

2004 ▶ Mumbai acull la quarta edició del Fòrum Social Mundial. L'acceptació de Sonia Gandhi entre les bases pobres del món rural, li donen la victòria en les eleccions de maig, però renuncia al càrrec de primer ministre a favor del Dr. Manmohan Singh. El fill de Sonia, Rahul Gandhi, és elegit parlamentari.

L'Índia, a l'igual del Japó, Alemanya i Brasil, sol·licita un seient permanent al Consell de Seguretat de Nacions Unides.

El 26 de desembre un *tsunami* afecta totes les terres que envolten l'oceà Índic i causa una gran destrucció en nombroses zones litorals índies, provocant la mort de més de 60.000 persones.

2005 ▶ L'Índia i la Xina inicien un diàleg de política exterior i de seguretat centrat en les qüestions de les fronteres militaritzades, la proliferació nuclear a la regió i la transferència de míssils de la Xina al Pakistan. Paral·lelament té lloc un acostament entre els governs de l'Índia i dels Estats Units.

Per primer cop en 60 anys, opera el servei d'autobusos entre Srinagar (Caixmir indi) i Muzaffarabad (Caixmir pakistanès).

Nota ▶ *Actualment ningú utilitza INC(I), només INC

Fons ▶ BBC News: [news.bbc.co.uk/1/hi/world/south_asia/country_profiles/1155813.stm](https://www.bbc.com/news/world/south-asia/country_profiles/1155813) | Biblioteca del Congrés dels EUA: lcweb2.loc.gov/frd/cs/intoc.html | Biografies de líders polítics: www.cidob.org/bios | CIA World Factbook: www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/in.html | Departament d'Estat dels EU: www.state.gov/p/sa/ci/in/ | Enciclopèdia Britànica. | Enciclopèdia lliure Wikipèdia: en.wikipedia.org | Equip Àsia Formació: www.geocities.com/equipasia | Gran Enciclopèdia Catalana | Indian National Congress: www.congress.org.in | Institut del Tercer Mundo. *Guia del Mundo*. Uruguai: 2003 | Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación d'Espanya: www.mae.es/documento/0/000/000/607/India.pdf | The Victorian Web: www.victorianweb.org/history/empire/eic.html

DCIDOB 94. Índia.

Personatges polítics i socials rellevants

PERSONATGES POLÍTICS I SOCIALS RELLEVANTS ▶

MOHANDAS KARAMCHAND GANDHI (MAHATMA GANDHI) (1869-1948) ▶

És un dels personatges més carismàtics de la lluita per la independència de l'Índia. Advocat de professió, la seva destinació a Sud-àfrica l'anima a treballar a favor de la minoria índia que hi viu, funda un diari, una organització, i aconsegueix, amb la utilització de la protesta no violenta, el seu primer èxit enfront d'un Govern.

De retorn a l'Índia, i malgrat el rebuig inicial a participar-hi, s'integra al moviment nacionalista del país i arriba a ser elegit president del Congrés Nacional Indi (INC), des d'on exerceix les màximes pressions sobre el Govern britànic per assolir la independència del país. Pateix diversos empresonaments durant aquesta lluita pacífica de resistència.

El seu pensament, influenciat pel jainisme, el Gujarat, i el cristianisme pacifista, determina les *armes* utilitzades: la desobediència civil, *hartal*, i la resistència no violenta, *satyagraha* o camí de veritat; eines de lluita que acompanyen les manifestacions i marxes multitudinàries, les reivindicacions d'un estil de vida propi (utilització del *khadi* blanc tradicional) i les consignes per boicotejar la compra de productes britànics.

Gandhi, que havia lluitat per mantenir la unitat entre hindús i musulmans, veu com el país queda dividit confessionalment. Desencantat per la interessada utilització que l'INC fa dels principis de la seva lluita, abandona el partit i dedica els darrers anys de la seva vida a la defensa dels drets dels *intocables* i a la creació d'un nou sistema educatiu a les àrees rurals. Un fanàtic hindú acaba amb la seva vida, perquè l'acusa d'intentar debilitar el Govern sorgit amb la independència.

JAWAHARLAL NEHRU (1889-1964) ▶

Primer ministre de l'Índia independent, el *Pandit* (mestre) Nehru segueix el camí obert per Gandhi. A diferència dels discursos grandiloqüents dels polítics, Nehru i el seu pare (Motilal Nehru, destacat advocat i activista independentista) queden enlluernats per la perseverança i la resistència pacífica de Gandhi.

Nehru i Gandhi es trobaran en el si del Congrés Nacional Indi (INC), a les manifestacions i fins i tot a la presó, on Nehru hi estarà un total de nou anys al llarg de la seva vida. Aquest advocat format a Anglaterra, esdevé un ídol per al seu poble des que és elegit per Gandhi president de l'INC (1929) fins a la seva mort.

Nehru condueix l'Índia cap a una era de desenvolupament tecnològic i científic i a la població del país cap al respecte pels valors democràtics i a la necessitat d'implicar-se en la lluita contra la pobresa i el desigual sistema de castes. La seva moderna política secular inclou el discurs social de Gandhi, però amb un llenguatge més modern. Tot i les contradiccions (com el suport a la invasió soviètica d'Hongria), lidera, juntament amb l'indonesi Sukarno i l'egipci Nasser, el moviment de països no-alineats.

Els quatre pilars de la seva política interna (democràcia, secularisme, socialisme i unitat) són fonamentals per defensar una economia mixta, a mig camí entre el capitalisme del Regne Unit i l'economia planificada de la Unió Soviètica, com també per deixar un llegat de reformes institucionals que porten a la llibertat de premsa, l'enfortiment de les institucions civils, un sistema judicial compromès i el control civil de l'exèrcit.

INDIRA (PRIYADARSHINI) GANDHI (1917-1984) ▶

Possiblement la figura més controvertida de la nissaga dels Nehru-Gandhi, Indira arriba a ser primera ministra el 1966, càrrec que ocupa fins a la seva mort, amb un parèntesi de tres anys. Estadista i amb gran ambició política, s'inicia dins el Congrés Nacional Indi (INC) com a consellera política del seu pare, Nehru, i el 1959 n'és elegida presidenta. Ministra d'Informació en el Govern de Lal Bahadur Shastri, el succeeix en el càrrec en un perillós equilibri entre les ales dreta i esquerra del partit.

L'estela de culte iniciada pel seu pare és engrandida amb Indira, tant per la seva lluita contra la pobresa, *Garibi hatao*, com per la victòria sobre el Pakistan, que culminarà amb la independència de Bangladesh. Durant el seu mandat es crea una xarxa de bancs nacionalitzats, s'incrementa la producció per a la revolució verda i s'inicien les primeres polítiques ambientals, com també el programa nuclear indi.

En resposta a l'acusació de frau electoral (1975) per part del Tribunal Suprem d'Allahabad (Uttar Pradesh), Indira decreta l'estat d'emergència que durarà dos anys, empresona centenars d'opositors i limita les llibertats civils, alhora que s'atorga poders extraordinaris. Després de la derrota electoral de 1977, passa a liderar una facció de l'INC sota el nom d'INC(I) (amb la I d'Indira), amb la qual reprèn el poder el 1980. La dura repressió, especialment sobre la comunitat sikh del Punjab, culmina amb l'operació *Blue Star*, un atac de l'exèrcit sobre l'espai més sagrat dels sikh, el *Harmandir Sahib* o Temple Daurat d'Amritsar, la qual acaba amb la vida de gairebé 500 sikh. Poc després Indira mor assassinada a mans dels seus escortes sikh.

RAJIV GANDHI (1945-1991) ▶

Malgrat haver-se mantingut al marge de la política durant gran part de la seva vida, aquest pilot d'avions comercials arribarà a la política com a successor de la seva mare, Indira Gandhi, i com ella serà primer ministre (1984-1989), i continuarà treballant en política fins a la seva mort, també violenta.

Arriba a la vida política per la mort accidental el 1980 del seu germà, Sanjay, mà dreta d'Indira. Assessor d'Indira en un primer moment, és elegit diputat al Parlament (1981) i secretari general de l'INC (1983).

Durant el seu mandat, Rajiv posa en marxa un programa de liberalització i modernització de les estructures econòmiques, mentre continua amb els esforços per reduir la pobresa i la influència del sistema de castes. Tot i ser considerat un polític dialogant i reflexiu, algunes veus l'acusen d'haver instigat les revoltes antisikh, que tenen lloc poques hores després de l'assassinat d'Indira i que acaben amb la vida de més de 10.000 sikh. El 1987 envia forces de manteniment de la pau a Sri Lanka, en un intent d'acabar amb la violència entre tàmls i cingalesos.

A la derrota electoral de 1989 hi contribueixen diferents factors: objectius econòmics no assolits, l'agitació del Punjab, les derrotes militars a Sri Lanka i els escàndols de corrupció. El 1991 és assassinat per una activista suïcida tàmil, prop de Madràs, actual Chennai, quan va a fer un acte de campanya.

SONIA (MAINO) GANDHI (1946-) ▶

Dona, italiana i cristiana. Una primera ministra de l'Índia amb aquestes característiques podria ser utilitzada per l'oposició per posar tots els entrebancs possibles a l'estabilitat del Govern sorgit de les eleccions de maig de 2004. Aquestes semblen ser les raons implícites a la renúncia de Sonia Gandhi al càrrec de primer ministre –a favor de Manmohan Singh–, després que la coalició encapçalada per l'INC derrotés a la del fins aleshores primer ministre Atal Bihari Vajpayee.

Sempre volent mantenir-se al marge de la política i gelosa de la intimitat familiar, Sonia va ser molt poc favorable a l'entrada en política del seu marit, Rajiv. Desaparegut Rajiv (1991), l'interès per traduir en vots la simpatia i solidaritat nascudes amb el seu assassinat, fa que els ulls de líders i militants de l'INC es girin cap a ella. Però Sonia es reclou a la seva residència de Nova Delhi amb la seva família. El 1997, però, s'integra com a membre de base del partit i participa en la convenció del partit a Calcuta, actual Kolkata, en el 50 aniversari de la independència del país amb un curt i vibrant discurs, després del qual és reclamada com a líder *natural* del partit.

Davant les eleccions anticipades per Vajpayee, que se sap guanyador, Sonia fa una campanya molt agressiva. El seu discurs social enfrontat al discurs patriòtic de Vajpayee, de qui qüestiona l'abast dels èxits del seu Govern, aconsegueix un ampli suport entre els camperols, joves, comerciants i intocables i la victòria per a la seva coalició.

MANMOHAN SINGH (1932-) ▶

Primer ministre indi des de 2004, Singh és el primer sikh que ocupa aquest càrrec en un país de majoria hindú. Nascut a l'actual Punjab pakistanès, es forma com a economista a Chandigarh, Cambridge i Oxford. Ideològicament es presenta com a crític del model desenvolupista socialitzant pres per l'INC des de Nehru, admirador de Margaret Thatcher i pioner del liberalisme econòmic a l'Índia.

El seu pas per l'escenari internacional comença a finals dels seixanta com a alt funcionari de la Conferència de les Nacions Unides sobre el Comerç i el Desenvolupament (UNCTAD) i com a secretari general de la Comissió Sud del moviment de països no-alineats (finals dels vuitanta). El 2000 és nomenat pel secretari general de Nacions Unides per formar part del Grup de Persones Eminents encarregades d'assessorar-lo en qüestions d'ajuda al desenvolupament. En l'àmbit intern, la seva carrera política té alts i baixos, i no sempre està lligada al mateix partit polític, però la imatge de persona honesta li suposa una bona carta de presentació.

A les eleccions de 2004, Sonia Gandhi el col·loca a primera fila del seu planter de col·laboradors. La negativa de Sonia a posar-se al capdavant del Govern provoca una caiguda espectacular de la Borsa de Mumbai, però Singh tranquil·litza els mercats i, a instàncies de Sonia, és proposat com a candidat a primer ministre. El president de la República, el musulmà A.P.J. Abdul Kalam, encarrega formalment a Singh la formació del nou Govern, el qual es proposa desenvolupar una política que delimiti les privatitzacions dels bancs estatals i les empreses estratègiques com els hidrocarburs, permeti un "creixement amb rostre humà" per combatre la pobresa i impulsi la convivència pacífica amb el Pakistan.

N.R. NARAYANA MURTHY (1946-) ▶

Director i cofundador el 1981 d'Infosys Technologies, empresa índia de *software* assentada a Bangalore. Infosys compta amb més de 36.000 treballadors, distribuïts en 30 oficines

arreu del món, 13.000 dels quals treballen al campus Electronic City a Bangalore. És una empresa competidora en el mercat europeu i nord-americà del *software* personalitzat, amb guanys de 1.590 milions de dòlars l'any 2004. El 1999 es converteix en la primera empresa índia que entra a cotitzar a l'índex Nasdaq de Nova York, fet que li permet quadruplicar el valor de les seves accions.

Es considera defensor del lliure mercat, i ell mateix s'autoanomena capitalista compassiu. El 1996, la seva empresa crea la Fundació Infosys a l'Estat de Karnataka, que treballa en les àrees d'atenció mèdica, rehabilitació social, educació, art i cultura. Actualment aquesta tasca s'ha estès a altres estats indis.

AMARTYA SEN (1933-) ▶

Economista i filòsof indi, ha rebut el premi Nobel d'Economia (1998) i el premi Bharat Ratna (1999) –distinció suprema i màxim reconeixement civil a l'Índia–, per les seves investigacions sobre el benestar econòmic que han permès una millor comprensió dels mecanismes que provoquen la fam i la pobresa, i per la seva defensa i acció política a favor dels més pobres.

Les seves aportacions en el camp del desenvolupament econòmic, com la creació d'un índex per mesurar la pobresa, han tingut una influència considerable en la formulació de l'Informe sobre Desenvolupament Humà del PNUD. Segons Sen, la globalització ha d'anar acompanyada d'un progrés social, ja que les societats poden patir cops quan són obligades a una major competitivitat a causa de la integració econòmica. Les seves tesis també assenyalen que la igualtat entre les persones i la distribució del benestar mai no es podrà resoldre del tot, ja que l'habilitat per aprofitar la igualtat d'oportunitats varia en cada persona.

VANDANA SHIVA (1952-) ▶

Ecologista, feminista, activista a favor dels drets dels pobles i filòsofa de reconegut prestigi internacional. Filla d'un conservador forestal i d'una agricultora amant de la natura, Vandana Shiva és doctora en ciències físiques i autora de nombrosos assaigs relacionats amb l'ecofeminisme, el desenvolupament, la biodiversitat, la biopirateria, la biotecnologia, i els drets de propietat intel·lectual.

El 1982 funda l'institut independent Research Foundation for Science, Technology and Natural Resources Policy dedicat a la recerca d'alta qualitat sobre significatius aspectes socials i ambientals, en estreta relació amb els moviments socials i les comunitats locals. El 1991 funda *Navdanya*, un moviment nacional per a la protecció de la diversitat i integritat dels recursos vius, especialment de les llavors autòctones. Les seves contribucions han permès canviar la pràctica i els paradigmes de l'agricultura i l'alimentació.

Shiva ha estat un element important de pressió sobre el Banc Mundial i ha iniciat els majors moviments d'oposició a l'Índia a les polítiques de l'Organització Mundial del Comerç (OMC), especialment en aspectes relacionats amb la propietat intel·lectual i l'agricultura.

ARUNDHATI ROY (1961-) ▶

Novel·lista i activista de la pau i dels drets humans. Després de la seva infantesa a Kerala, viatja a Delhi on estudia arquitectura. El 1984 coneix el seu segon marit, Pradeep Kishen, director de cinema. Intervé en algunes pel·lícules i n'escriu el guió d'altres, inclosa una sèrie televisiva. Guanyadora del Premi Booker el 1997 per la novel·la *El Déu de les coses petites*, Roy escriu *El final de la imaginació*, una crítica a les polítiques del Govern indi en resposta a les proves d'armes nuclears. A *The Cost of Living* censura els gegantescos projectes de preses hidroelèctriques a diferents estats. El 2002 és acusada de desacatament per la Cort Suprema de Nova Delhi, en acusar al tribunal de silenciar les protestes contra els projectes de preses del riu Narmada. El 2005 publica *Retòrica Bèlica* on denuncia el creixent militarisme i la violència racial i religiosa arreu del món, i critica les ideologies que fan de la paraula ètnia un sinònim de nació.

Fonts ▶

Académie Universelle des Cultures: www.academie-universelle.org / Biografies de Líders Polítics: www.cidob.org/bios / Chennai Online: www.chennaionline.com / Columbia University Press / ELPE. Enlaces Latinoamericanos para Economistas: www.geocities.com/WallStreet/Floor/9680/nobel.htm / Enciclopèdia Britànica / Wikipèdia: en.wikipedia.org / Forum Barcelona 2004: www.barcelona2004.org / Frontline – India's National Magazine: www.frontlineonnet.com / www.globalsecurity.org / Gran Enciclopèdia Catalana / www.mujireshoy.com / Nobelprize.org: <http://nobelprize.org/economics/laureates/1998/sen-autobio.html> / Research foundation for science, technology and ecology (RFSTE): www.vshiva.net / Revista Medi Ambient, tecnologia i cultura: www.gencat.net/mediamb/revista/rev30-11.htm / Seminar Web edition: www.india-seminar.com / The Right Livelihood Award: www.rightlivelihood.org/recipe/v-shiva.htm

DCIDOB 94. Índia.

Creixement econòmic i disminució de la pobresa a l'Índia. Estudi de cas: Impacte de la descentralització i la democràcia participativa
Sanjay Peters

Algunes de les preguntes fetes en aquest estudi i resultats obtinguts

Creu que la corrupció augmenta o disminueix?

Panchayats	Augmenta	Disminueix	Sense canvis	NS/NC
Alappuzha Oest	62	23	2	13
Kaniyambatta	58	22	1	10
Kasaba	19	56	6	20
Muttathura	86	-	-	17
Muttil	24	21	5	58
Total	249	122	14	118

La població enquestada considera que els suborns i la corrupció s'han incrementat sota el nou sistema de Govern dels panchayat. El diferent resultat de Kasaba pot tenir relació amb la recerca d'un consens del nou Govern del panchayat en una població tradicionalment molt activa políticament.

Creu que es tenen en consideració les seves valuoses opinions?

Panchayats	Sí	No
Alappuzha Oest	61	39
Kaniyambatta	45	46
Kasaba	32	69
Muttathura		103
Muttil	29	79
Total	167	336

El 66,8% de les llars enquestades afirma que el Govern local no fa cas de les qüestions que els preocupen. L'excepció d'Alappuzha Oest pot respondre al fet de tractar-se d'una comunitat de fluxos migratoris negligibles, on la població es coneix molt bé; és l'única de les cinc comunitats on totes les llars enquestades diuen haver nascut dins el mateix districte on viuen actualment.

Des de l'elecció de l'assemblea del panchayat local, ha notat algun canvi en l'assistència al treball dels treballadors de l'ajuntament?

Panchayats	Augmenta	Disminueix	Sense canvis	NS/NC
Alappuzha Oest	22	4	57	17
Kaniyambatta	11	15	37	28
Kasaba	7	26	48	20
Muttathura	13	3	61	26
Muttil	2	7	68	31
Total	55	55	271	122

No es constata una millora en la qualitat dels serveis públics (personal sanitari, mestres, inspectors de mercat i inspectors d'hisenda).

descentralització, 1995). Bengala occidental i Karnataka són els altres dos únics estats indis que han experimentat iniciatives de descentralització. Des de l'any 2004, quan el Partit del Congrés tornà a assumir el Govern central, es va començar a treballar per a la descentralització a una escala més ampla i més institucional.

La idea principal d'aquesta campanya consistia a promoure un enfocament bàsic de planificació participativa, segons el qual els panchayats (unitats administratives locals) s'encarregarien

d'implementar programes de desenvolupament a través d'institucions de govern locals conegudes amb el nom de Grama Sabhas i, d'aquesta manera, donar veu al segment més pobre de la població. A més de la descentralització política, el Govern estatal també es va comprometre a cedir el 35% de les despeses totals previstes als panchayats. Pot semblar que no ha passat suficient temps per notar grans canvis en els indicadors de l'Índex de Qualitat Física de la Vida de Morris (PQLI) —que expressen l'esperança de vida, les taxes de mortalitat infantil,

alfabetisme i morbiditat—, però certament ens indiquen si la democràcia participativa és efectiva i si els panchayats atenen les necessitats dels grups més pobres

Per tal de determinar si havien tingut lloc canvis importants en la vida de les persones més desfavorides i avaluar les reformes del sistema de panchayats, durant un període de sis mesos, entre els anys 2001 i 2002, es va fer un estudi sobre una mostra de 503 llars (unes 100 per població) en cinc poblacions de 1.000 habitants (mitjana dels pobles de la zona). Les comunitats seleccionades van ser Muttathura (pertanyent a la Corporació Municipal de Thiruvanthapuram), Alappuzha Oest (municipi d'Alappuzha) i Kasaba (municipi de Kozhikode), totes tres comunitats pesqueres periurbanes molt pobres, i dues comunitats rurals, Kaniyambatta i Muttill, del districte de Wayanad. Per a la selecció es van tenir en compte criteris de castes, afiliacions polítiques i orientació religiosa.

Teoria de la descentralització ▶ Les ONG i altres actors del desenvolupament pensen també que la descentralització té com a resultat inqüestionable una millora dels serveis públics, un augment de la participació dels membres d'una societat determinada i un increment de la transparència en el procés decisor. Aquesta convicció es basa en la idea que, probablement, un funcionari local estarà més ben informat que el seu homòleg de la capital nacional o de la seu estatal dels llocs on cal construir un hospital, una escola, un pont, canals de rec o bé carreteres. Però la realitat és que si tots els pobles decideixen implementar polítiques segons els seus propis interessos específics, sense coordinació regional o estatal, és possible que es construeixin moltes carreteres innecessàries que provoquin retards més importants. Crook i Manor (1997) afirmen que l'èxit o el fracàs de la descentralització sovint es redueix a la descentralització econòmica, a més de la descentralització política. Afegeixen també que el compliment d'aquesta condició no garanteix necessàriament que la transferència de poder de l'Estat a la unitat administrativa local suposi una participació més important de la població local en els afers relacionats amb el desenvolupament local sociopolític i econòmic. En ocasions, la descentralització empitjora la situació dels grups marginats, ja que el poder acostuma a estar en mans de grups locals d'elit. En altres casos aquest procés de descentralització no aporta cap canvi en el paper de la dona en el panchayat o fins i tot el deteriora. A més, és possible que el partit polític dominant en el panchayat controli el poder en l'àmbit governamental local i impedeixi, d'aquesta manera, que tots aquells que estiguin associats a partits polítics més febles puguin formar part de l'organisme administratiu polític de la comunitat local. En termes generals, els panchayats amb un sòlid historial de cooperació i participació popular mostren una tendència a funcionar millor durant el període posterior a la descentralització que aquells pobles que s'han caracteritzat per una llarga història de conflictes. Els resultats de l'enquesta realitzada a Kerala no són massa encoratjadors (vegeu requadre adjunt). La imatge que es desprèn és que el moviment de descentralització i la campanya popular

pràcticament no ha produït canvis en l'àmbit de la participació ciutadana². A més, la majoria dels entrevistats consideren que la seva situació econòmica no ha millorat amb el sistema dels panchayat³.

Conclusió ▶ La descentralització és la principal estratègia que utilitza el Govern central indi per promoure el desenvolupament i disminuir la pobresa i les desigualtats. L'estudi de Kerala, però, revela que, malgrat que es practiqui la descentralització, és probable que es continuïn produint violacions dels drets i llibertats individuals, i que la població més desfavorida no obtingui millores. Per tal que els beneficis del desenvolupament siguin compartits per la majoria de la població, hauria ser necessari aplicar tot un seguit de condicions i complir determinats requeriments fonamentals (representació proporcional de les dones, castes, classes socials i partits polítics en el Govern local) per poder optar així al finançament dels governs central i estatal, com també d'institucions internacionals com el Banc Mundial o a través de les ONG. Aquesta, potser, és l'única forma de garantir que la situació dels pobres no empitjorará amb una política descentralitzadora equivocada. Sense mesures anticorrupció i a favor dels pobres, una estreta supervisió i una aplicació estricta de les normes, ni l'increment del 10% en el creixement econòmic global de l'Índia tindrà un efecte positiu en les vides de la població més pobre.

Referències bibliogràfiques ▶

- FRANKE, Richard. W i CHASIN, Barbara. H. Kerala: Development Through Radical Reform. Nova Delhi: Promilla and Co. Press, 1992.
- JEFFREY, Robin. Politics, Women and Well-Being: How Kerala Became a Model. Londres: MacMillan Press, 1992.
- MANOR, James i CROOK, Richard. Democratic Decentralization in South Asia and West Africa. Washington D.C., The World Bank, 1997.
- PETERS, Sanjay. To what extent has there been a tradeoff between achieving human development objectives and economic growth in Kerala, India? En premsa. Anthem Press, 2005.
- SEN, Amartya i DREZE, Jean. India: Economic Development and Social Opportunity. Helsinki: WIDER publications, 1995.
- SEN, Amartya i DREZE, Jean. Indian Development: Selected Regional Perspectives. Oxford: Clarendon Press, 1999.
- STREETEN, Paul i altres. First Things: Meeting Basic Human Needs in Developing Countries. Oxford University Press, 1981.

Notes ▶

1. N. de E.: Castes hindús marginades socialment i econòmicament objecte de privilegis especials per part del Govern indi.
2. 397 de les 503 llars enquestades (78,9%) manifestaren que no tenien la més lleugera idea de quins eren els objectius dels nous panchayat. En tres de les cinc comunitats la majoria de les llars van afirmar que els antics panchayats de districte funcionaven millor que les actuals assemblees locals.
3. Només 22 de les 503 llars enquestades (4,3%) van contestar afirmativament a la pregunta de si les seves necessitats bàsiques (ex. aigua potable, electricitat o educació) estaven incorporades en el pla de Govern local.

DCIDOB 94. Índia.

La diàspora Índia: uns lligams que no es trenquen

LA DIÀSPORA ÍNDIA: UNS LLIGAMS QUE NO ES TRENQUEN

La diàspora índia: uns lligams que no es trenquen ▶ La diàspora índia, amb la possible excepció de la xinesa, presenta un patró sense precedents en el món pel que fa a la seva dispersió. Prop de vint milions d'indis, o descendents d'indis, es distribueixen per tota la geografia mundial, representant, sovint, una proporció alta de la població total del país d'acollida. 48 països tenen comunitats de més de 10.000 indis, i 10 superen el mig milió.

Aquestes dades són part de l'estudi elaborat pel Comitè d'Alt Nivell sobre la diàspora índia, sota encàrrec del Govern indi, que es va presentar a finals de 2001 amb els objectius de donar a conèixer a la població índia la importància d'aquest fenomen, potenciar un nou marc polític que permeti la recuperació de part d'aquests valuosos recursos humans, i crear forts llaços entre l'Índia i la diàspora.

Les dades reafirmen la diàspora com a referent a tenir present per part de les societats d'acollida, tant pel que representa en termes de percentatge de la població total –a Maurici són majoria i a d'altres països, normalment excolònies, es donen proporcions a l'entorn del 40%– com per la incidència i influència en diversos aspectes econòmics, financers i polítics derivats dels contactes que s'estableixen entre determinats membres de la diàspora i els principals òrgans de poder del país d'acollida. Aquest fet facilita en molts casos la millora de les relacions bilaterals entre els països receptors de diàspora i l'Índia, la qual cosa es tradueix en acords d'inversió, comercials, transferència tecnològica o foment del turisme, entre d'altres.

Segons l'informe, el manteniment de gran part dels trets culturals de la terra d'origen i l'arrelament familiar mai tallat han mantingut la idiosincràsia d'aquesta diàspora, malgrat que, històricament, s'ha viscut de forma diferent segons el país d'acollida. Aquests lligams han permès el retorn d'una part important dels beneficis aconseguits pels treballadors en la diàspora, en forma de remeses de diners o en la participació al desenvolupament de la comunitat índia d'origen. L'increment i millora de les comunicacions han facilitat encara més una major proximitat entre la diàspora i l'Índia, establint-se xarxes de relacions.

Onades migratòries ▶ Les característiques d'aquesta diàspora han anat canviant amb el temps. Si bé avui dia hi ha un gran sector de professionals qualificats, o altament qualificats, repartits per diferents països (en destaquen els enginyers i tècnics en tecnologies de la informació), cal recordar que no sempre ha estat així. L'informe recull tres períodes força diferenciats que corresponen a tres fortes onades migratòries:

▶ Durant els segles XVIII i XIX milers d'indis van ser obligats a viatjar a diferents colònies per realitzar treballs forçats. Quan els britànics van abolir l'esclavatge (1833-1834) es van produir importants migracions en resposta a la demanda de mà d'obra barata. Inicialment es van dirigir cap a països de l'Àfrica, el Sud-est asiàtic i el Carib. També a Fiji.

▶ A la dècada dels setanta del segle XX es va produir un fort flux d'emigrants indis que, en el context del *boom* del petroli, es van dirigir cap a l'Àsia occidental i els països del Golf Pèrsic. Una gran part de la mà d'obra era no qualificada, però també es van desplaçar professionals ben qualificats.

▶ Des de les dues darreres dècades del segle XX té lloc un flux continuat de professionals, molts d'ells altament qualificats i relacionats amb les tecnologies de la informació, que es va desplaçant cap als Estats Units, Europa occidental i altres països desenvolupats.

Distribució desigual amb una història al darrere ▶ L'informe recull les dades més actualitzades de la diàspora índia, facilitades pels governs de 133 països d'acollida. A les taules es comptabilitzen un total de 17 milions d'indis o descendents d'indis, diferenciats en tres categories: els *indis no residents* (ciutadans indis que, amb passaport indi, viuen a l'estranger per un període indefinit); les *persones d'origen indi* (ciutadans d'origen indi que o bé han tingut en algun moment passaport indi o bé qualsevol dels seus ancestres –fins a nivell de besavis– va néixer i viure de forma permanent a l'Índia, o els cònjuges d'un ciutadà indi o persona d'origen indi inclosa en algun dels dos supòsits anteriors), i els *apàtrides*.

En nombres absoluts s'observa que sis països, Myanmar, Estats Units, Malàisia, Aràbia Saudita, Regne Unit i Sud-àfrica, tenen comunitats índies de més d'un milió de persones; però aquesta població representa un percentatge petit respecte al total de població del país d'acollida (només el 0,6% en el cas dels Estats Units, que en canvi és el segon país del món amb més diàspora índia). En canvi, altres països tenen poblacions d'origen indi relativament petites però representen una proporció molt significativa de la població total (Surinam té poc més de 150.000 indis, però són el 38% de la població del país).

A l'hora de buscar explicacions sobre per què en alguns països es troben comunitats més grans que en altres cal fer un cop d'ull a la història. El passat de l'Índia com a colònia va propiciar l'emigració de la seva població cap a altres colònies en condicions d'esclavatge. A Sud-àfrica, per exemple, els holandesos venien esclaus indis des de 1653. Al llarg dels segles XIX i XX hi va haver fortes migracions forçades cap al sud-est asiàtic, moviment que va continuar després de les independències a la recerca de les noves oportunitats que oferien economies emergents com Tailàndia, Malàisia, Myanmar, Filipines, Singapur, Brunei o Indonèsia. Per la seva banda, les excolònies britàniques i holandeses van abastir de població d'origen indi a països com Trinidad i Tobago, Surinam o Guyana. En aquests països, i a diferència del que ha succeït en d'altres d'Amèrica Central i del Sud, s'han mantingut molts elements significatius de l'herència cultural i un rebuig a l'aculturació.

Les independències van propiciar un important desplaçament de població d'origen indi cap a les metròpolis respectives. D'aquesta manera els indis de Surinam van emigrar cap als Països Baixos, els de Madagascar, Maurici i Indonèsia cap a

França, els de Moçambic i Angola cap a Portugal, i el volum més gran, procedent de l'Àfrica oriental i l'Índia, cap al Regne Unit. En aquest país hi viuen, actualment, dos terços de la població índia de la Unió Europea dels 15, la qual constitueix la minoria més gran i amb uns majors ingressos, nivell educatiu i de salut, com també amb més rellevància en el món dels negocis, la tecnologia de la informació, mitjans de comunicació i la indústria de l'oci. També està present al Parlament britànic i a la Cambra dels Lords. Aquesta diàspora ha constituït nombroses organitzacions socials, polítiques i culturals que realitzen inversions en projectes de salut i educació –entre d'altres– en els seus pobles d'origen.

A la resta de països d'Europa occidental, les estrictes polítiques d'immigració han limitat el nombre d'indis que hi resideixen. Actualment, però, s'han obert moltes portes als treballadors més qualificats, especialment als experts en tecnologies de la informació.

Als Estats Units la població índia es troba entre la població amb majors ingressos i educació. Els alts nivells d'alfabetització, l'èxit econòmic, el coneixement de la llengua i l'experiència en democràcia han facilitat la seva integració. Els darrers anys ha aparegut un sector d'indoamericans amb molt bones connexions financeres i polítiques, que ha esdevingut un important pont per a les relacions entre els Estats Units i l'Índia.

A Canadà els indis de la diàspora treballen principalment en els camps de la medicina, acadèmics, de gestió i enginyeria, i constitueixen el sector més educat de la població. Els seus ingressos són un 20% superior a la mitjana nacional i tenen una presència i influència política important.

A països com Austràlia, Hong Kong, Corea, Japó, Nova Zelanda i Taiwan, la comunitat índia s'ha adaptat molt bé a les condicions locals i estan ben considerats. A Austràlia el perfil d'aquestes comunitats s'ha anat modificant amb el temps; de treballadors agrícoles o que tenien cura de camells (segle XIX) han passat a ser experts en ordinadors i *software*, enginyers i metges.

A Fiji la situació és força diferent: la població d'origen indi ha arribat a superar en nombre la població local, i les millores econòmiques aconseguïdes per aquesta població han provocat el ressentiment de l'autòctona, la qual cosa ha propiciat fins i tot que s'hagin produït un parell de cops d'Estat, en contra dels interessos de la població d'origen indi. La inestabilitat del país ha incidit en el fet que molts indis de Fiji intentin emigrar a altres països.

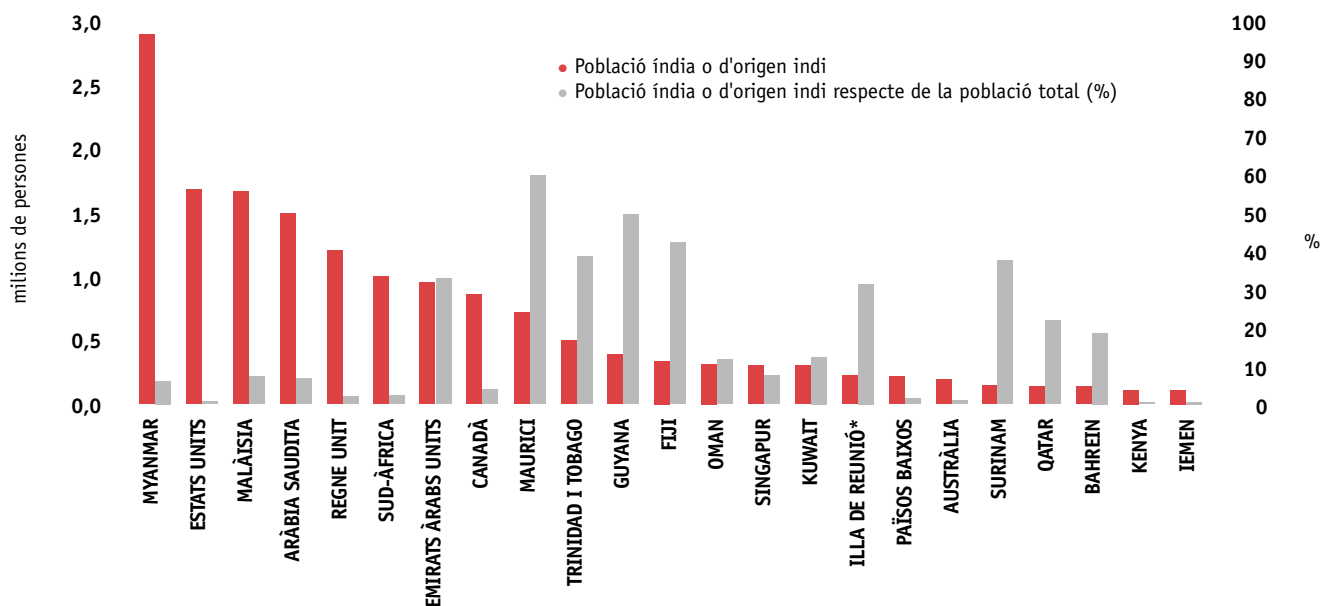
Pel que fa a l'onada d'emigració cap als països del Golf, tres milions d'indis procedents majoritàriament de l'Estat de Kerala han anat desenvolupant un ampli ventall d'activitats laborals (entre un 20% i un 30% en àmbits com la medicina, l'enginyeria, l'arquitectura, la comptabilitat i la banca), però en la majoria dels països no se'ls hi concedeix la ciutadania local. Com que les estades acostumen a ser per períodes relativament curts, la renovació constant de la població índia fa que es mantinguin actius els lligams econòmics i familiars amb l'Índia. Aquests contingents tenen un paper molt important en l'economia índia.

Redacció: Fundació CIDOB

Font ▶

Report of the High Level Committee on Indian Diaspora www.indiandiaspora.nic.in

Principals països receptors de la diàspora índia (2001)

* www.la-reunion-tourisme.com
▶ Elaboració pròpia. Font: www.indiandiaspora.nic.in/PNUD/

DCIDOB 94. Índia.

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB

Selecció de Documents de la Base de Dades CIDOB

- ADHIKARI, Gautam** ▶ "India and America: estranged no more". *Current history*. Vol. 103, no. 672 (April 2004), p. 158-164. (Sig.: Cur.Hi. 672/04)
- AL-RFOUH, Faisal O** ▶ "Sino-Indian relations: from confrontation to accommodation (1988-2001)". *China report*. Vol. 39, no. 1 (January-March 2003), p. 21-38. (Sig.: 53230-Ch.Rep. 1/03)
- ANDRÉOSSO-O'CALLAGHAN, Bernadette** ▶ "Human capital, education and growth: China and India compared". *China report*. Vol. 39, no. 1 (January-March 2003), p. 39-56. (Sig.: 53231-Ch.Rep. 1/03)
- ANEESH, A.** ▶ "Repenser la migration: les flux de 'matière grise' de l'Inde vers les États-Unis". *Alternatives Sud*. Vol. 11, no. 1 (2004), p. 45-66. (Sig.: 52777-CETRI-AS 1/04)
- BARUAH, Sanjib** ▶ "Nationalizing space: cosmetic federalism and the politics of development in Northeast India". *Development and change*. Vol. 34, no. 5 (November 2003), p. 915-939. (Sig.: 51641-Dev.Ch. 5/03)
- BAVINCK, Maarten** ▶ "The spatially splintered state: myths and realities in the regulation of marine fisheries in Tamil Nadu, India". *Development and change*. Vol. 34, no. 4 (September 2003), p. 633-657. (Sig.: 51007-Dev.Ch. 4/03)
- BOROOAH, Vani K.** ▶ "Births, infants and children: an econometric portrait of women and children in India". *Development and Change*. Vol. 34, no. 3 (January 2003), p. 67-103. (Sig.: 51001-Dev.Ch. 1/03)
- CAIRÓ, Gemma** ▶ "State and society relationships in India: explaining the Kerala experience". *Asian survey*. Vol. 41, no. 4 (July/August 2001), p. 669-692. (Sig.: 47762-D)
- CHAUDHURI, Sudip** ▶ "Le gouvernement indien et les transnationales". *Alternatives Sud*. Vol. IX, no. 1 (2002), p. 211-243 (Sig.: 45325-CETRI-AS 1/02)
- CHHOTRAY, Vasudha** ▶ "The negation of politics in participatory development projects, Kurnool, Andhra Pradesh". *Development and change*. Vol. 35, no. 2 (April 2004), p. 327-352. (Sig.: 52856-Dev.Ch. 2/04)
- DAS, Runa** ▶ "Postcolonial (in)securities, the BJP and the politics of Hindutva: broadening the security paradigm between the realist and antinuclear/peace groups in India". *Third World quarterly*. Vol. 24, no. 1 (2003), p. 77-96. (Sig.: 51646-T.W.Q. 1/03)
- DORRONSORO, Nicolás** ▶ "Cachemira: la obstinación de la identidad". *Papeles de cuestiones internacionales*. No. 78 (verano 2002), p. 73-80. (Sig.: 46284-P. 78/02)
- FAESLER CARLISLE, Julio** ▶ "India y América Latina: el redescubrimiento de sus valores e intereses". *Foreign affairs en español*. Vol. 5, no. 1 (enero-marzo 2005), p. 141-149. (Sig.: 53186-FAE 1/05)
- FERNÁNDEZ-ARMESTO, Felipe; WEISBRODE, Kenneth; KENNEDY, Paul (et al.)** ▶ "Potencias emergentes: China, India, Brasil y Sudáfrica". *Vanguardia dossier*. No. 12 (julio-septiembre 2004), p. 114. (Sig.: 50775-V.D. 12/04)
- GILLESPIE, Marie; CHEESMAN, Tom** ▶ "Media cultures in India and the South Asia diaspora". *Contemporary South Asia*. Vol. 11, no. 2 (July 2002), p. 127-226. (Sig.: 50043-CSA 2/02)
- HEUZÉ, Djallal G.** ▶ "L'hindouisme nationalisé et internationalisé" *Revue Tiers Monde*. Vol. XLIV, no. 173 (janvier-mars 2003), p. 99-126. (Sig.: 52720-Ti.M. 173/03)
- HEUZÉ, Djallal G.** ▶ "La violence indienne aux prises avec l'imaginaire". *Revue Tiers Monde*. Vol. XLIV, no. 176 (octobre-décembre 2003), p. 771-802. (Sig.: 52659-Ti.M. 176/03)
- JAFFRELOT, Christophe; ZÉRININI-BROTEL, Jasmine** ▶ "La question du Cachemire: après le 11 septembre et la nouvelle donne au Jammu et Cachemire". *Occasional papers*. No. 43 (mars 2003), p. 29. (Sig.: 52463-UEO-OP 43/03)
- JAFFRELOT, Christophe** ▶ "Les violences entre hindous et musulmans au Gujarat (Inde) en 2002: émeutes d'état, pogromes et réactions antijihadiste". *Revue Tiers Monde*. Vol. XLIV, no. 174 (avril-juin 2003), p. 345-367. (Sig.: 52729-Ti.M. 174/03)
- JOHNSTON, Heidi Bart; VED, Rajani; LYALL, Neena (et al.)** ▶ "Where do rural women obtain post-abortion care? The case of Uttar Pradesh, India". *International family planning perspectives*. Vol. 29, no. 4 (December 2003), p. 182-187. (Sig.: 49818- IFFP 4/03)
- JOSHI, Vijay** ▶ "Exchange rate regimes: is there a third way?". *World economics*. Vol. 4, no. 4 (October-December 2003), p. 15-36. (Sig.: 51363-W.E. 4/03)
- KANTOR, Paula** ▶ "Women's empowerment through home-based work: evidence from India". *Development and change*. Vol. 34, no. 3 (June 2003), p. 425-445. (Sig.: 52621-Dev.Ch. 3/03)
- LANKESTER, Tim** ▶ "Asian drama: the pursuit of modernisation in India and Indonesia". *World economics*. Vol. 5, no. 3 (July-September 2004), p. 75-93. (Sig.: 53226- W.E. 3/04)
- MAWDSLEY, Emma** ▶ "India's middle classes and the environment". *Development and change*. Vol. 35, no. 1 (January 2004), p. 79-103. (Sig.: 52843-Dev.Ch. 1/04)
- MENESES ARANDA, Rosa** ▶ "India, Pakistán y EEUU: juego de alianzas por Cachemira". *Papeles de cuestiones internacionales*. No. 77 (primavera 2002), p. 41-48. (Sig.: 47594-P. 77/02)
- MOHANTY, Ranjita** ▶ "Institutional dynamics and participatory spaces: the making and unmaking of participation in local forest management in India". *IDS bulletin*. Vol. 35, no. 2 (April 2004), p. 26-32. (Sig.: 53074-IDS-B 2/04)
- PAL, Sarmistha; MAKEPEACE, Gerald** ▶ "Current contraceptive use in India: has the role of women's education been overemphasised?". *The European journal of development research*. Vol. 15, no. 1 (June 2003), p. 149-169. (Sig.: 52570-EADI-EJDR 1/03)
- PAL SINGH SIDHU, Waheguru** ▶ "La stratégie de l'Inde: un changement de paradigme? *Politique étrangère*. No. 2 (avril-juin 2002), p. 315-333. (Sig.: 46107-P.E. 2/02)
- VAN DIJK, Meine Pieter** ▶ "Government policies with respect to an information technology cluster in Bangalore, India" *The European journal of development research*. Vol. 15, no. 2 (December 2003), p. 93-108. (Sig.: 52981-EADI-EJDR 2/03)
- RACINE, Jean-Luc** ▶ "Le Cachemire: une géopolitique himalayenne". *Hérodote*. No. 107 (2002), p. 17-45. (Sig.: 47476-Her.107/02)
- RACINE, Jean-Luc** ▶ "L'Inde et l'ordre du monde". *Hérodote*. No. 108 (2003), p. 91-112. (Sig.: 48343-Her.108/03)
- RACINE, Jean-Luc** ▶ "Nationalisme et gouvernance en Inde: les dilemmes du pouvoir". *Politique étrangère*. No. 2 (avril-juin 2002), p. 297-313. (Sig.: 46106-P.E. 2/02)
- REDDY, V. Ratna; REDDY, M. Gopinath; GALAB, S. (et al.)** ▶ "Participatory watershed development in India: can it sustain rural livelihoods? *Development and change*. Vol. 35, no. 2 (April 2004), p. 297-326. (Sig.: 52855- Dev. Ch. 2/04)
- ROGALY, Ben; RAFIQUE, Abdur** ▶ "Struggling to save cash: seasonal migration and vulnerability in West Bengal, India". *Development and change*, Vol. 34, no. 4 (September 2003), p. 659-681. (Sig.: 51008- Dev.Ch. 4/03)
- ROY, T.K.; RAM, F.; NANGIA, Parveen (et al.)** ▶ "Can Women's childbearing and contraceptive intentions predict contraceptive demand? Findings from a longitudinal study in Central India". *International family planning perspectives*. Vol. 29, no. 1 (March 2003), p. 25-29. (Sig.: 48019-IFPP 1/03)
- BAJPAI, K. Shankar** ▶ "Untangling India and Pakistan". *Foreign affairs*. Vol. 82, no. 3 (May-June 2003), p. 112-126. (Sig.: 48787-F.A. 3/03)
- SHARMA, Shalendra D.** ▶ "India's economic liberalization: a progress report". *Current history*. Vol. 102, no. 663 (April 2003), p. 176-179. (Sig.: 51258- Cur.Hi. 663/03)
- SREEKUMAR, T T; PARAYIL, Govindan** ▶ "Contentions and contradictions of tourism as development option: the case of Kerala, India". *Third World quarterly*. Vol. 23, no. 3 (June 2002), p. 529-548. (Sig.: 49706-T.W.Q. 3/02)
- SRINIVASAN, Rajeem** ▶ "India y China: la gran partida de la energía". *Vanguardia dossier*. No. 16 (julio-agosto 2005), p.42-47. (Sig.: V.D. 16/05)
- SUBRAHMANYAN, Ramya** ▶ "Citizenship and the 'right to education': perspectives from the Indian context". *IDS Bulletin*. Vol. 33, no. 2 (April 2002), p. 74-82. (Sig.: 49227-IDS-B 2/02)
- SUBRAHMANYAN, Ramya (ed.); SAYED, Yusuf (ed.); BALAGOPALAN, Sarada (ed.) (et al.)** ▶ "Education inclusion and exclusion: Indian and South African Perspectives". *IDS Bulletin*. Vol. 34, no. 1 (January 2003), p. 95. (Sig.: 52576-IDS-B 1/03)
- "The Third Academic Trilateral China-India-Russia Conference, New Delhi, 5-7 November 2003"** ▶ *China report*. Vol. 40, no. 2 (April-June 2004), p. 119-187. (Sig. Ch.Rep. 2/04)
- UNNI, Jeemol; RANI, Uma** ▶ "Social protection for informal workers in India: insecurities, instruments and institutional mechanism". *Development and change*. Vol. 34, no. 1 (January 2003), p. 127-161. (Sig.: 51003-Dev.Ch. 1/03)
- WILLIAMS, Glyn; VÉRON, René; CORBRIDGE, Stuart (et al.)** ▶ "Participation and power: poor people's engagement with India's employment assurance scheme". *Development and change*. Vol. 34, no. 1 (January 2003), p. 163-192. (Sig.: 51004-Dev.Ch. 1/03)
- WOLFSTHAL, Jon B.** ▶ "Asia's nuclear dominos?" *Current history*. Vol. 102, no. 663 (April 2003), p. 170-175. (Sig.: 51257-Cur.Hi, 663/03)
- ZABALLA, Juan José** ▶ "India y Pakistán: ¿fin de la amenaza nuclear?" *Política exterior*. Vol. XVII, no. 94 (julio-agosto 2003), p. 113-121. (Sig.: 51309-Po.E. 94/03)